ڕەهەندەکانی گۆڕان

سەرنجدانێکی ڕەخنەیی
لە پەرتووکی (گۆڕان و وەرگۆڕان

نووسینی هەژێن

چاپی یەکەم، نۆڤەمبەری ٢٠١١

ڕەهەندەکانی گۆڕان

سەرنجدانێکی ڕەخنەیی لە بەرتووکی

(گۆڕان و وەرگۆڕان)

نووسینی: هەژێن

چاپی یەکەم، نۆڤەمبەری ٢٠١١

خوێنەری هێژا، ئەوەی کە بووە هاندەری نووسینی ئەم سەرنجانە لەبارەی پەرتووکی (گۆڕان و وەرگۆڕان: جیهانبینییەکی شیکاریی هزریی و ڕامیاریی و کۆمەڵایەتیی بۆ فەلسەفەی یەکسانیی-خوازیی) نووسینی هێژا (دارا ئەحمەد)، داخوازی خودی نووسەر بوو بۆ سەرنجدان لەسەر پەرتووکەکەی، پێش بڵاوکردنەوەی چاپە نوێیەکەی. پاش ئەوەی کە سەرنجەکانم تەواوبوون، گەیشتمە ئەو بڕوایەی کە باشترە ئاڵوێری زانیاری و سەرنج و ڕەخنە لە بازنەیەکی گەورەتردا بێت، بۆ ئەوەی خوێنەرانیش هەم لە مشتومڕ و بۆچوونگۆڕینەوەکان ئاگاداربن و هەم ئاسانتر بتوانن بەشدارییەکی کارا بکەن، تاوەکو لەو ڕێگەوە بتوانین بەستەڵە هزریی و ئایدیۆلۆجییەکان بشکێنین و زەمینە بۆ نزیکبوونەوە و لەیەکگەیشتن و بەیەکدی ئاشنابوون لەباربکەین.

لەوێوە کە، من وەك سۆشیالیستێکی ئازادیخواز [دژەسەروەر]ێك باوەڕم بە مارکسیزم [سۆشیالیزمی دەوڵەتی] نییە و کۆمونیزمیش ئەو وێناندنە، کە مارکسیستەکان لە خودی(مارکس)ەوە تا دوا کۆمونیستە دەسەڵاتخوازەکان بەدەستییانەوە داوە، باوەڕم پێینییە و پێموایە هەڵەوگەڕاوی ئەفسانەی بەهەشتە و ئەو شێوازی پێگەیشتنە و پێداویستی دەوڵەت و دیکتاتۆری پارت و دەستەبژێری کۆمونیست بەناوی پرۆلیتاریا و چۆنییەتی توانەوەی دەوڵەت لەو کۆمەڵگەیەدا، ئایدیالیستانەیە و لە لێکدانەوە و پاساوی ئایدیالیستەکان، بۆ گەیشتن بە بەهەشت و بەڕێوەبەرایەتی کاروبارەکانی نێو بەهەشت، دەچێت. ئەگەر بە وردی سەرنجی تێزی توانەوەی دەوڵەتی سۆشیالیستی بدەین، دەبینین لە بوونەخواردنی کێشکەکانی بەهەشت دەچێت، کە بەگوێرەی بۆچوون و گێڕانەوەکانی نێو قورئان، دەبنە خواردن بۆ بەهەشتیان و پاشان لە ئیسکوپروسکیان کێشکە خواردراوەکان

چێدەبنەوە و دەفڕنەوە سەر لکی دار و درەختەکان. ئایا دروستکردنی دەوڵەتێك و لە خۆوەتوانەوەی لە چیرۆکە پوچگەرا-ییەکانی بەهەشت ناچێت؟

ئەمە سووکایەتی نییە، ئەگەر بڵێم من مارکسیزم بە دونیاییکردنی ئایینەکان دەبینم و بەس. چونکە لە مارکسیزمدا مارکس و ڕابەرانی پاش ئەو، جێی خوا و پەیامبەرانی دەگرنەوە و دەبنە بتی پیرۆز و خوا کە لە ئاییەکاندا نیشانەی هۆشی سەروومرۆییە و شایانی پاشڕەوییە، دەستەبژێری کۆمونیستەکان و لە نێویاندا ڕابەران و ئیدئۆلۆگەکانیان ئەم ڕێوشوێنە پایەبەرزە داگیردەکەن و دەبنە مامۆستا و فەرماندەری نەزانەکان [نەزان لە دیدگەی ئەوانەوە]. پاشان قۆناخبەندی مێژوو و شۆڕش و فەرماندانیان بە شۆڕش و لێکدانەوەیان بۆ شۆڕش و ڕۆڵی کۆمونیستەکان و پارتەکەیان و پیرۆزیی گوتەکانیان و دیاریکردنی دروستی و نادروستی هەر بۆچوون و هزر و تێڕوانێك یا هەر ئارەزوورییەکی مرۆیی بە بەراورد بە دەقە پیرۆزەکان. دواجار ئاراستەکردنی چارەنووسی مرۆڤەکان و مێژوو بەو جۆرەی کە چەند کەسێك هێڵکارییان بۆ کێشاوە و ناچاربوون بە ملدان بەو نەخشانە وەك ڕاستییەکی بێچەندوچوون. ئایا ئەمە هیچ جیاوازییەکی لەتەك ڕێڕەو (مذهب) و ئایینەکان هەیە؟

بەم بەراییە کورتەوە، هەوڵدەدەم بەگوێرەی توانا و بۆچوونی کەسیی خۆم لەبارەی ئەو بیرۆکانەی کە نووسەر بەناوی "هزری نوێی کۆمونیستی" دەیانخاتە بەرچاومان، بخەمەڕوو.

*٢٤ی سێپتەمبەری ٢٠١٠

چەند سەرنجێکی ڕەخنەگرانە
لە پەرتووکی "گۆڕان و وەرگۆڕان"

سوپاسنامە و چەن پەیڤێك

نووسەر لە سەرەتای پەرتووکەکەیدا سوپاسنامە و چەند پەیڤێکی وەك پێشەکی بۆ پەرتووکەکەی نووسیوون، کە پاش خوێندنەوە و سەرنجدانەکەی من و ئەوانی دیکە هاتووەنەتە نووسین. بە خوێندنەوەی ئەم بەشە دیسانەوە سەرنجی دیکەم لەلا دروستبوون، لەوانە:

- جگ لە هەندێک را و بۆچوونی سەرپێیی هەندێکیان - زۆربەیان ئەرێنی بوون،

من بەم تێڕوانینەی نووسەر بۆ بیر و بۆچوونی نەرێنی هەندێك، کە ئەو بەسەرپێییانە ناویاندەبات، لەسەر شێوازی بیرکردنەوەی خۆی، بۆچوونی نەرێنیم لەلا دروستبوو. چونکە ئەمە باوترین و کۆنترین شێوازی بیرکردنەوەی نێو ڕەوتێکی هزرییە، کە ئەو دەیەوێت ڕەخنە لە خەوشەکانی بگرێت و بە بۆچوونی من هەر ئەم خەوشەیە بووەتە هۆی دۆگمبوونی و ڕێسایبیبوونی (سوونەتیبوونی) سێکتاریزم لە کۆمونیزمی مارکسیستییدا. کاتێك کە من ڕوو لە کەسانێك بنێم و چاوەڕێی دەربڕینی بۆچوونیان لێ بکەم، پێویستە بەبێ هەڵاواردن بۆچوونەکانیشیان بەهەند-وەربگرم و لە سوپاسنامەدا سووکایەتییان پێنەکەم [هەندێك ڕا و بۆچوونی سەرپێیی]. ئایا ئەمە ڕەنگدانەوەی نائاگایانەی ئەو بۆچوونە نییە، کە دەڵێت "ئەوەی لەتەکم هاوڕا نییە، دوژمنمە"؟

ڕێکخراوبوونی هەر ڕەوتێکی نوێش کە لەژێر ڕۆشنایی یا کاریگەریی ئەو هزرە نوێیەدا

دادەمەزرێ ناتوانێ لە دەرەوەی یا دوور لە شێوە ڕێکخراووبونی کۆمۆنەیی کە ڕێکخراوبوونی ڕەسەنی هزر و فەلسەفەی کۆمۆنیستییە خۆی دروست بکا.

بەداخەوە نووسەر وەك ئەوانی دیکەی پێش خۆی، لە نێوان واژەکانی (کۆمون و کۆمۆن ، کۆمونیزم و کۆمۆنیزم) جیاوازی نەکردووە. لێرەدا مەبەستم لە باری زمانەوانی نووسینەکە نییە، چونکە ئەو هەویرە ئاوی زۆر دەکشێت، بەڵکو تەنیا مەبەستم لە چەمك؛ تێگەیشتنی فیلۆسۆفیی و واتاسازییە، ئەم دوو واژەیە بە نموونە دەهێنمەوە، کە (کۆمۆن Common) وەك (Common Language، Common-law) بە واتای (نێوکۆیی) دێت و (Commune) و (Communism) لە ڕووی واتای پەتی واژەکەوە بەواتای شارەوانی و شارەوانیخوازی دێن و لە ڕووی ڕامیارییەوە بە واتای کۆمەڵگەی یەکسان و یەکسانیخوازی دێن. پرسیارێك کە لێرەدا یەخەماندەگرێتەوە، بۆچی هەموو ڕەوتە کۆمونیستییە مارکسیستەکانی کوردستان خۆیان بە "کۆمۆنیست" نێوکۆگەرا ناودەبەن، لەکاتێکدا کە لە ١٨٤٨ تا هەنووکە نەك کۆمونیستەکان لەدوی خاڵی نێوکۆیی نێوان تاك و گروپەکانیاندا نەگەڕاون، بەڵکو بەردەوام وەك بۆمبی هێشوویی پارچە پارچەتر بوون و لە یەکدی دوورکەوتوونەتەوە و بەهۆی دەسەڵاتخواییان ئەوەندەی جەنگی یەکدییان کردووە، لە ملیۆندا یەکی ئەوە جەنگی سیستەمە چینایەتییەکەیان نەکردووە، هەر ئەم هۆیەشە ئاوای کردووە، کە هەموو مانگێك، گروپێك لە پارتێك جیابێتەوە و هەموو ساڵێك، پارتۆکەیەك لە شار و شارۆچکەیەدا قوتبێتەوە.

ڕێکخراوبوونی ئامادە و بانفەرمایی "حیزبیی"ی حیزب و ڕێکخراوە چەپ و کۆمۆنیستییە کلاسیکیی و بەناو نوێ و کرێکارییەکان کە وەك خێل خۆدەنونی، ڕێکخراوبوونی بێ سەروبەری دەستە و کۆمەڵە بچووک بچووک و پەرشوبڵاوەکانی دەستەگەرییەکان و

ئەنارکیستەکان، ڕێکخراوبوونی بۆق ئاسای حیزب و لایەنە مزەورەکانی سۆشیال دیمۆکرات و سۆشیال ئەنەتەرناسیونال و سۆشیال نەتەوەیی و سۆشیال قەرەجیی و هەندێک لە لیبرالییەکان کە خۆیان بە بزاڤی چەپ و کۆمۆنیستیی ناوزەد دەکەن

لەم ناوهێنان و نموونەهێنانەوەدا چەند ناو و واژە داهێنانێك جێی سەرنجن و ناکرێت بازیان بەسەردا بدرێت. "چەپ و کۆمونیستەکان" ئەم دوو واژەیە لە ئەدەبیاتی مارکسیستەکاندا زۆر جار یەکی دەکرین و لەجیاتی یەکدی بەکاردەبرێن، هەندێك جاریش بەم جۆرە دەکرێنە دەستە خوشك و دەستەبرای یەکدی. ئەم تیکەڵکردنە بەبێ ڕوونکردنەوەیە، سەر لە خوێنەر تێکدەدات و کاری ڕەخنەگریش دژواردەکات. ئەگەر چەپ، هەمان کۆمونیستەکانن، ئیدی پێداویستی ئەم دوو واژەیە لە یەك ڕستە و یەك پەرەگراف و لەیەك دەق و یەك جیهانبینیدا لە کوێدایە؟ ئەگەر دوو شتی جیاوازیشن، ئەز دەخوازم هەم چەپەکان بۆ ئێمەی خوێنەری ڕۆشنبکەنەوە، کە پێناسەی خۆیان و کۆمونیستەکان چۆن دەکەن، هەم کۆمونستەکان، چۆن پێناسەی خۆیان و چەپ دەکەن؟ مێژوو و فیلۆسۆفی دەرکەوتنیان بۆ کەی و چی دەگەڕێتەوە؟ دیسانەوە ئەگەر یەك واتایان نییە، کامیان پاش کامیان دەرکەوتووە، ئایا هۆی دەرکەوتنی ڕەتکردنەوەی ئەوی دیکەی پێش خۆیەتی؟

مەبەست لە ڕێکخراوبوونی بێ سەروبەری دەستە و کۆمەڵە بچووک بچووک و پەرشوبڵاوەکان، چییە؟ ئایا نووسەر خوازیاری نێوەندێتی ڕێکخراوبوون و ڕێکخراوەکانە و لە بەرانبەر ئەوەدا کە ئەو بە بێسەرەبەرەیی دەیچوێنێت، خوازیاری دیسپلینی پۆڵایینی لە چەشنی پارتی لێنینیستییە؟ ئەگەر نا، ئایا لە نێوان ئەوەی ئەو بە بێسەرەبەرەیی ناویدەبات و نێوەندگەرایی و دیسپلینی پۆڵاییندا،

ئەڵتەرناتیڤی دیکە شکدەبات یا دەخاتەڕوو، کامەیە و جیاوازی لەتەك ئەوەی کە کۆمونیستەکانی پێش خۆی پەیڕەویان-کردووە، چییە؟

"دەستەگەرییەکان و ئەنارکیستەکان" ، یەکێك لە جیاوازییە بنەڕەتییەکانی ئەنارکیستەکان و مارکسیستەکان چ لە پراکتیك و چ لە تیئۆریدا، ئەوەیە کە ئەنارکیستەکان بەدرێژایی مێژووی دەرکەوتنیان وەك ڕەوتێکی هزریی- کۆمەڵایەتیی، هەوڵ و کۆششیان لەپێناو دۆزینەوە و بەکاربردنی میکانیزمگەلێکدا بووە، کە بەر بە دەستەگەری (سکتاریزم) بگرن و یەکێك لە ڕەخنە سەرەکییەکانیان لە تێڕوانینی مارکسیستەکان، هەر لەو بارەوە بووە. چونکە دەستەگەریی چەند هۆکار و دنەدەری هەیە؛ یەکەم، پاش و پێشی سەرهەڵدانی تیئۆری و پراکتیك، کە لای ئەنارکیستەکان بە پێچەوانەی مارکیستەکانەوە، تیئۆری بەرەنجامی پراکتیکە.

دووەم، دەسەڵاتخوازیی و شەڕەدەندووك لەسەر پلە و پایەی پارتیی و فەرمانداریی، کە ئەنارکیستەکان بەپێچەوانەی مارکسیستەکانەوە، هەموو پێکهاتەیەك کە سەر و خواری هەبێت و تاکەکان بەسەر ڕابەڕ و ڕابەڕیکراودا دابەشبکات، ڕەتدەکەنەوە و هەر لێرەشەوە پێکهاتە قوچکەییەکان (هەرەمییەکان) لەوانە پارت و فەرمانداریی و دەوڵەت و ڕێکخراوە کرێکارییە باوەکان [زەرد و ڕیفۆرمیستەکان] ڕەتدەکەنەوە.

سێیەم، گچکەیی گروپە ئەنارکییەکان، بۆ دەستەگەریی (سکتاریزم) ناگەڕێتەوە، بەڵکو بۆ پرسی ئاساییشی و بەرگرتن بە دەسەڵاتگەری (Authoritarianism) و پاوانخوازیی (dominate) و نێوەندەگەرایی (centralism) دەگەڕێتەوە، هەروەها گروپە

ئەنارکییەکان وەك کار و چالاکی، تەنیا گروپی ڕاگەیاندنن و هیچ ڕۆڵ و پێگەیەکی دیکەیان نییە. لە بەرانبەردا تاکە ئەنارکییەکان خۆیان لە گروپە کارییە لۆکاڵییە جۆراوجۆرەکاندا چالاکیدەکەن، چونکە لە بەرانبەر ڕێکخکراوەی ڕامیاریی سەروو-خەڵکیدا بەرتەری بە گروپی جەماوەری سەربەخۆداکان دەدەن و تەنانەت بێجگە ئەرکی ڕاگەیاندنیی هیچ ڕێوشوێنێکی تایبەتی بە گروپەکانی خۆیان نادەن و ناسپێرن.

لایەنە مزەورەکانی سۆشیال دیمۆکرات، ڕاستییەکەی هەرچەندم کرد، لەم دەستەواژەیە تێنەگەییشتم، ئایا دەستەیەکی دیاریکراوی نێو ڕەوتە سۆشیال_دیمۆکراتەکانە؟

سۆشیال ئەنەتەرناسیونال، ئەم دەستەواژەیە بەتایبەت ئەنتەرناسیونال لە نووسینی کوردیدا و لە هەمووی سەیرتر لەلایەن کۆمونیست و ڕۆشنبیرانەوە بەو جۆرە دەنووسرێت، کە نەك هەڵەیە، بەڵکو واوەتر لە هەڵە واتایەکی هەڵەیەتر بەدەستەوەدەدات، کە دەتوانین بە قورسکردنەوەی پیتی یەکەم (ئـ) دەبێتە "عەنتەرناسیونال" و کەمنین ئەو کەسانەی کە لە ڕووی ناشارەزاییەوە لە زمانە لاتینی و ڕۆمانییەکان، ئەو واژە و چەمکانە بەو شێوە دەردەبرن. لێرەدا هیچ گلەیی لە کەسانی ناشارەزا ناکرێت، بەڵام ناکرێت و ناتوانرێت دوو بەرە (کۆمونیستەکان) و (نووسەر و ڕۆسنبیرەکان) لە ژێر باری ڕەخنە و سەرکۆنە دەرکەین. چونکە ئەگەر بە هەر کۆمونیستێك بڵێیت، سڵاو، لەوەڵامدا دەڵێت ئێمە "ئەنتەرناسیونالیستین"، دەستەبژێری ڕۆشنبیرانیش لە هەموو ڕستە و پەرەگرافێکدا وێنای خۆیان وەك توێژێکی بان و تەنانەت بان_مرۆڤیش دەکەن.

ئەگەر مەبەستی کۆمونیستەکان و ڕۆشنبیران و نووسەران،

چەمکی "نێونەتەوەیی" بێت، ئەوا بە (ئینتەر-Inter) دەستپێدەکا. ئەگەر مەبەستیشیان دژە_ناسیونالیزم بێت، ئەوا بە (ئەنتی-Anti) دەستپێدەکا. ئەگەر مەبەست لەم دووانەش نەبێت، ئەوا دەربڕینە گشتییە نەشارەزایانەکە "عەنتەرناسیونالیزم" دەمێنێتەوە، کە لەو بارەشدا هەم بەواتای پۆزەتیڤ (سۆپەر نەتەوەیی- لای خودی ناسیونالیستەکان) و هەم بەواتای نیگەتیڤی (ملهوڕی نەتەوەیی- لای دژە_ناسیونالیستەکان) دێت.

سۆشیال قەرەجیی، سەرەتا وەك خوێنەرێك کە یەکەم جارە چەمك یا دەستەواژەی ئاوا بەرچاومبکەوێت، بۆیە پێمخۆشە بزانم بۆ یەکەم جار چەمکێکی ئاوا کەی دەرکەتووە و لە چ لێکۆڵینەوەیەکی سۆسیۆلۆجی و ڕامیارییدا هاتووە، ئایا لە نێو ڕەوەندە (ڕۆما)کاندا بزاڤی سۆشیالیستی ڕامیاریی بە ئاراستەی کۆمەڵگەیەکی سۆشیالیستی جێگیر هەبووە و هەیە؟

ئەگەر لەو ناڕۆشنییانەی سەرەوە بگوزەرێم، ئەوا لێرەدا فرەتر وەك سووکایەتی دەیبینم و "قەرەجی" یەکێکە لەو دەستەواژە باوانەی ناو زمانی دەستەبژێریی و دەسەڵاتخوازانەی کوردی، کە وەك کوتەك هەموو کات لە بەرانبەر ملنەدانی ڕۆماکان "Roms" بە سنوورە نەتەوەییەکان و باج و خەراج و یاساکانی سەروەریی چینایەتی، بەرزکراوەتەوە.

لیبرالییەکان، ئەم واژەیە، بەم شێوە داڕشتنە هەڵە لە دەرکەوتنیدا چەمک دروستدەکات و چەمکی (لیبراڵ) دەبێتە چەمکێکی دیکە (لیبڕاڵی)، چونکە "لیبراڵییەکان" تەنیا دەتوانێت کۆی ئاوەڵناوی "لیبڕاڵی" بێت. بەڵام ئەگەر بمانەوێت هەڵگرانی هزری (لیبرالیزم) لە زمانی کوردیدا کۆبکەینەوە، ئەوا لە دوو

شێواز بەدەر نییە؛ لیبرالیستەکان یا لیبڕاڵەکان.

... <u>کە خۆیان بە بزاڤی چەپ و کۆمۆنیستیی ناوزەد دەکەن</u>،

ئەوەندەی من ئاگاداربم، سۆشیال_دیمۆکراتەکان و سۆشیال ئینتەرناسیونالیستەکان [ئەگەر مەبەستی نووسەر سۆشیالیست ئینتەرناسیونالٚ بێت] و سۆشیال نەتەوەیی [ئەگەر مەبەستی نووسەر نازییەکان و نەتەوەییە چەپەکان بێت] لیبڕاڵەکان، نەك خۆیان بە کۆمونیست نازانن، بەڵکو دژایەتیشیدەکەن و بڕواناکەم ئەندامانی خوارەوە و لایەنگرانیشیان هەڵەی ئاوا بکەن و دژی پارتەکانی خۆیان پاگەندە بۆ کۆمونیزم بکەن. لە دەرەوەی ئەو باڵە چەپانەی دەسەڵاتخوازان، دوو ناو دەمێننەوە؛ <u>سۆشیال قەرەجیی</u> و <u>ئەنارکیستەکان</u>. وەك وتم <u>سۆشیال قەرەجیی</u> یا بوونی نییە و داهێنراوی نووسەرە یا ئەوەتا من لەو بارەوە زانیاریم نییە. ئەوەندەی دەگرێتەوە سەر ئەنارکییەکان، چەپ نین و هەروا بەبێ ڕوونکردنەوە و دیاریکردنی واتای چەمکەکە، ناچنە ژێرباری کۆمونیزم و خۆیان بە کۆمونیستی ئازادیخواز و سۆشیالیستی ئازادیخواز ناودەبەن و بەدیاریکراویش ئاراستەیەك لە ئەنارکیزم خۆی بە کۆمونیزمی ئازادیخواز پێناسەکردووە.

لەبەرئەوە بێجگە لەو پارتانەی کە پاشگری ”کۆمۆنیست” هەڵدەگرین، ڕیزکردنی ئەو ناوانەی دیکە لەو پەیوەندەدا هیچ واتابەخش نییە و زیادەیە. ئیدی نازانم ئەو ڕەوتانەی [بێجگە لە سۆشیال_دیمۆکراسی کە کارل مارکس و فریدریش ئەنگلس هیوای خۆیان پێوەگرێدابوو] کە خۆیان کۆمونیست نەبوون و ناشبن، چۆن توانیویانە ببنە ڕێگر لەبەردەم بزاڤی کۆمونیستی و بەو دەردەیان بردووە؟

لەبارەی پارتەوە، بۆچوونی نووسەر دروستە و لە بۆچوونی کۆمونیستە سۆڤیەتیستەکان (Council communism)ی وەك پاول ماتیك(Paul Mattick http://hezhean.kurdblogger.com/٦٧٢٩٢)، ئەنتۆن پانەکۆوك (Anton Pannekoek http://hezhean.kurdblogger.com/٦٧١٦٠) و بەگشتی دەتوانم بڵێم لەنێو کۆمونیستە کوردەکاندا ئەو و (بژار) توانیوتانە و وێراویانە خۆیان لەو باسە بدەن و ئەمە شایانی دڵخۆشییە. بەڵام بەبۆچوونی من، ئەگەر نووسەر بەتەمابێت، ئەم باسە نۆژەنبکاتەوە، ئەوا پێویستە هەندێك دەستەواژە وەلابنێت، لەوانە

لێرەدا سەرنج بۆ ئەوە رادەکیشین، کە ئەو نابووتبوون و داڕووخانەی پارتەکان نەك هەر جێی شادمانیی نییە ل١١

کە بەبۆچوونی من، پێویستە پووکانەوە و نابووتبوونی پارتەکان شایانی دڵخۆشی بێت و پەیگیرانە کاریشی بۆ بکرێت، چونکە ئەگەر کۆمونیزمێك کە مەبەستی بەرِێزیانە، هەمان "ئازادی و یەکسانی و دادپەروەری مرۆڤایەتی" بێت، ئەوان پارت و دەستەبژێر، دژەشۆڕشی ئەو خەونە دەبن و بەگوێرەی ئەوە دژایەتیکردنی سەرسەختانەشیان ئەرکی هەر سۆشیالیست و کۆمونیستێکی ئازادیخواز Libertarian communism دەبێت.

سیستەمی سەرمایەداریی بە هۆی سەرکەوتنی بە سەر دەسەڵاتی سۆشیالیستیی بەلارێداچووی سۆڤیەتیی ل١١

بە بۆچوونی من، دەسەڵات هیچ کات بەواتای بەڕێوەبەرایەتی نایێت و تەنیا ئاماژەیە بە بەرتەری هێندێك بەسەر هێندێکی دیکەدا، بۆیە سۆشیالیزم ناتوانێت ببێتە دەسەڵات، بەڵکو دەتوانێت شێوەیەك لە کۆمەڵگە بێت، کە خاوەنی شێوازی جیاوازە لە بەڕێوەبەرایەتی و بەرهەمهێنان و دابەشکردنی لەنێوان تاکە ئازادە یەکگرتووەکان، لە یەکگرتنێکی ئازادانەدا لەسەر چۆنیەتی ڕێکخستنی ژیان و دەوروبەریان. هەروەها لە ئەنجامی شکستی ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەر لەسەر دەستی بەکرگێراوانی ئیمپراتۆری پروس، هیچ کات لە ڕوسیەدا سیستمی سۆڤیەتی پێکنەهات و لە ساڵی ١٩١٨دا سۆڤیەتەکان لەکارخران، دەتوانن سەرنجی بۆچوون و سکاڵاکانی ئۆپۆزسیۆنی کرێکاریی نێو پارتی سۆسێیال.دیمۆکراسی ڕوسیە لە کۆنگرەی ١٩١٨دا بدەن، کە بە ئاشکرا داوای گەڕانەوەی هەموو بڕیارەکان بۆ ئەنجومەنە (سۆڤیەتە) خۆجێییەکان و ئازادی گروپ ڕامیارییەکان و ئازادبوونی دەستبەجێی زیندانییە ڕامیارییەکان دەکەن، کە مەڵموسترین بەڵگەی دیکتاتۆریی پارت و سەرکوتی بێپەردە و بێڕۆڵی سۆڤییەتەکانە لە سایەی دەوڵەتە بەناو سۆشیالیستییەکەی (لێنین)دا. ئەگەر خۆبەکۆمونیست-زانەکانی کوردستان و ناوچەکە کەمێك خۆیان ماندووبکەن و واز لە لێنینپەرستی بهێنن، ئەوا دەتوانن لە خودی بەڵگەنامەکانی پارتی سۆشیال_دیمۆکراتی ڕوسیەدا، ئەو بەڵگانە بەدەستبهێنن، کە سەلمێنەری ئەوەن، ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەر بەدەستی بۆلشەڤیکەکان تێکشکێنرا نەك دوژمنی دەرەکی. بەڵام بەداخەوە هەروەك موسڵمان و مەسیحی و یەهوودییەکان بڕیاریانداوە، کە سەرەڕای هەموو بەڵگە مێژووییەکان و دەرکەوتنی ڕاستییەکان، چاویان بنووقێنن و خەریکی گوتنەوەی وێردەکان بن.

"دامەزرانی ڕێکخراوبوونێکی رامیاریی و ناحیزبیی لە یەکگرتنێکی ئازادانە بە چەمك و کارکردێکی تازە لە یەکێتییەکدا کە پێیدەگوترێ (کۆمۆن) بە شێوەیەکی ڕۆشن و دوور لە هەموو ئاڵۆزیی تەمومژێك و ئەو یاسا و ڕێسا پۆلاینیی و هاوکات پلاستیکییانەی حیزبایەتیی" ل١٢

لێرەدا نووسەر دەکەوێتە ناکۆکییەوە، چونکە ڕێکخراوەی ڕامیاریی هەر دەکاتەوە پارت و ڕێکخراوەی ڕامیاریی پێویستی بە دەستەبژێرە و بوونی دەستەبژێریش نیشانەی پۆلێنکردنی ئەندامانی نێو ئەو ڕێکخراوەیە بۆ ڕابەر و پاشڕەو و فەرماندەر و فەرمانبەر.. .

لە ڕاستیدا ئەگەر واژەی (کۆمون) وەك خۆی وەربگرین، ئەوا لە ئێستادا هیچ شتێکی ئاوای تێدا نییە، کە شایانی سەرنج و شەیدایی بێت. بەڵکو لە کۆمونەی پاریسدا ئەوە شێوازی ڕێکخستنە ئەنجومەنییەکە بوو، کە لە کۆمونی بۆرجوازی جیایدەکردەووە، (کۆمون) دەکاتە شارەوانی و (کۆمۆن) دەکاتە هاوبەش یا نێوکۆ. بەبۆچوونی من، ئەوە ڕێکخراوبوونی جەماوەریی چین و توێژە بندەستەکانە لە ڕێکخراوە جەماوەرییەکانیان و خەباتیان بۆ ئامانجە ئابووریی و ڕامیاریی و کۆمەڵایەتییەکانیانە، کە لە پاشکۆیی وردەبۆرجوازی خۆڕێکخستوو لە پارتە پێشڕەوەکان، ڕزگاریاندەکات. بۆیە ئەو ڕێکخراوانە هەرچییەکیان ناوبنێیت، هیچ لە سروشت و نێوەڕۆك و میکانیزمەکانیان ناگۆڕێت، بەڵکو گرنگ گۆڕێن و گرتنەبەری شێوازی ڕێکخستن و میکانیزمی کارکردن و ڕۆڵی خۆجێی و سەربەخۆیی ئەندامانیانە، کە گرنگی شۆڕشگێڕانەی چینایەتییان پێدەبەخشێت.

بەکورتی بڵێم، من دژی هەموو نێوەندێتییەکم چ دیمۆکراسی و چ بیرۆکراسی، لە بەرانبەردا لایەنگری لۆکاڵیزەکردنەوەی هەموو کاروبار و پێکهاتە و کۆمەڵە و هەرەوەزیی و ئەنجومەنەکان و یەکگرتنیانم لەسەر بنەمای فیدرالیزم (فیدرالیزمی ئازادیخوازانە - ئاسۆیی، نەك فیدرالیزمی دەوڵەتی، قوچکەیی). لێرەدا خۆم لە باسی دیمۆکراسی لادەدەم ، چونکە وەك بابەتێك دواتر هاتووە.

نووسەر خۆی زۆر جوان نێوندێتی بەناو دیمۆکراسی لێکداوەتەوە. تەنیا دەمەوێت بڵێم دیمۆکراسییەك کە ئازادیخوازان خوازیارنی، ڕەتگەرەوەی نێوەندێتییە و ئەو نێوەندێتییە تەنیا لەتەك دیمۆکراسی قووچکەییانەی [نوێنەرایەتی] بۆرجوازیدا دەگونجێت و هەر سۆشیالیستێکیش بەو ناوەوە کاریکردبێت یا بکات، ئەوا ئاوی بە ئاشی بۆرجوازیدا کردووە و دەکات.

لە باسەکاندا واژەی "زانستییانە" زۆر بەکارهاتووە و بە بۆچوونی من ئەم واژەیە تەنیا خەڵەتێنەرانەیە و بۆ ڕەتکردنەوەی هەر بۆچوونێکی دژە (نەیارە) و پارتە کۆمونیستەکان وەك کوتەك بەکارییانهێناوە، بۆیە پێویستە خۆمان لە بەکاربردنی بپارێزین، چونکە سووتاندنی یەهوودییەکان و کیمیابارانی هەڵەبجەش تاقیکردنەوەیەکی زانستییانەبوون، تێزەکانی (مایکیاڤیلی)یش لەبارەی دەسەڵات زانستییانەبوون. بەبۆچوونی من، یەکێك لە لاوازییەکان ڕۆشننەکردنەوەی ئەو زانستەیە، مەبەست لە زانست چییە، مەگەر لە سیستمی بۆرجوازی زانستییانەتر هەیە؟

من زانست ڕەتناکەمەوە، بەڵکو پێموایە زانستیش دوو لایەنەیە و

هەم بکوژە و هەم ڕزگارگەر، زانستی ئازاد و زانستی کونترۆڵکراو (بە سەرمایەکراو)، هەروەها پێویستە پێناسەمان بۆ نازانستیش هەبێت، دیسانەوە لێرەدا هەموو زانستیبوونێك دەتوانێت بۆ بەرانبەرەکەی نازانستیبوون بێت و هەموو نازانستیبوونێك بۆ بەرانبەرەکەی زانستی بێت، ئینجا لێرەدا نازانم پێویستی بەکاربردنی ئەو دەستەواژە لە باسی ڕێکخستندا لە چیدایە؟

ڕامانێکی تازە بۆ پڕۆلیتاریا و "دیکتاتۆریەتی پڕۆلیتاریا".

بۆچوونەکانی نووسەر زۆر جوانن و هیوادارم هەردەم پەرەیانپێبدات و ئەوانەش کە هێشتاکە بەناوی کۆمونیستبوونەوە شەیدای دیکتاتۆرین، ئاوڕ لە ڕەهەندەکانی ئامادەیی دەسەڵاتخوازیی کەمینەیەکی پیشە کودەتاچی لە پشت پاشکۆ-کردنی پڕۆلیتاریا بۆ دیکتاتۆری، بدەنەوە.

ڕاستییەکەی ئەم واژەیە و بەکاربردنی لەلایەن (کارل مارکس)ەوە بێ پێشینە و بنەما نەبووە، چونکە مارکسیزم بڕوای بە دەستەبژێریی کۆمونیستەکان هەبووە و لەوێشەوە دیکتەکردن بە کرێکاران و بەشەکانی دیکەی کۆمەڵگە بە کۆمونیستەکان وەك نوێنەری یا دەستەبژێریی پرۆلیتاریا دەسپێریت. هاوکاتیش بەکاربردنی ئەم دەستەواژەیە، بەبێ هیچ پاسا و بنەمایەکی سروشتی لە خەباتی چەوساواندا لەلایەن (کارل مارکس)ەوە فرەتر لە هەڵچوونی سەرپێییانەی نووسەرێك دەچێت، کە وەڵامی نەیارەکانی بەتوندی بداتەوە. نەیارەکانی بە دیکتاتۆری تاوانبار-یانکردبێت و ئەویش کەتووەتە پیاهەڵدانی دیکتاتۆرییەکەی و لەتەك دیکتاتۆری دژەکانی بەراوردیدەکات.

پڕۆلیتاریا، ئەگەر بە سەرچاوە ئەم واژەیە وەربگرین، لە زمانە کۆنەکاندا بە چینی ڕەشوڕوت و بێدەسەڵات گوتراوە. ئەوەی کە مارکسیستەکان بۆ جیاکردنەوەی توێژێك لە چینی کرێکار واتە کرێکارانی پیشەسازیی بەکاریدەبەن، هەرەمەکییە، چونکە چین لە نێو چیندا، لۆجیکی نییە. چین یا یەکە یا نییە. بەم جۆرە پڕۆلیتاریا یا وەك چین هەموو مرۆڤە بێدەسەڵات و نادارەکان دەگرێتەوە، ئەوانەی کە بۆ بژێویان، وزەی ژیانی ڕۆژانەیان دەفرۆشن و لە بەرانبەردا موچە یا کرێیەك وەردەگرن، دەگرێتەوە. ئەم پێناسەیەش هەموو مرۆڤێك، کە لەپێناو دابینکردنی پێداویستییەکانی ژیانی ڕۆژانەی ناچار بە فرۆشتنی هێزی بازووریی و هۆشیی خۆی بێت بە کەسانێکی دیکە، کە خاوەنی سەرمایە و ئامێرەکانی بەرهەمهێنانن، دەگرێتەوە. واتە ئەو کەسانەی کە دەبنە کرێگرتەی [کرێگرتە ناکاتە سیخوڕ و دەستکەلا] کەسانی دیکە و بەم پێناسەیە کرێکار و مامۆستا و فەرمانبەر و خانەنشین و بێکار و لەتەك ئەوانەشدا کەسانێك کە یا ئەندامانی خێزانیی ئەو توێژانەی پڕۆلیتاریا پێکدەهینن یا ئەوانەی بە مووچەی کەمئەندامی و خوێندکاری وابەستەی سیستەمەکەن، دەگرێتەوە. چونکە ئەوانەش وەك توێژەکانی دیکەی پڕۆلیتاریا خاوەنی سەروەری خۆیان نین و چ لە ڕووی ئابووریی و چ لە ڕووی ڕامیاریی و یاساییەوە وابەستە و ژێرچەپۆکی سەروەریی کەمینەی بۆرجوازین. لێرەدا واوەتر ناڕۆم و دەگەڕێمەوە سەر چەمکی "دیکتاتۆریی پڕۆلیتاریا".

بەڵام ئەوە هەر گۆڕانەکانی ١٥٠ ساڵ نین، کە "دیکتاتۆری و پڕۆلیتاریا"ی پێشەنگ ڕەتدەکەنەوە، بەڵکو لەکاتی نووسینەوەی "مانیفێستی کۆمونیست"یشدا، کەم نەبوون ئەوانەی کە دژیان نووسیوە و ڕەخیانلێگرتووە. لێرەدا سەرنجی خوێنەران بۆ ڕەخنەی

پڕۆدۆن و باکۆنین و پاشینانی ئەوان لەو چەمکە، ڕادەکێشم.

لە هەمووی سەرنجراکێشتر ئەوەیە، کە دیکتاتۆرییەکەی پارتە کۆمونیستەکان لەپاش سەرکەوتن و دروستکردنی دەوڵەتە-کەیانەوە دەستپێدەکات، پرسیار ئەوەیە، "ئەوانە" کێن، کە پڕۆلیتاریا بە نوێنەرایەتی (کۆمونیستەکان) دیکتەیان پێدەکات، ئەگەر بۆرجواکانن، ئیدی لە وەها بارێکدا قسەکردنن لە سەرکەوتنی شۆڕش و کۆمەڵگەی سۆشیالیستی، گاڵتەجاری نییە؟

ئەگەر من ئەو دەستەواژانەی نووسەر وەبەر ڕەخنەی داون ، وردتر بکەمەوە، ئەوا بەو سەرەنجامە دەگەم، دەوڵەتێکی سۆشیالیستیی، کە مارکس دەیخوازێت، دەوڵەتی سۆشیال_دمۆکراسییە و "دیکتاتۆریی پرۆلیتاریا"ش کودەتایەکی سەربازییە، کە کۆمونیستەکان پێهەڵدەستن و کۆمەڵگە بەرەو ئەو کۆمونیزمە دەبەن، کە لێنین و ستالین و پاشینانیان بردیان. لە کاتێکدا شۆڕشی سۆشیالیستی، شۆڕشێکی کۆمەڵایەتییە و لە پرۆسەی گەشە و خودهوشیاربوونەوەی کۆمەڵایەتیدا بەرەو سەرکەوتن دەڕوات، هەروەها شۆڕشێکی ئاوا لە ڕژانە سەر شەقامەکان و سەنگەربەندییە سەربازییەکانەوە دەستپێناکات، بەڵکو زۆر پێشتر لەوە، لە بەڕواڵەت کپترین ساتەکانی کۆمەڵگەدا بوونی هەیە و لە هەموو بوارێکدا کار لەسەر هەڵگێرانەوەی بنەما سەرەکی و لاوەکییەکانی سیستەم و پێکهاتەی چینایەتی هەر لە ڕێکخستنەکانەوە تا بەڕێوەبەرایەتی و هونەر و ئەدەبیات و کولتوور و ڕێسا کۆمەڵایەتییەکان، دەکات و لە خەبات و ژیانی ڕۆژانەدا ئەڵتەرناتیڤی سۆشیالیستی جێکەوتەدەکات.

لەوەش گاڵتەجارتر ئەوەیە، کە پارتە کۆمونیستەکان لەژێر

فشاری هەژموونی پۆستمۆدێرنیزم و نیئۆلیبرالیزمدا لە ڕوویان-نایێت ناوی دیکتاتۆرییەکەیان بهێنن و لە ناخەوە خەونی پێوەدەبینن و لەنێو کۆبوونەوە شانەییەکانی خۆیاندا سوێندی لەسەر دەخۆن و بەڵێندەدەن، کە سەری نەیارانی پێپانبکەنەوە، هەڵبەتە ئەو هەڕەشانە سەری من و نووسەریش دەگرنەوە.

دێمۆکراسی

دێمۆکراسی، کە وەك چەمکی ڕەسەنی دەستەواژەکە، لە (یۆنان)دا بەواتای "فەرمانڕەوایی گەل" دێت و لە (یۆنان)ی کۆندا واتە هەشت سەدە پێش مەسیح بەواتای "فەرمانڕەوایی ڕاستەخۆی گەل" دێت، "دێمۆکراسی ڕاستەخۆ" ئەوەی کە لەم ڕۆژگارەدا وەك ڕەتکردنەوەی دێمۆکراسی درۆیینەی نوێنەرایەتی، بە دێمۆکراسی لە خوارەوەرا ناودەبرێت، ناسراوە، نموونەش لەم ڕۆژگارەدا بزاڤی دژەدەسەڵاتیی لە ئەرژەنتین. بەڵام ئەو دیمۆکراسییەی کە پارتە کۆمونیستەکان لەبارەیەوە دەدوێن، هاوشێوەی دێمۆکراسی پارلەمانی ناڕاستەوخۆیە و لەسەر بنەمای نوێنەرایەتی جێگیر و سەپاو پێکدێت و لە باشترین باردا ناویدەنێن "فەرمانداریی نوێنەرایەتی" و لیبراڵەکان بە "میرایەتی تێکنۆکرات" ناوی دەبەن. ئەگەر سەرنجبدەین، لە هەرسێ بارەکەدا، ئەوەی کە لە ئێستادا هەیە فەرمانداریی پارلەمانی هەرێمی کوردستان یا عیراق، فەرمانداریی نوێنەرایەتی پارتە خۆبەپیشڕەوزانەکان و فەرمانداریی تەکنکۆکراتی لیبراڵەکان، یەك میکانیزم و یەك بنەمایان هەیە، ئەویش ئەوەیە، کە زۆرینەی نەزان [بە لێکدانەوەی ئەوان و سیستەمەکەیان] پێویستی بە شوانەیی و نوێنەرایەتی ڕامیاران و ڕۆشنبیران و پسپۆڕان هەیە، تاوەکو کاروباری ژیانیان و کۆمەڵگەیان بۆ ڕێکبخەن.

ئەگەر دیمۆکراسی ڕاستەخۆی یۆنانی کۆن لەبەرچاوبگرین، کە لە شارە ئازادەکاندا پەیڕەودەکرا، ئەوا دەبینن، لەتەك شێوازی بەڕێوەرایەتی کۆمەڵگەی سۆسیالیستیش دەگونجێت، بەڵام ئەوەی ئەمڕۆ بە دیمۆکراسی ناسراوە، شتێك نییە، جگە لە کەوڵکردنی دیمۆکراسی یۆنانی کۆن. هەروەها دیمۆکراسی بەواتا و چەمکی هەنووکەیی نێوەندی ڕۆشنبیری، تەنیا دەتوانێت شتێکی ڕێژەیی بێت و بە ئامادەیی و خەباتی چین و توێژە بندەستەکانەوە بەستراوە و چەندی چەوساوان یەکگرتوو و ئامادەبن، دیمۆکراسیش جێگیر و کراوەتردەبێت، چەندی خامۆش و پرشوبلاوبن، ئەوەندەش سەرکوتکراو و داخراودەبێت. کەواتە دیمۆکراسی بەواتای کراونەوە و سەربەستی تاك لە هەندێ کاروباری تاکەکەسییدا، ئەوەی کە نیئۆلیبراڵە تەکنۆکراتخوازەکان بە شانازیی خۆیانی هەژمار-دەکەن، بەرهەمی دیمۆکراسی نوێنەرایەتی و دیاری پارت و کەسایەتییە تەکنۆکراتخوازەکان و پارلەمانتارەکان نییە، بەڵکو بەرهەمی جەنگ و ڕووەڕووبوونەوەی ڕۆژانەی زۆرینەی ژێردەستەیە دژی دامودەزگە و بڕیار و یاسا سەپاوەکانی دەسەڵاتی چینایەتی؛ چەندی خەڵك [توێژە جۆراوجۆرەکانی پڕۆلیتاریا] بڕژێنە سەر شەقامەکان، ئەوەندە سەروەران ناچار بە دەستهەڵگرتن و پاشەکسێ لە پاوانگەریی کۆمەڵ و چەپاوڵی داهاتی کۆمەڵگە و سووکایەتی و سەرکوت دەبن، بە پێچەوانەشەوە، چەندی خەڵك بە دیمۆکراسی نوێنەرایەتی [پارلەمانی] خۆشباوەربێت و چاوەڕوانی لەدایکبوونی سەروەرانی دڵسۆز و دادپەروەر و پەیدابوونی دەوڵەتی باش بکات، ئەوەندە سەرکوت و نایەکسانی و نادادوەری سەروەریی چینایەتی پایەدار-دەبن و فرەتر ڕیشەیان بەنێو کولتوور و ڕێسا کۆمەڵایەتییەکاندا ڕۆدەچێت.

ڕاستە، مینگەمینگی کۆمونیستەکانی نێو پارەلەمانەکان، نەك

هەر کەڵکی نەبووە، بەڵکو بە دژەشۆڕشیش تەواوبووە و دەزگەیەك، کە نێوەندی سەپاندن و ساخکردنەوەی بەرژەوەندی و داخوازییەکانی بۆرجوازی بێت، بەبێ دوودڵی چەکی سەرکوتی چەوساوانیش دەبێت. بەڵام لەتەك ئەوەشدا سیستمێکی دێمۆکراسی بۆرجوازی لە سۆسیالیزمی دەوڵەتی باشترە و بوار و ڕۆشنیی و دیاربوونی دژەکان ئاسانترە و چەوساوان بەئاسانی دەرکی ئەوە دەکەن، کە شەقامەکان و مەیدانەکان ئەڵتەرناتیڤی پارلەمانەکانن و کەس بە نوێنەری خۆیان نازانن، بەڵام لە سیستەمە پۆلیسی و میلیتێرییە بەناو سۆشیالیستییەکاندا ئەوە ئەوانەی سەرەوەن، کە نوێنەر و بڕیاردەر و هەموو شتێکن و شەقام تەنیا شوێنی هاتووچۆییە بۆ سەرکار و بەرزکردنەوەی وێنەی سەرۆکان و پیاهەڵدانی پارتی پێشڕەو. لەو دەوڵەتانەدا کە بەناوی پڕۆلیتاریاوە دیکتاتۆریی سەرمایەداری دەوڵەتییان بە لوتکە گەیاند، نەك تەنیا ناڕەزایەتی ژێردەستانی کۆمەڵگە سەرکوتدەکرا و لەسێدارەدان و دوورخستنەوە و کاری زۆرەملێ کرابوونە ئەلف و بێی دیکتاتۆریی بەناو پڕۆلیتاریا و بە خەڵك دیکتەدەکران، بەڵکو هەر ناڕەزایەتییەکی ژێردەستان [توێژە پڕۆلیتێرەکان] بە دوژمنایەتی و دژەخونی لە سۆشیالیزم هەژمار-دەکرا و ناڕەزایەتی ژێردەستانی دەوڵەتە بەناو سۆشیالیست-ییەکان، خراپتر لە ژێردەستانی دەوڵەتە سەرمایەدارییەکانی خۆراوا، سەرکوتدەکران و چالاکانیان پاکتاودەکران.

<u>چەوسانەوەی نەتەوەیی و نیشتمانی.</u>

<u>چەوسانەوەی نەتەوەیی و نیشتیمانی واتە پێشێلکردنی مافە نەتەوەیی و نیشتیمانییەکانی تێکڕای میللەتێک یان نەتەوەیەک یان کۆمەڵە نەتەوەیەک بە چینە چەوساوە و چەوسێنەرەکانیەوە لە لایەن چینە چەوسێنەرەکانی میللەتێک یان نەتەوەیەک یان کۆمەڵە نەتەوەیەکی دی</u>؛ ل٢٥

من ناکۆکیم لەتەك ئەم پێناسەدا هەیە، چونکە هیچ کات لە سایەی داگیرکەردا بەرژەوەندی مشەخۆران و بۆرجواکانی نەتەوەی ژێردەست پێشێلناکرێن و بەڵکو یەکانگیردەبن و ئەمەش لە قۆناخی دەرەبەگایەتیشدا هەر وابووە و هەر بۆیە ئاخا و بەگەکانی کوردستان بوونەتە نوێنەر و دەستوپەیوەندی داگیرکەران؛ ئیمپراتۆری ئوسمانی و ئێرانی و لەشکری ئیمپراتۆرییە ئەوروپییەکان. هەر ئاواش وەك بەخۆمان بینیمان سەرۆکهۆز و دەرەبەگ و دەوڵەمەندەکان لە هەموو سەردەمەکان و لەتەك هەموو ڕژێمە یەك لە دوای یەکەکانی عیراق و کودەتاکانیان دەگونجان و بەرژەوەندییان دەپارێزرا و دەکرانە کوتەك بەسەر چین و توێژە نەدار و بندەستەکانەوە. لێرەدا تەنیا گرفت لە نەبینی هاوبەرژەوەندیی چینی مشەخۆری [بۆرجواز] نەتەوەی ژێردەست لەتەك چینی مشەخۆر و سەروەری نەتەوەکانی دیکە نییە، بەڵکو ئەوەی کە بە ئاشکرا هاوبۆچوونی لەتەك پاگەندەی ناسیونالیستەکاندا هەیە. بۆ نموونە ئەگەر سەرنجی تێکەڵاوی کۆمەڵایەتی ئەندامانی توێژە کۆمەڵایەتی-ییەکانی نەتەوەکان لەلایەك و ئەندامان و توێژەکانی چینە مشەخۆرەکان لەلایەکی دیکەوە بدەین، زۆر بە ئاسانی بە سەرەنجامێکی پێچەوانەی هاوبەرژەوەندیی و هاودەریی چینەکان [چەوساوان و مشەخۆران]ی نەتەوەی ژێردەست یا نەتەوەکانی دیکە، دەگەین. بۆ نموونە بە درێژایی جەنگی ڕزگاری لە داگیرکاری ڕژێمەکانی عیراق، سەرمایەداران و سەرۆکخێلان بەردەوام لەتەك ئەو ڕژێمانەدا لە ئاشتی و سەوداوامامەڵەدا بوون، لە بەرانبەردا تاکە چەوساوەکانی [ژێردەستان چ کورد و چ عەرەب] لە هەردوولاوە بەکوشتدراون و بوونەتە قوربانی کێشمەکێشی دەسەڵاتخوازیی مشەخۆرانی عەرەب و کورد. باشترین نموونە لەو کاتەدا [١٩٩٢ -٢٠٠٣] کە دانیشتوانە

کوردەکانی کەرکووك لەلایەن ڕژێمی بۆرجوازی بەعسەوە دەردەکران، هاوکات ژوورەکانی بازرگانی بەغداد و سلێمانی لە هاتووچۆ و مامەڵەدابوون، لە کاتێکدا کە ناڕازییانی ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی بەعس [بە دیاریکراوی کوردەکان] سەرکوتدەکران، دەسەڵاتدارانی کورد لە جەنگی نێوخۆیاندا [٣١ی ئابی ١٩٩٦] پێشلەشکریی (ڕژێمی بۆرجوازیی بەعس)یان دەکرد. بەو جۆرە دەبین بە ئێستاشەوە کە بیست ساڵە بۆرجوازی کورد لە هەرێمی کوردستاندا سەروەرە، نە پرسی نەتەوەیی تاکەکانی کورد لە ناوچە دابڕاوەکان چارەسەر بووە و نە خەونەکانی تاکی کورد، کە لە ناهوشیاریدا بە بەدەسەڵاتگەیشتنی چەند پارتێکەوە گرێی-دابوون، نەهاتوونەتەدی و بەردەوام لە خەباتی ڕۆژانەدا قوربانی بۆ هاتنەدییان دەدات، هەروەك چۆن لە سەردەمی زاڵی دەسەڵاتی بۆرجوازی عەرەب لە هەرێمی کوردستاندا، قوربانی بۆ دەدان.

ئایا ئەو کەتوارانە، ناڕاستی چەوساوەیی چینە داراکانی نەتەوەی ژێردەست لە سایەی سەروەریی بۆرجوازی نەتەوەکانی دیکەدا و هاوخەباتی چینی چەوساوە و مشەخۆری نەتەوەی ژێردەست، ناخەنەڕوو؟

ئەم بۆچوونەی نووسەر ئەگەر لە سەرەتای حەفتاکانی سەدەی ڕابوردوودا، لە کاتێکدا نە پارتە چەکدارەکانی بۆرجوازی کورد پێشلەشکری سوپای ئێران و تورکیە و عیراقیان کردبوو و نە بە دەسەڵات گەییشتبوون و نە ڕژێمی داگیرگەری بەعس ڕامالڕا و ڕووخێنرابوو، بەهۆی هەژموونی بۆچوونەکانی لێنین و مائۆتسی تۆنگ و هۆشی مینە و ئەوانی دوای ئەوانەوە لەبارەی قۆناخی ڕزگاریی نیشتمانییەوە، پاساودرابن و دەنگە نەیارەکانیان

سەرکوتکرابن و گوێگریان هەبووبێت، ئەوا ئێستا پاش ئەو ڕووداوانە، نەك ئەو بۆچوونانە دروستنەبوون و نین، بەڵکو پێچەوانەکەیان ڕاستییەکی سەلمێنراوی بەڵگەنەویستە.

دووەم - ئەو کێشەیە کێشەی نێوان دوو چینی چەوساوە و چەوسێنەر نییە.. چونکە هەردووکیان لە لایەن کۆمەڵێکی دیکەوە مەبەست لە چینە چەوسێنەرەکانیەتی - دەچەوسێندرێنەوە.. بۆیە چارەسەرەکەشی - ئەگەرچی چارەسەرێکی کاتیی یان دیاریکراو دەبێ - بە ڕاپەڕینی تێکڕای کۆمەڵ و بەسەرپەرشتیی بۆرجوا نیشتیمانیی و نەتەوەییەکان دەبێ، هەرچەندە کرێکاران و زەحمەتکێشان سووتەمەنیی یەکەمی ئەو ڕاپەڕینەن.. بەڵام هەر لەژێر سەرپەرشتیی بۆرجواکان دەبێ و هەر ئەوانیش دەسەڵاتی نەتەوەیی و نیشتیمانیی بەدەستەوە دەگرن. ل٢٥

لێرەشدا هەمان بۆچوون بە زاقی خۆی نیشاندەدات، ڕاستە چینی مشەخۆری نەتەوەی ژێردەست بۆ کۆمەڵێك بەرتەری زیاتر ململانێی مشەخۆرانی داگیرگەردەکات، بەڵام هەم بەگوێرەی یاساکانی سەروەریی سیستەمی چینایەتی، بۆرجوازی نەتەوەی ژێردەست شانبەشانی بۆرجوازی داگیرگەر تاکەکانی کۆمەڵگە دەچەوسێنێتەوە و هەم دیسانەوە چەوساوانی نەتەوەی بندەست وەك سووتەمەنی بۆ گەیشتن بەو ئامانجە بەکاردەبات و هەم وەك دەبینین و بینیمان، نوێنەرانی ڕامیاریی مشەخۆرانی نەتەوەی ژێردەست، واتە پارتە بۆرجواکان، دژایەتی هەر ڕێکخستنێکی سەربەخۆی چینایەتی چین و توێژە بندەستەکان دەکەن، ئیدی ئەو ڕێکخستنانە ئابووریی بن یا ڕامیاریی یا کۆمەڵایەتی... دەتوانن سەرنجی مێژووی بزاقی چەکداری کورد بدەین، کە وەك هێزی میلیشیایی، بەرژەوەندی و بەرتەریخوازی بۆرجوازی وڵاتی داگیرکراو بەرانبەر بۆرجوازی داگیرگەر... کە هەم لە لادێکاندا هەم لە شارەکاندا، هەم لە کارگە و

خوێندنگەکاندا بەشداریی سەرکوتکردنی جەماوەرییان کردووە. وابزانم نموونە پێویست نییە و ئەو ڕووداوانە لە ژیانی خودی ئێمەدا ڕوویانداوە و دەدەن.

بەداخەوە، بەگوێرەی ئەو تێزەی نووسەر بێت، وەك بۆرجواکان خۆیان دەیانگوت و دەیڵێنەوە، دەبێت چین و توێژە بندەستەکان واز لە خەبات بۆ لەنێوبردنی ستەمی چینایەتیی تا دوای چارەسەری ستەمی نەتەوەیی و بە بەدەسەڵاتگەیشتنی بۆرجوازی، ئەوەی نووسەر ناویناوە بۆرجوازی نیشتمانی، کە لە ڕاستیدا بێنیشتمانترین چین، بۆرجوازییە و نیشتمان تەنیا دێوجامەیەکە، کە بەوە چینە بندەستەکان فریودەدات و نیشتمان هەمان دارایی و سەرمایەیە کە هەیەتی و بەس. باشە چۆن دەبێت هەروا مل بەوە بدەین، کە کرێکاران و زەحمەتکێشان سووتەمەنی شتێك بن، کە بەرژەوەندی چەوسێنەرانی خۆیانی تێدایە؟

ئەگەر سەردەم و قۆناخێکی ئاوا [بەدەسەڵاتگەیشتنی بۆرجوازی نەتەوەی ژێردەست] ناچاری و بێچەندوچوون بێت و وەك پردێك بۆ پەڕینەوە ناچاربین بەسەریدا تێپەڕین، بەبۆچوونی من لەجیاتی هاندانی کرێکاران و زەحمەتکیسان بۆ بەشداری لەو ڕاپەڕینە تێکڕاییەدا و بوونە سووتەمەنی. باشترە، کە بۆ ئەوە بانگەوازییان بکەین، کە ببنە سەیرکەری بێلایەن و با بۆرجوازی نەتەوە و دەسەڵاتخوازانی لەتەك بۆرجوازی داگیرگەر وەك جانەوەری دڕندە یەکدی شندڕ شندڕ بکەن و کێشەی خۆیان یەکلایی بکەنەوە؟

بە بۆچوونی من، نەك ئەمە ناکۆکییە، بەڵکو گواستنەوەی هزر و

ئایدیای بۆرجواییە بۆ نێو چین و توێژە چەوساوەکان بەناوی سۆسیالیستبوون و کۆمونیستبوونەوە، واتە دەکاتە فریودانیان. ئەمە نەك هەر پێچەوانەی بنەماکانی ئازادیخوازییە، بەڵکو پێچەوانەی بنەماکانی مارکیسزمیشە، کە نووسەر پێداگرییان لەسەر دەکاتەوە، چونکە ڕێز و سەربەخۆیی مرۆڤ وەك تاك، بوارمانادات، خۆمان بکەینە قوربانی بەسەروەربوونی چەوسێنەرانمان. لێرەدا ئەم پرسیارە دێتەپێشەوە، ئەو دەستکەوتانە کامانەن، کە چینە ناسەرمایەدار و چەوساوەکان لە بەدەسەڵاتگەییشتنی چینی سەروەری هاوزمانیاندا بەدەستییان-دەهێنن و ئەو بەدەسەڵاتگەییشتنەی بۆرجوازی هاوزمان چ بەهایەکی بۆ ئازادی و سەربەخۆیی تاکە پرۆلیتێرەکان هەیە، تاوەکو ئەوانیش ئامادەبن قوربانی بۆ بدەن و خۆیان بکەنە سوتەمەنی؟ ئەو دەستکەوت و ئامانجانە کامانەن، کە چین و تاك و توێژەکانی خوارەوەی کۆمەڵگە نەتوانن بەخۆیان بەدەستیان-بهێنن یا بۆچی بەخۆیان ناتوانن کۆمەڵگە بەڕێوەبەرن؟

لەوێدا ئەگەر مەبەست لە بەرێوەبەرایەتی کۆمەڵگەی چینایەتی بۆرجوازییە، ئەوا کوتەك بدەیتە دەست هەر کەس، بەبێ دوودڵی لە پسپۆڕەکانی نێو پارلەمان باشتر بەڕێوەیدەبات. چونکە لۆجیك و ڕەوایی و ماف، بنەماکانی کۆمەڵگەی چینایەتی پێکناهێنێت، بەڵکو زۆرداری و بەرتەری و هەڵاواردن و ستەم و بەهرەکێشی و زیندان و کوشتوبڕ و سەپاندن، بنەما و ڕێساکانی پێکدەهێنن و کارێکی ئاواش لە ئاستی توانایی هەر تاکێکی درەندا دەبێت و ئەگەر بمانتوانیایە بەتەواوی دەستمان بە پەروەندەی پێشینە و بەسەرهاتی ژیانی سەرۆکان و ڕامیارەکان ڕابگات، بەدڵنیاییەوە لەتەك زانیاری لەبارەی کۆمەڵێك سیخوڕ و ساختەچی و بەرتیلخۆر و دارودەستە و مافیا ڕووبەڕوودەبووین.

لەبەرئەوە، ئەگەر توێژە چەوساوەکانی کۆمەڵگە (پرۆلیتاریا) نەتوانن کۆمەڵگە بەو جۆرەی ئێستای بۆرجواکان ڕێکبخەن، ئەوە لەبەر لێنەهاتووی و بێتوانایی تاکەکانی ئەو چینە نییە، بەڵکو لەبەر نامرۆییبوونی سیستەمی بۆرجوازی و ئامانجەکانییەتی، کە تەنیا مرۆڤە دڕندەکان، ئەوانەی کە هێشتا بوونە دڕندەییەکەی چەند هەزار ساڵ لەوەوپێشیان لە خۆیاندا پاراستووە و هەڵگری هەمان توخمی دڕندانەی سەرەتان، دەتوانن شانازی بە وەها بەڕێوەبردنێکەوە بکەن و ببنە پارێزەری.

بزاڤی کۆمونیستی رابردوو پێی وابوو لەبەرئەوەی ئەو چەوسانەوە نەتەوەیی نیشتیمانییە لە بنەڕەتدا
چەوسانەوەیەکی چینایەتییە بۆیە دەکرێ لەگەڵ بەرەوپێشەوەچوونی کێشە چینایەتییەکان و بڵاوبوونەوەی هزری کۆمونیستی هووردە هووردە ئامانجە نەتەوەیی و نیشتیمانییەکان بخرێنە نێو بەرنامەی خەباتی چینە چەوساوەکان و بە پێی بارە نەتەوەیی و نیشتیمانییەکان دروشمی ئازادیی و رزگاریی و سەربەخۆییان بەرزبکرێتەوە و بە مافی چارەنووسی خوازیاری خۆیان بگەن تەنانەت ئەگەر وەدەستهێنانی ئەو مافانە ببنە هۆی تێکدانی نەخشەی وڵاتان و جیابوونەوە و دروستبوونی قەوارەی نوێش، هاوکاتیش چەندەی پتر ئەو چەوسانەوەیە بەرتەسکتر بکرێتەوە هێندەش پتر بەردەمی خەباتی چینایەتیی واڵاتر دەبێتەوە. ل ٢٦

ئەگەر لە ڕابوردوودا ئەمە بۆچوونی بزاڤی کۆمونیستی بووبێت، لای من پەسەندی و ئاوەزگیری زۆرتری تێدایە، لەوەی کە "کۆمونیزمی نوێ" ئەوەی نووسەر پێشنیاریدەکات. چونکە ئاراستەکردنی خەباتی دژی ستەمی نەتەوەیی و جێندەریی و ئایینی و نەژادی و هتد بەرەو خەباتی چینایەتی بۆ کۆمەڵگەیەکی ئازاد و یەکسان و دادپەروەری ناچینایەتی گەلێك لۆجیکی و دروستترە. بەڵام ئەگەر ئامانج ئەوە بێت، کە کرێکاران

و زەحمەتکیشان دەوڵەتی نەتەوەیی دروستبکەن و بە بۆرجواکان بلێن فەرموون ئەوە تەختی فەرمانداریی کۆیلەتی ئێمە، ئەوا دیسانەوە هەر دەکاتەوە بۆچوونەکەی " هزری نوێی کۆمونیستی". ئەمەش هەمان پاگەندەکانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانە کە دەیگوت "ئەرکی کرێکاران و زەحمەتکیشانە دژی داگیرگەران شانبەشانی بۆرجوازی نیشتمانی بجەنگن و دواتر خەباتی خۆیان دژی بۆرجوازی نیشتمانی، سەرلەنوێ دەست پێبکەنەوە".

لەو بۆچوونەدا من ترکەڵەکێکی ڕامیاریی دەستەبژێرێك دەبینم، کە دەڵێت "وەرن با پێکەوە جەنگی داگیرگەر بکەین و سەروەرییەك دروستبکەین، کە جێگەی چەوسێنەرەکانی ئێستاتان دەگرێتەوە و کەی سەرکەوتین و فەرمانداریيە ساواکەمان تەواو ڕیشەی داکوتا، ئەوا لە چوارچێوەی یاسای ئەو سەروەرییەدا خەبات بۆ ڕوخاندنی ئێمە [سەروەران] بکەن و دەوڵەتێکی سۆشیالیستی لە ڕێگەی پارلەمان یا کودەتاوە دامەزرێنن و کۆمەڵێکی دیکە بەناوی ڕابەر و پێشڕەو دامەزرێنن، بەڵام بە مەرجێك لەبیرتاننەچێت، دەبێت هەموو شتێك لە چوارچێوەی یاسا بێت و با یاسا سەروەر بێت".

بە بۆچوونی من، چینە بندەستەکان یەك ئەرکییان هەیە، ئەویش خەباتە دژی چەوسانەوەی مرۆڤ بە هەموو شێوەکانییەوە بەرەو کۆمەڵگەیەکی ئازاد و یەکسان و دادپەروەر، دوژمنانیشیان هەموو چینە داراکان و چەوسێنەرانن چ داگیرگەربن و چ نێوخۆیی، چ دیمۆکراتی پارلەمانی بن یا دیکتاتۆری تاکپارتیی، چ مەزهەبی بن یا سێکیولار! ئەو ئەرکەش خواستی ئازادبوونی خۆیان خستوویەتییە سەرشانیان، نەك بیردۆزەی زانایان و فیلۆسۆفان و حەزی ئێمە.

من له بۆچوونی کۆمونیستەکانی پێش ساڵی ١٩٩٠ واته هەرەسی ئیمپراتۆری بۆلشەڤیکیدا، ئەوە دەبینم، کە هاریکاری و کۆمەکی بۆرجوازی نەتەوەکەیان ئەرکی چینە چەوساوەکانە و دەبێت ببنە سووتەمەنی بۆ بە بەدەسەلاتگەیشتنی بۆرجواکانی نەتەوەکەیان و بەدەسەلاتگەیشتنی بۆرجوازی نەتەوەی ژێردەست قۆناخێکی بێچەندوچوونە، هەر ئەوەی کە نووسەر خوازیار و پێداگرییەتی.

لە کۆمونیزمێکیشدا کە نووسەر لەبارەیەوە دەدوێت، هەمان تێڕوانین هەیە و بە هەمان شێوە کرێکاران و زەحمەتکێشتان و توێژە نەدار و چەوساوەکان بۆ سووتەمەنیبوون لەپێناو بەدەسەلاتگەیشتنی بۆرجوازی هاوزمان بانگەوازدەکات. بەلام کەتوار پێچەوانەی ئەوەمان نیشاندەدات و ئاوەز بەرەنجامێکی دیکەمان دەخاتە بەردەست، کە ئەویش پێداویستنەبوونی ئەو قوربانەییەیە و لە بەرانبەریدا تێکۆشانە بۆ ئامانجێکی بالاتر، کە هەم چارەسەری ستەمی نەتەوەیی دەکات و هەم کۆمەڵگەی ئازاد و یەکسان دەستەبەردەکات. بۆ ئەوەی خوێنەر خەیاڵی بۆ چارەسەری ئاراستە دەسەلاتخوازەکانی وەك لێنینیزم و مائۆئیزم و حیکمەتیزم نەچێت، کۆمەڵگەیەکی ئازاد و یەکسان کە من بە ئەڵتەراتیڤی دەزانم، لەسەر بنەمای خۆبەڕێوەبەرایەتی خۆجێیی هەرەوەزییەکان و یەکگرتنەوەیان لە یەکێتی ئازادانەی فێدراسیۆن و کۆنفێدراسیۆنەکان پێکدێت و نەك تەنیا ڕەتکردنەوەی بەڕێوەبەرایەتی بۆرجوازییە، بەڵکو ڕەتکەرەوەی فەرمانداریی پارتە پێشڕەوەکان نێوەندێتی و تەنانەت دێمۆکراسی نوێنەرایەتیشە.

هەرووەها بە پێچەوانەوە، لە هیچ یەك لەو ولاتەناشدا خەباتی

چینایەتی بەواتای سەربەخۆ و شۆڕشگێڕانە دژی داگیرگەر و هاوکات دژی دەسەڵاتخوازانی نێو بزاڤە بەرهەڵستکارەکە، هاوڕا و تەبا لەتەك بۆرجوازی نیشتمانی بوونی نەبوو و ئەوانەی کە بۆچوون و ئاراستەیەکی دیکەیان هەبوو، تیرۆردەکران و ناچار بە هەڵاتن و بەجێهیشتن دەکران، کە ڕزگاریشیان بوو، ئەوەی هەبوو، سەرکەوتنی ئاراستەی خەباتی نەتەوەیی بوو بۆ دەسەڵاتی بۆرجوازی نەتەوەی ژێردەست لەژێر ناوی چینایەتیدا، ئەمەش پەیوەندی بە مۆدی ڕۆژەوە هەبوو، نەك خەباتی چینایەتی. ئەوەی مائۆتسی تۆنگ و کاسترۆ و هۆشی مینە و ئەوانی دیکە پێیهەستان و خەباتییان بۆ کرد، هیچ سروشت و سیما و ماکێکی چینایەتی نەبوو، تەنیا بەرگێکی چینایەتی گاڵتەجارییانەی بەبەرداکرابوو. ئەگەر کۆمەڵەکەی لای نەوشیروان و (جەلال تاڵەبانی)ش لە کاتی جەنگی ساردا بەدەسەڵاتبگەیشتایە، هەمان شت دەبوو و ئەگەر لە پۆلپۆت خراپتریان نەکردایە، کەمتریان نەدەکرد.

بەپێچەوانەشەوە خەباتی ڕزگاری نیشتمانیی لە سایەی ئەو پارتانە و ئەو جیهانبینییە مۆدەی حەفتاکان و هەشتاکانی سەدەی ڕابوردوو، نەك بە ڕێچکەیەکی ئازادیخوازانەدا تیپەڕنەبوو، بەڵکو ئەو پارتانە بەخۆیان لە داگیرگەران فرەتر سەرکوتی ئازادیخوازانیان کرد. هەروەها لابردنی ستەم (هەر ستەمێك) هیچ کات و سەردەمێك کاری بۆرجوازی نەبووە و نییە و بۆرجوازی ئامانجی لابردنی ستەم نەبووە و نییە، بەڵکو وەك دێوجامەیەك بۆ بە ئامانجگەیشتنی و بەدەسەڵاتگەیشتنی خۆی و بەشی زیاتر، بەکاریدەبات.

دەکرێت و پێویستە چینە بندەستەکانیش [کرێکاران و

زحەمەتکیشان، چونکە بۆرجواکان هیچ کات ژێردەستنین] بە ئاراستەی کۆمەڵگەیەك کە خۆیان دەیخوازن و لە بەرژەوەند-بیانە، خەباتی چینایەتی خۆیان جۆشبدەن و هاوکاتی شەڕی داگیرگەر، شەڕی دەسەڵاتخوازان و دەسەڵاتدارانی نێوخۆش بکەن. وەك ئەوەی کە ماخنۆڤیستەکان هەم دژی داگیرگەرانی نەمساوی و ئاڵمانیا، هەم دژی سەرکوتگەرانی بۆلشەڤیك و دژەشۆڕشانی سپی جەنگین و کۆمونە ئازادەکانی خۆیان پێکهێنانن و کۆمونیزمییان لەوەش تێپەڕاند، کە مارکسیستەکانی نێو ئینتەرناسیونالی یەکەم خەونیان پێوەدەبینی، واتە کۆمونیزمی نادەوڵەتی [وەك کرۆپۆکتین ناویدەنێت]. بەڵام هیچ کات جەنگ و تێکۆشانی بۆرجوازی بۆ ئازادی نەبووە و تەنیا لە پێناو بەدەستهێنانی دەسەڵاتدا بووە، لەبەرئەوەش هیچ کات بۆرجوازی شۆڕشگێڕ نەبووە. ئەو بیریارانەی کە بەناوی سۆشیالیزم-خوازییەوە ئەو خۆشباوەڕییەیان لای چینە چەوساوەکان دروستکرد و وەهایان لێکدایەوە، کە بۆرجوازی شۆڕشیکردووە و شۆڕشگێڕبووە و بەدەسەڵاتگەیشتنیان قۆناخێکی پێویستە بۆ گەییشتن بە سۆشیالیزم، تەنیا ئاویان بە ئاشی تازە سەروەراندا کرد و دوو سەدەیە کرێکاران و زەحمەتکێشان بەو خۆشباوەڕییە ژاراوخوارد-دەکرێن.

هۆکاری وەها خۆشباوەڕییەك لەوەدایە، کە بێیت و سەردەمەکانی مێژوو قۆناخبەندی بکەی و کۆتایی هەر قۆناخێکی چینایەتیش بە دەرچوون لە بازنەی چینایەتی دابنێیت و لێرەوە سەروەرانی نوێ، بە شۆڕشگێڕ و بگۆڕ و کۆتاییهێنەری قۆناخی پێشوو بناسێنیت. ئەمەش بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە، کە لەجیاتی ئەوەی کۆتایی سەردەمی کۆیلایەتی بە شۆڕش و تێکۆشانی کۆیلان خۆیانەوە، یا کۆتایی سەردەمی فیئۆدالی بە خەباتی جوتیاران و

تێکۆشانی ئەوان خۆیانەوە، یا کۆتایی ستەمی نەتەوەیی بە خەبات و تێکۆشانی تاکی چین و توێژە بندەستەکانی خوارەوە ببەستیتەوە، بێیت و بیکەیتە شۆشگێڕیی چینێکی هەلپەرست و دەسەڵاتخوازی نوێ. بەڵام هەر ئاوا کە لە سەردەمی خەباتی نەتەوەییدا دیتومانە، زۆرینەی خەباتکاران و قوربانیان ڕۆڵەی کرێکاران و زەحمەتکێشان بوون. هەر ئاواش لە قۆناخەکانی کۆیلایەتی و فیئۆدالیدا خەباتکاران و قوربانیان چینە نەدار و ژێردەستەکان بوون، بەڵام لەبەر نائامادەییان لە بەرانبەر مەڵاسگرتووانی دەسەڵاتی تازە، نەیانتوانیوە ئەو کۆمەڵگەیە بنیاتبنێن، کە خەونیان پێوەدیتووە. لێرەدا ئەوەندە بەسە هەر یەکە لە ئێمە چ بەشدارانی خەباتی چەکداری بۆ ڕزگاری لە داگیرکەر چ هەر تاکێکی کورد کە خەونی بە ڕزگارییەوە دیتوە، لە خۆمان بپرسین؛ ئایا ئێمە خەونمان بە ڕزگارییەکەوە دەبینی و لە پێناویدا تێدەکۆشاین، کە لە سایەیدا هەمووان ئازاد و یەکسان بن و دادپەروەریی هەبێت، یا ئەوەی کۆمەڵگە و سامان و داهاتی لە چنگی داگیرگەر دەربهێنین و بیکەینە سەرمایەی چەند کۆمپانییەکی پارتەکان و تەڕاتێنی بۆرجواکان لە ژیان و بوونماندا، وەك ئەوەی لەم ڕۆژگارەدا دەگوزەرێت، ئەو پێشمەرگانەی کە گیانیانبەختکرد، خوازیاری چی بوون؛ ئازادی و یەکسانی و دادپەروەریی بۆ هەمووان یا مشەخۆری و گەندەڵی و ڕاووڕووتی کەمینەی سەروەرانی ئێستا؟

بێگومان خەون و خەباتی کۆیلان و جوتیارانیش دژی کۆیلەداران و فیئۆداڵەکان هەر بەهەمان شێوە بووە و فیئۆداڵەکان و بۆرجوا-کانیش وەك دەسەڵاتدارانی ئێستای هەرێمی کوردستان یا باشووری ئەفریکا، لە نائامادەیی کۆمەڵایەتیی و هوشیاریی چەوساواندا توانیویانە ببنە سەروەری نوێ و درێژە بە سەروەریی

چینایەتی بدەن و دەسەڵات لە چینێکی تەمەن بەسەرچووەوە بۆ چینێکی نوێ بگوازنەوە. بەڵام ئەمە بەرهەمی شۆڕشگێری چینە سەروەرە نوێیەکان نەبووە، بەڵکو بەرهەمی شکستی شۆڕش یا بە سەرکەوتننەگەیشتنی یەکجاری شۆڕشی چەوساوانی سەردەمە-کانی کۆمەڵگەی چینایەتی بووە.

لەبەرئەوەی ئەو چەوسانەوەیە کەس هاوێر ناکا بۆیە کۆششکردن بۆ چارەسەری کێشەی نەتەوەیی و نیشتیمانیی ئەرکی گشگیری هەموو کەسێکی کۆمەڵە جا کۆمونیست بێ یان نا........ دیارە ئەوەش ئەوە ناگەیەنێ کە کۆمونیستەکان تا هەڵگیرسانی شۆڕشی سۆشیالیستیی هیچ جۆرە کۆشش و هەڵوێستێکیان نەبێ و فەرامۆشی ئەو کێشەیە بکەن.. بەڵکە پێویستە هەردەم لە بەرخۆداندا بن و بە ڕێگەچارەی ڕۆشن و پەنجەدانان لەسەر هەڵە و کەموکوڕییەکان بزاڤەکە بخەنە سەر راستەڕێی خۆی و هەروا بە خستنەڕووی ڕێگەی ئاسانتر و گونجاوتر بۆرجواکان ناچار بکەن کێشەکە خێراتر و پێشکەوتووخوازانەتر بچێتە پێش و زۆرترین ماف و ئازادیی وەدەستبهێندرێن و نەهێڵن بۆ بەرژەوەندیی چەند سەرمایەدارێك دوا بخرێ و بازرگانی پێوەبکرێ و قوربانیدانی گەل بەفیڕۆ بچووێندرێ و دووچاری شکست ببێ.. بەڵام هەرگیز کێشە چینایەتییەکە کە بوونیان بەندە بە کۆششکردن بۆ گەیشتن بە یەکسانیی - بە قوربانی ئەو کێشە نەتەوەیی نیشتیمانییە ناکەن کە کێشەی هەموو چینەکانی کۆمەڵە. ل٢٧

خۆم بە ناچار دەبینم، کە فرەتر لەبارەی ئەم پرسە بنووسم، چونکە، ئەوەی کە نووسەر یا "کۆمونیزمی نوێ" دەیکاتە ئەرکی گشت چینەکان، لەوانەش چینە بێدەسەڵات و بندەستەکان، هەمان ئایدیۆلۆجی ناسیونالسیتییە بۆ گەیشتن بە دەوڵەت. ئەگەر مەبەست لە ڕزگاربوون لە ستەم، دروستکردنی دەوڵەتی بۆرجوازی نەتەوەی داگیرکراوە، ئەوا هیچ ئەرکی کرێکاران و زەحمەتکیشان نییە، چونکە لەو دەوڵەتەشدا وەك دەوڵەتە داگیرگەرەکە دەچەوسێنەوە و بندەستدەبن. ئیدی ئەو دڵنیابوون

و پاساو و بریاردانە بۆ قوربانیدانی توێژە پرۆلیتێرەکان بۆ بەسەروەربوونی بۆرجوازی نەتەوەی ژێردەست، لەکوێوە سەرچاوەدەگرێت؟

نووسەر بیەوێت یا نەیەوێت، ئەوەی کە لێرەدا رەخنەی لێ دەگرێت، هەر بەخۆیشی بانگەوازی بۆ دەکاتەوە. ئەویش جیاکردنەوەی دەستەبژێری کۆمونیستە لە چەوساوان و فرمانی بە سووتەمەنیبوونی کرێکاران و زەحمەتکیشان لە پێناو بەدەسەڵات-گەیستنی بۆرجوازی دەدات، بەڵام کۆمونیستەکان لەوە ئاگادار-دەکاتەوە، کە ئەوان ئەرکێکی دیکەیان هەیە، ئەویش رێنوێنی و ئامۆژگاریکردنی بۆرجوازی و رێنیشاندانییەتی و هاندانییەتی بە پێشکەوتنخوازی، کە ئەمەش خۆشباوەڕییە بە بۆرجوازی، کە بەرژەوەندی لە مانەوەی سیستەمی چینایەتیدایە. ئایا بەو پێوەرە (حزبی شیوعی عیراق) ئەو کۆمونیستە نوێیە نییە، کە نووسەر بانگەوازی بۆ دەکات. وەك دەزانین ئەو پارتە و ئەندامەکانی لە (عەبدولکریم قاسم) وە تا دوا کابینەی ینک و پدک، هەر ئەوە کاریان بووە و زۆیش بەدڵسۆزییەوە ئەنجامیان-داوە.

لێرەدا نووسەر وەك مارکسیستەکانی پێش خۆی تەنیا باوەڕی بەوە نییە، کە کرێکاران و چین و توێژە پرۆلیتێرەکانی دیکە پێویستیان بە مامۆستایی کۆمونیستەکان و فریادڕەسی ئەوان هەیە، بەڵکو ئەرکی رێنیشاندان و تەتەری بۆ بۆرجواکانیش بە کۆمونیستەکان دەسپێرێت.

<u>زۆرترین ماف و ئازادیی وەدەستبهێندرێن و نەهێڵن بۆ بەرژەوەندیی چەند سەرمایەدارێك دوا بخرێ و بازرگانی پێوەبکرێ و قوربانیدانی گەل بەفیڕۆ بچووێندرێ و دووچاری شکست</u>

بیێ.. بەڵام هەرگیز کێشە چینایەتییەکە کە بوونیان بەندە بە کۆششکردن بۆ گەیشتن بە یەکسانیی - بە قوربانی ئەو کێشە نەتەوەیی نیشتیمانییە ناکەن کە کێشەی هەموو چینەکانی کۆمەڵە. ل٢٧

نووسەر دەخوازێت ئەم بۆچوونە لە چ خانەیەکدا ڕیزبکات؟ ئایا چ جیاوازی لەتەك بۆچوونی ڕۆژنامە بۆرجوازییەکانی وەك هاووڵاتی و ئاوێنە و کوردستانی نوێ و خەبات هەیە؟ هەروەها وەك گوتم بەشی دووەمی، چ جیاوزییەکی لەتەك پەیڕەوپڕۆگرامەکەی (کۆڕەك)ی هەڵوەشاوەدا هەیە؟

ڕێکخراوە پیشەیی و کۆمەڵایەتییەکان

هەمیشە بوونەتە ناوەندی کێشمەکێشی ناکۆکییەکانی نێوان چەوسێنەران و کۆنەپارێزان لە لایەك و چەوساوان و پێشکەوتووخوازان لە لایەکەی دی. ل٢٨

ئەم دەستەواژەیە زۆر بۆم ڕۆشننەبوو؛ ئایا چەوسێنەران و کۆنەپارێزان ... چەوساوان و پێشکەوتنخوازان لە بەرانبەر یەکدان یا لە بەرەیەکدان؟

ئەگەر مەبەست باری دووەم بێت، ئەوا هاوڕام، بەڵام ئەگەر مەبەستی باری یەکەم بێت، ئەوا لەتەکیدا ناکۆکدەبم. چونکە کۆنەپارێزان، بۆخۆیان داردەستی چەوسێنەرانن و لە چەوسانەوە و بەهرەکێشییدا بەشدارن. لە بەرانبەریشدا هاوکیشەکە پێچەوانە دەبێتەوە، چونکە پێشکەوتن فرەڕەهەندە و بوار و ئاستی جیاواز لە خۆدەگرێت. پیشکەوتن دەتوانێت دژی چەوساوان بێت و دەشتوانێت لە بەرژەوەندییان بێت، نموونە هەر بەردەبازێك، کە بەهۆی پێشکەوتنی زانست و تەکنۆلۆژیاوە دێتەبوون و سەرمایەداری لە قەیرانێك ڕزگاردەکات، دەتوانێت و

هۆکاری توندتربوونەوە و درێژبوونەوەی چەوسانەوە بێت.

بەگشتی بۆچوونەکانی نووسەرم لەم بارەوە لە لا پەسەندن. بەڵام هێشتاکە ناکۆکی لە تێروانینمان بۆ ڕۆڵ و ئەرکی ڕێکخراوەکان هەیە.

بەڵکە پێویستە لەو روانگەوە بێ کە چەندەی کرێکاران مافە ئابوورییەکانیان وەدەستبهێنن بەو ئەندازەیە گوزەرانیان باشتر دەبێ و هۆشیارتر دەبنەوە و هاوکات کۆمەڵگەی مرۆڤیش بە گشتیی بەرەو کۆتاییپێهێنانی چەوسانەوەی چینایەتیی تەکان پێ دەدەن. ل٣٠

بەڵکە پێویستە تەنیا - بە گفتار و بە کردار - پشتگیریی لە هەموو داواکاریی و خۆپیشاندان و مانگرتن و تێکڕای نارەزاتەتییەکانیان بکا بۆ چاکترکردنی باری کار و بەرەوپێشەوەبردنی باری گوزەران و پاراستنی ئاسایش و دەستکەوت و مافەکانیان. ل٣٠

نووسەر لەم دوو پەرەگرافەدا زۆر بەخێرایی بەلای ڕۆڵ و کارکرد و پێویستی ڕێکخراوە جەماوەرییەکانی چین و توێژە بندەستەکان تێدەپەڕێت. ئەویش وەك کۆمونیستە کلاسیکەکان و پاشڕەوانیان لە ئێستادا، پێیوایە، ئەو ڕێکخراوانە تەنیا بۆ بەدەستهێنانی هەندێك داخوازی ئابووریی و ڕامیاریی پێویستن و لەوە بەدواوە هیچیدیکە. بەڵام لە تێڕوانینی مندا ڕێکخراوە جەماوەرییە سەربەخۆکان، پێش هەموو شتێك فێرگەی چینایەتی و سەکۆی هۆشیاربوونەوەن و تاکی ئازادیخواز و یەکسانیخواز و دادپەروەر-یخواز بۆ کۆمەڵگەی ناچینایەتی پەروەردەدەکەن و بەخۆشیان پێکهاتەی سەرەکی بەڕێوەبەرایەتی ئەو کۆمەڵگەیە پێکدەهێنن، کە خەباتی بۆ دەکەن. ئەو ڕێکخراوانە هەر لەم کۆمەڵگە چینایەتییەدا ڕۆڵی نموونەیەکی پێشنیارکراو لە یەکە پێکهێنەرە ئازادەکانی کۆمەڵگەی داهاتوو و نیشاندەری وێنایەکی نموونەیین

لە کۆمەڵگە هەرەوەزییە ئازادەکانی سبەنێ و یەکگرتنی ئازادانەی ڕێکخراوەکان لە فێدراسیۆن و پێکهێنانی کۆنفیدراسیۆن سەرتاسەری و نێونەتەوەییەکان و هەر لەم کۆمەڵگەیەدا هەنگاوی یەکەمن بۆ بەرەو کۆتاییپێهێنانی ئەو دیوار و کێشە و ناکۆکییانەی کە چینە دەسەڵاتدارەکان بۆ پاراستنی خۆیان لەنێوان هەرێمەکان، کەمە نەتەوە و نەتەوەکان، ئایینەکان، کولتوورەکان، ڕەنگەکان و نەژادەکان دروستییاندەکەن. لەبەرئەوە دەبوو نووسەر هەر ئاوا لە خۆتێهەڵقورتان و دەستتێوەرداندا، سنووری لە نێوان بۆچوونی خۆی و ڕێکخراوە کۆمونیستە کلاسیکەکان کێشاوە، دەبوو لە نێوان ئەرکی ڕێکخراوە ڕیفۆرمیستەکان و ئەرکی ڕێکخراوە سەربەخۆکانیشدا سنوور بکێشێت.

<u>لەبارەی پرسی ڕێکخراوبوونی ژنانەوە.</u>

سەرەتا پێویستە ئەوە بزانین، کە هیچ کەس ناتوانێت کەسێکی دیکە ڕزگاربکات و ئەوی ئەو پاگەندەیە بکات، ئەوا دووبارە تێڕوانینی بۆلشەڤیکەکان دەسەپێنێتەوە، کە پێیانوابوو ئەوان [کۆمونیستەکان] کرێکاران ڕزگاردەکەن و لەبەرئەوەش لە خەبات و لە بەڕێوەبەرایەتیشدا دەبنە ڕابەر و مامۆستایان. چونکە ئەگەر پێمانوابێت توێژێك یا چینێك ڕێوشوێنی ئابووریی و ڕامیاریی و کۆمەڵایەتی خۆی هەیە، ئەوا تەنیا بە یاخیبوون لەو ڕێوشوێنە دەتوانێت خۆی ڕزگاربکات و لەبەرئەوەش هیچ کەس ناتوانێت لە ڕێوشوێنێکی دیکەوە، کەسێکی دیکە ڕزگاربکات. هەروەها بەو پێیەی کە <u>کۆمونیستە کلاسیکەکان</u> و <u>کۆمونیستە نوێیەکان</u>، باوەڕیان بە پێویستی هەبوونی ڕێکخراوی ڕامیاریی تایبەت بە خۆیان هەیە، ئەمە لە کاتێکدا کە کۆمونیستبوون وەك

توێژێکی کۆمەڵایەتی پێگەی ئابووریی سەربەخۆی نییە و ئەگەر مانگرن یا خۆیان جیاکەنەوە یا خۆیان ئاگرتێبەردەن، هیچ گۆڕان و فشارێك دروستناکەن، بەڵام وەك هەر توێژێکی ڕۆشنبیر دەتوانن هۆشیارکەرەوەبن و بەس.

خۆ ئەگەر ئامانجی دەسەڵاتخوازیی و مامۆستایی لە پشت خەونی پیاوانێکەوە، کە خۆیان بە یەکسانیخواز دەناسێنن نەبووایە، ئەوا وەها ڕێکخراوگەلێك [هەر ڕێخراوێکی ڕامیاریی] دەیانتوانی کۆڵەکەی خەباتی یەکسانیخوازی و پشتیوانی ژنان بن. بەڵام بەداخەوە ئەوەی ئەو پیاوانە هاندەدات، کۆمیتەگەری پارتەکەیان و خەونی بەدەستهێنانی پلە و پایەیە لەو ڕێکخراوانەدا، وەك ئەو ڕێکخراوانەی کە لە ئەوروپا و کوردستان بەناوی ژنانی عیراقی و ئێرانی و کوردەوە دروستدەکرێن. هیچ جیاوازییەك لەنێوان ئەو ڕێکخراوانە و ڕێکخراوگەلێك کە ژنان بە ئامانجی دابڕیی هاوخەباتیی ژنان و پیاوان دروستیاندەکەن، نییە. چونکە لە هەردوو بارەکەدا ئامانجی دەستەبژێر دستەمۆکردنی ژنانی ناڕازی و یەکسانیخوازە بۆ بەدەستهێنانی پلەوپایەی تاکە دەرکەوتووەکانی ئەو دەستەبژێرەیە و ئەوان ئەوەیان کردووە بە بنەما و هاندەری هەوڵەکەیان، کە ژنان بەخۆیان توانای ڕزگاربوون و بەدەستهێنانی ئازادی و یەکسانییان نییە و پێویستییان بە مامۆستایی و فریادڕەسی ژنان و پیاوانی دەستەبژێر هەیە، ئەمە خاڵی هاوبەشی مارکسیستەکان و نیئۆلیبراڵەکانە لەبارەی ڕۆڵی ڕێکخرابوون و توانای خۆڕزگاریی چین و توێژەکان.

لەبەرئەوە بە بۆچوونی من، لەبارەی ژنانەوە ئەمە وانییە، چونکە ژنان؛ دایکن، نیوەی کرێکاران و مامۆستایان و

فەرمانبەران و بێکاران و خانەنشینان و کەمئەندامان و خوێندکارانن و دەتوانن فشاری ئابووریی و ڕامیاریی و کۆمەڵایەتی دروستبکەن و نیوەکەی دیکە ناچار بە هاریکاری بکەن، چونکە ژنان پێکهاتەیەکی هزری و ئایدیۆلۆجی نین، بەڵکو ئەندامی چین و توێژەکانی کۆمەڵن و پێگەی کۆمەڵایەتی و قورسایی ئابوویی خۆیان هەیە و ڕێکخراو-بوونیان لە ڕێکخراوەی جەماوەریی توێژە کۆمەڵایەتییەکاندا لەسەر بنەمای یەکسانی ماف و ئەرك و ئازادی تاکەکەسیی، دەتوانێت ببێتە هۆی هەڵخڕاندنی بزاڤێکی کۆمەڵایەتی فرە بوار و گشتگیر، بەڵام ئەمە هیچ کات نابێتە هۆی ڕەتکردنەوەی ڕێکخراوەی پاگەندەیی ژنان بۆ گەشەپێدان و کۆمەڵایەتیی-کردنەوەی خۆهوشیاری ئازادی و یەکسانی لە ئاستی کۆمەڵگە و لە نێوەندی بزاڤی جەماوەریی توێژە کۆمەڵایەتییەکاندا.

هەڵبەتە من دژی جیاکردنەوەی ژنان لە نێو چین و توێژە کۆمەڵایەتییەکانیاندا، لە شوێنی کار و خوێندن و فەرمان و شوێنی ژیان دەوەستمەوە؛ هیچ کات لەتەك ئەوەدانیم، کە ڕێکخراوی مامۆستایانی ژن، ڕێکخراوی کرێکارانی ژن لە بەشە پیشەسازییەکاندا، ڕێکخراوی ژنانی جوتیار، ڕێکخراوی ژنانی خوێندکار یا کەمئەندام و خانەنشین و فەرمانبەر و بێکار دروستببێت، چونکە کارێکی ئاوا ڕۆڵی دژەشۆڕش دەگێڕێت. لەتەك ئەوەدام ڕێکخراوی ژنانی خۆهۆشیارگەرەوە و پاگەندەگەر هەبێت، بەڵام وەك ڕێکخراوە ڕامیاریی و ڕۆشنبیرییە قووچکەییەکان نا. کاتێك هەر ڕێکخراوەیەك بەناوی ژنانەوە، وەك ڕێکخراوە دژە-شۆڕشییەکانی ئێستا، وەك ڕێکخراوە پاشکۆکانی پارتە کۆمونیستەکان، وەك ڕێکخراوە زەردە فەرماندارییەکان، کە لەجیاتی هاندانی ژنان بۆ ڕێکخراوبوون و

چالاكبوون لە ڕێكخراوە پیشەیی و ئابوورییە جەماوەرییەكان، لەجیاتی هاندانیان بۆ خەبات لە نێوەندی خێزان و خوێندگە و كارگە و فەرمانگە و ناچاركردنی نێرینەی هاوكار و هاوخێزانیان بە هاریكاری، ژنان بۆ دژەپیاوی و پارانەوە لە دەسەلات و چاوەڕوانی لە نوێنەرانی بۆرجوازی و دەنگدان هان بدەن، ئەوا بە بۆچوونی من، دژایەتی وەها ڕێكخراوگەلێك بەشێكی جیانەكراوە دەبێت لە خەبات لە دژی گشتێتی باری یاسایی و كۆمەلایەتی و كولتووریی نایەكسانانەی ژنان و ئەو ڕێكخراوانە دەچنە خانەی ڕێكخراوە زەردەكانەوە، لەوانە بۆرجوا_فێمینیستەكانی كوردستان، كە هەنووكە ژنان بە دێمۆكراسی بۆرجوازی و دەولەتی نەتەوەیی و چارەسەری یاسایی و یەكسانكردنی ژنان لەتەك پیاوان[یەكسانی لە كۆیلەتیدا] و بە بەدەسەلاتگەیشتنی ژنانێكی دەستەبژێر وەك نوێنەرانی ژنان، خۆشباوەڕدەكەن.

وەك گوتم ڕێكخراوی هەلخڕێنەر و هوشیاریبەخشی ژنان، یەكێكە لە پێداویستییە هەنووكەییەكانی كۆمەلگە، بەلام بە تێڕوانینی فێمینزمی ڕادیكال و شۆڕشگێڕ، كە ئاراستەی بنەبركردنی ستەم و هەلاواردنی ژنانە، نەك بەكاربردنی خەباتی ئازادیخوازانە و یەكسانیخوازانەی ژنان بۆ پچڕینی دەسەلات بۆ دەستەبژێرێك لە ژنان، كە هیچیان لە دەسەلاتداری ملهوڕانەیی پیاوان كەمتر نییە و ناشبێت!

ژنان و كۆمونیزم

بەداخەوە، ئەوەی كە تائێستا پێشكەوتنی مرۆڤایەتی لە بواری پەیبردن بە ڕازەكانی كۆمەلگە سەرەتاییەكاندا پێیگەیشتووە، تەنیا كۆمەلێك خەیالن و هیچی دیكە. ئەگەر باوەڕمان بەوە

هەبێت هوشیاری مرۆڤ لەم رۆژگارەدا لە هی سەدەیەك پێشتر بالآتربێت، ئەوا بەدڵنیاییەوە مرۆڤی ئێستا لە ڕووی تێگەیشتن و مرۆڤدۆستی و تەبایی و پێکەوەگونجان و لەیەکنزیکبوونەوەوە، لە مرۆڤی سەرەتایی و سەردەمەکانی پێشووتر لەپێشتردەبێت. دەکرێت هەندێك خێڵ و گوند و ناوچە لە هەندێك ناوچەی دیکە لەنێوان خۆیاندا مرۆڤانەتر و ئاشتیخوازانەتر و یەکسانانەتر و ئازادانەتر ژیابن، بەلأم هیچ کات لە بەرانبەر ئەوانی دەرەوەی خۆیاندا وەها ڕەفتاریاننەکردووە و بەڵکو هەستییان بە مەترسی کردووە. چونکە مرۆڤ لە ڕووی هوشیاری و دەرکەوە فرە لە ئاژەڵەکانی دەوروبەری جیاوازنەبووە و تەنانەت لە قسەکردن و جوڵە و خواردن و سێکس و پەیوەندی و ڕووبەڕووبوونەوە و جەنگەکاندا لاسایی تەواوی ئاژەڵەکانی کردووەتەوە. کاتێك مرۆڤ لاساییگەرەوەی ئاژەڵ بووبێت، بەو جۆرەی کە هێشتاکە کۆمەلێك لەو لاساییانەمان تێداماوە؛ وەك گۆشخواردن و ڕاوکردن و جەنگ و پەلاماردان و خۆپۆلێنکردن بەسەر بنەماڵە و خێڵ و نەتەوەی جیاوازدا، قسەکردن لە کۆمونەیی ژیان زیادەڕەوییە. لەبەر ئەم هۆیانە من ناتوانم ئەو بۆچوونانە لەبارەی کۆمەڵگەی سەرەتایی، کە جۆرێك لە کۆمەڵگەی ئازاد و یەکسان بووبێت، بەهەند -وەربگرم. لێرەدا ناچارم بگەرێمەوە سەر تێزی دونیاییکردنی بەهەشت لەلایەن مارکسیستەکانەوە، کە لە ئایینەکان و ئەفسانەکاندا مرۆڤ لە بەهەشت دەردەکرێت و بۆ گەڕانەوەی پێویستی بە گوێرایەڵی بۆ خوا و پەیامبەرانی هەیە و دواجار دەگەڕێتەوە بەهەشت، ئەو گەڕانەوەش کردەوەی پەرستیارەکە دیاریدەکات و لەسەر دووڕیانێکە، ئەگەر گوێرایەڵبێت، بەرەوە بەهەشت دەڕوات و ئەگەر سەرپێچیبکات، بەرەو دۆزەخ دەچێت.

ئایا ئەفسانەی کۆمونەی سەرەتایی و سەرهەڵدانی کۆمەڵگەی چینایەتی بەهۆی کشتوکاڵ و بەرهەمهێنانەوە و دواجار بە پاشڕەوی ئایدیۆلۆجیایەکی وەك مارکسیستی بەرەو بەهەشت دەگەڕێتەوە، هەمان ئەفسانەی خواردنی سێوەکە و دەرکران لە بەهەشت و دواجار گەڕانەوە بە پەیڕەوکردنی ئایینەکان و پاکبوونەوە لە خراپییەکان، نییە؟

من ئاوای دەبینم، بەر لە سەرهەڵدانی کشتوکاڵ و بەرهەمهێنان، خێڵ و گروپەکان پێکهاتەی قووچکەییان تێدابووە و جیاوازی لەنێوان پیاو و ژن و پیر و منداڵ و بەهێز و بێهێز، هەبووە و داراییان هەبووە و ئەگەر گروپێکی دیکە لە بەری درەختەکانی ئەوانی خواردبێت یا لەناوچەی ئەواندا ڕاویکردبێت یا ویستبێتی بژێت و نیشتەجێبێت، بەدڵنیاییەوە بواریاننەداون و کوشتوویانن و لە نێویانبردوون، هەروەها خێڵ و گروپی نانیشتەجێ بۆ بەدەستهێنانی شوێنی باشتر و گونجاوتر وەك داگیرکاری نوێ ، پەلاماری ناوچەکانی دیکەیان داوە و بە کوشتن و پاکتاوکردنی دانیشتوانەکەیان، داگیریانکردوون.

ئینجا لەوەها بارێکدا چۆن دەکرێت ڕێوشوینی ژنان لە ئێستا باشتر بووبێت؟ لە کاتێکدا پیاوانی گروپ لە ڕاو و کوشتوبڕدا بووبن و ژنان و منالان لە ئەشکەوت و هەوار و کۆلێتەکانیاندا مابنەوە و بەر هێرشی ئەوانی دیکە کەوتبن؟ بە دڵنیاییەوە، ئەتکردن و دزینی ژنان و کوشتن و کۆیلەکردنیان هەر لەو بەرە-بەرەیانەوە دەستپێدەکات، کە هێشتا مرۆڤ گوند و کێڵگەکانی دروستنەکردبوون. بەدڵنیاییەوە وێنەکانی سێکسیزم لە ئێستادا، درێژبوونەوەی وێنەکانی ئەو کاتەن و بە کەڵکوەرگرتن لە تەکنۆلۆجیا ڕازێنراونەتەوە. هەر لەبەرئەوە هیچ بەڵگەیەك

بەدیناکەم، کە قۆناخێك بەناوی دایکسالاری یا بەهەشتی ژنان، هەبووبێت. وەك گوتم، دەکرێت لە نێو هەندێك کۆمەڵی زوو نیشتەجێبوودا ڕێوشوێنی ژنان لە سایەی تەبایی و ئارامی و یەکسانی ڕێژەیی تاکەکانی نێو کۆمەڵەکەیان، لە ڕێوشوێنێکی باشتر بەهرەمەندبووبن، کە لە کۆن و ئەمڕۆشدا جیاوازی ڕێوشوێنی ژنان تەنانەت لە ناوچەکانی کوردستانیشدا بەدەیدەکەین، بەڵام هیچ کات ئەو خۆهوشیارییەی کە ئێستا لەبارەی یەکسانی ڕەگەزەکانەوە هەیە، لەئارادانەبووە و ژنان بەگشتی ژێردەست و قوربانی بوون. هەر ئاوا کە ناتوانین بڵێین هەموو ناوچەکان بە سەردەمی کۆیلەتی یا خێڵایەتیدا تێپەڕیوون، هەرواش ناتوانین بڵێین کە لە هەموو ناوچەکاندا هەموو کۆمەڵگەکان ژنسالار، پیاوسالار یا مرۆڤسالار بوون. بەگوێرەی ئەوەش ناتوانین چەند سەد ساڵێك یا چەند هەزار ساڵێك ناوبنێین ژنسالاری، کۆیلایەتی، فیودالیزم، سەرمایەداری... . بەڵام دەتوانین بڵێین، ئەو ناوچانەی کە بە سیستەمبەندی کۆیلایەتی و خێلایەتیدا تێنەپەڕیوون، بەڕادەیەك ژنان لە چاو ناوچە خێڵەکییەکان ئازادتر و یەکسانتر بوون، بەڵگەش بۆ ئەمە، دەتوانن سەرنج بدەینە ئاماری کوشتنی ژنان [لە نێوەڕاستی سەدەی ڕابوردووەوە تا ئێستا] لەسەر ئەویینداری و سێکس [ئەوەی پێیدەڵێن پاراستنی شەرەف و نامووس] لە ناوچە جیاوازەکانی هەرێمی باشووری کوردستاندا، ئامارەکان ئەوەمان بۆ دەسەلمێنن، لە کوێ خێڵ بەهێزبێت، کوشتنی ژنان بەرچاو و ڕوو لەسەرە. لەم بارەوە بەپێچەوانەی لێکدانەوەی هەندێك نووسەری فێمینیست و کۆمونیستەوە، ناتوانین بڵێین لەلادێ ژن ژێردەستە و لە شار ئازاد و ناکوژرێت، بەڵکو هەم لە شارەکان و هەم لە لادێکاندا دیاردەی ژنکوشتن ئامادەیە، تەنیا دەتوانین جیاوازییەکە لە ئاستی ناوچەکاندا بەدیبکەین، ئەویش

تایبەتمەندی خێڵەکیبوون و ناخێڵەکیبوون دیاریدەکات، نەك گوند و شار.

فەلسەفەی ماتریالیستیی بە پشتبەستن بە تێکڕای زانستەکانی مێژووی مرۆیی لە خوێندنەوەی مێژوو بە شێوەیەکی بابەتییانە سەلماندوویەتی کە ژنان بەر لە دروستبوونی کۆمەڵگەی چینایەتیی - سەردەمی کۆمەڵگە سەرەتاییەکان — بە هۆی ژنبوونیانەوە بە هیچ جۆرێك لە لایەن پیاوانەوە نەچەوسێندراونەتەوە.. چونکە ئەو دەم توانیویانە بە پێی پێویستییەکانی گوزەران و تێکڕای ژیان گشت ئەرکەکانی سەرشانی خۆیان رابپەڕێنن .. تەنانەت بۆ ماوەیەك دەسەڵات لە دەست ئەواندا بووە نەك پیاوان، ل٣٢

پرسیارێکی دیکە، ئەوەیە کە کۆمونیستەکان لەژێر هەژموونی بۆرجوا_فێمینیزم و دەسەڵاتخوازیی سۆسیالیزمی (مارکس)دا هەروەك چۆن دەسەڵاتداری خۆیان بە دادپەروەرانەتر لە هی دژەکانیان دەزانن، هەر ئاواش دەسەڵاتداری ژنان لە هی پیاوان باشتر دەزانن. ئەگینا جیاوازی لە نێوان ئەوەی ژن دەسەڵاتدار بێت یا پیاو، چییە؟ مەگەر بوونی دەسەڵاتداریی چین و توێژێك بەسەر ئەوانی دیکەدا نیشانەی چینایەتیبوونی کۆمەڵگە نییە؟ ئیدی ئەو کۆمونە سەرەتاییە، کە فیلۆسۆفی ماتریالیستی بە پشتبەستن بە زانستێك کە لەسەر گریمانە بنیاتنراوە، پشتی پێدەبەستێت، چاکی و دروستی لە کوێدایە کە ئێمە شەیدای ببین و بمانەوێت مرۆڤایەتی بەرەو ئەوێندەرێ وەبەر خۆمان بدەین؟

کاتێك کە لەو کۆمەڵانەدا ژنان سالار بووبن، کەواتە کەسانی ناسالاریش هەبوون، بەم جۆرە بوونی کەسانی ناسالایش بەڵگەی بوونی دوو چین و دەستەی دژ بەیەکە و لە درێژەی لۆجیکی وەها بیرکردنەوەیەکدا کەواتە پیاوسالاری بەرهەمی تۆڵەسەندنەوە و سەندەنەوەی دەسەڵاتە لە ژنان و قۆرخکردنییەتی لەلایەن پیاوانەوە. هەروەها شتێکی دیکەی ناڕۆشن، ڕۆشننەکردنەوە و

خۆنەدانی ئەو خاوەن تیئۆریانەیە لە بەرهەڵستی ژنان لە بەرانبەر بەدەسەڵاتگەیشتی پیاواندا و ئاوا نیشاندەدرێت کە وەك دۆزینەوەی ئاگر و بڵاوبوونەوە و بەکاربردنی، پیاوسالاریش زۆر ئاسایی وەك پێداویستییەك پەرەیسەندبێت. لەکاتێکدا هەم سەرهەڵدانی دارایی و کۆیلەکردنی ئەوانی دیکە و بێدەسەڵاتکردنی ژنانیش، ناکرێت بەبێ جەنگ و کوشتار و نزا و سکاڵا ڕوویدابێت!

ئەو گریمانانەی یا ئەو شەیداییانەی کە کۆمونیستەکانی سەدەی نۆزدە و پاشرەوانیان بۆ کۆمەڵگەیەك، کە ناوی کۆمونەی سەرەتاییان لێناوە، هەیانە، هەمان شەیداییە، کە چەپەکانی ئەوروپا و ئەمەریکا بۆ کۆمەڵگە خێڵەکییەکانی لای خۆمان هەیانە و ئەو شێوە هەرەوەزییە لە ژیانی ئێمەدا هەیە و هەبووە، بە کۆمونیزم دەزانن و خۆزگەی بۆ دەخوازن، چونکە تاکگەرایی بۆرجوازی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانی وێرانکردوون و لەبەردەم دەسەڵاتی چینە داراکاندا دۆشداماون و لەجیاتی هەوڵدان بۆ گۆرینی پەیوەندییە ڕۆبۆتییەکانی تاك و جێگرتنەوەیان بە پەیوەندییە کۆمەڵایەتییە پێویست و مرۆییەکان، خۆزگە بە ڕابوردوو واتە کۆمەڵگەکانی ئێمە، کە تاك تێیایاندا پاشڕەوە، دەخوازن.

سەرەتا بە هۆی بارگرانیی منداڵ بەرهەمهێنان و پێ لەکورتیدانی ژنان (دابەشبوونی سروشتییانەی کار) بە ناچاریی هاتۆتە پێش؛ واتە ئەو کارانە بە ژنان سپێردران کە لە ماڵ یان شوێنی سادەی پشوودان و خەوتن و دەوروبەرەکەی هەبوون وەك بەخێوکردنی منداڵ و خواردن ئامادەکردن و کاری سادەی کشتوکاڵیی و ... هتد، کارەکانیتریش وەك بەدواداگەڕان و کۆکردنەوەی بەری دارودرەخت و گژوگیا و راوکردنی ئاژەڵان و ... هتد بەر پیاوان کەوتن ل٣٢

پرسیار بۆچ کاری نێوماڵ و منداڵبەخێوکردن و چاوەڕوانمانەوەی ژنان لە کۆمەڵگە سەرەتاییەکاندا دابەشبوونی سروشتییانەی کار بێت، کەچی لە ئێستادا مانەوەی ژن لە نێو ماڵ و منداڵبەخێوکردن هەڵاواردن بێت؟ ئایا ئەوەی کە ئەو کات پیاوان کاری نێوماڵ و خواردن ئامادەکردنیان بە کاری خۆیان نەزانیوە، هەمان بیرکردنەوەیە نییە، کە ئێستاکە هەیانە و ئەمەش بەڵگەی ڕەگەزپەرستیبوونی کۆمەڵگە سەرەتاییەکانە و بەپۆزەتیڤ نیشاندانیان لەلایەن بیریاانی کۆمونیستەوە، خۆی بۆ خۆی ڕەوابینینی هەڵاواردنە! هەورەها ئەگەر بیانوو ئەوەبێت، کە پیاوان ڕاو و پاسەوانییان کردووە، دەی ژنانیش ئەرکی لەوە سەختریان لەسەرشان بووە؛ کە هەڵگرتنی نۆ مانگەی کۆرپەلە لە زکیاندا بووە. کەواتە هیچ بیانوویەك نییە، کە سروشتیبوونی خواردندروستکردن و بەخێوکردنی منداڵ لەلایەن ژنانەوە پشتیوانی بکات و شانی پیاوانی لێ خاڵیبکات. هەروەك چۆن هیچ بیانوویەك نییە، کە ئەورۆکە پاساوی ئەوە بدات، ژنان کاری دەرەوەش بکەن و کاری نێوماڵیش هەر هی ژنان بێت!

ئەو کاردابەشکردنەش بووە هۆی بەهێزترکردنی بیروبازووی پیاوان لە هی ژنان، پاشان هەندێك کەس - لەنێو پیاوان - بەهۆی ئەو کارەیان و پتر گەشەسەندنی بیروبازوویان لە خەڵکانیتر بەرهەمی زیادە و کەرستە سەرەتاییەکانی کارکردنیان داگیرکرد و خۆیان کردە خاوەنیان .. (دابەشبوونی چینایەتییانەی کار) هاتەئارا؛ واتە کۆمەڵە خەڵکێکی کەم بوونە خاوەنکار و زۆربەی خەڵکیش کە نەیانتوانی ببنە خاوەنی هیچ شتێك زۆربەی کارەکانیان خرایە سەرشان و دەستکەوتی کارەکانیشیان لە لایەن خاوەندارەکانەوە زەوت دەکرا .. تەنانەت وای لێهات کەسێك ببێتە خاوەنی چەندان کەس و قۆناغی چەوسێنەری کۆیلەیی دەستپێبکا، لەو نێوەشدا ژنان بەهۆی ئەو بارەیان کە لە سەرەوە باسکرا لە ژێر سایەی دەسەڵاتی چەوسێنەرانەی چینایەتیی دەسەڵاتی پیاوسالارییان بەسەردا سەپێندرا. ل ٣٢-٣٣

بە بۆچوونی من، ئەمە تەنیا بڕوابەخۆهێنانە یا خۆڕازیکردنە بەوەی کە توانیبێتمان وەڵامی لاوازییەکانی ئەو تێزانە بدەینەوە. یەکەم ئەگەر بەوە بووایە، دەبوو هەردەم کرێکاران، کە بە هۆی کارەوە لە خاوەنکارەکان لە ڕووی بازووەوە بەهێزترن، بیانتوانیانە وەچە دوای وەچە خاوەندار و دەسەڵاتداربن. هەروەها بە بۆچوونی من، بوونی جیاوازی هەر لە خێڵ و گروپە سەرەتاییەکانی یەکەمدا هەبووە و ئەوەش هەم بەهێزی جەستە (هەندێك پیاوان) و هەم بەهێزی مێشکیان (هەندێك لە ژنان و پیاوان) ڕێوشوێنی بانتری پێبەخشیوون و ئەفسانەکان و ئایینەکان کە بۆخۆیان دایانهێناون، بەرهەمی بەهێزی مێشکی کەمایەتییەك و زاڵبوونی هێندێك بە سەر هێندێکی دیکەدا لە جەنگە نەبڕاوەکاندا بوون و لەو ڕێگەوە سەروەر و بندەست دروستبوون و لەتەك ڕەوتی دۆزینەوەی کشتوکاڵ و بەرهەهێنان و گەشەی ڕێکخستن و پاراستنی کۆمەڵگەکان، چینی باڵادەست، لە خێزان و خێڵەوە گۆڕاوە بۆ فەرمانداریی و بەو جۆرەی ئێستا گەیشتووە. بەکورتی چەوسانەوە و ستەم بە سوودوەرگرتن لە ناخۆهوشیاری و کەم دەرکی و لاوازی ئەندامانی دیکەی گروپەکان لە منداڵدانی گروپە سەرەتاییەکاندا سەریهەڵداوە و جەنگ و پاکتاوکردنەکانیش وەك گەشەی ئەو پاوانخوازییە سەریاهەڵداوە و پەنایان بۆ براوە و باوکسالاری هەر هەبووە و مرۆڤسالاری تەنیا لەو ناوچانەدا هەبووە، کە هێشتا شوێنەواری ماوە و ژنان ڕێوشوێنی باشتریان هەیە یا هاوتایی و بەڕێزیی هەر یەکە لەو شوێنانەدا هەبووە، کە بە سەردەمی خێڵایەتیدا تێنەپەڕیوون و لە کوردستانی خۆشماندا شوێنەواری لە هەندێك ناوچەی زوو نیشەجێبوودا هەیە. لەم بارەوە دەتوانین بگەڕێینەوە سەر لێکۆڵینەوەکەی خاتوو مارگەرێت مێد Margaret Mead بەناوی

سروشتی مرۆڤ و دەسەڵاتی کەڵچەر Human Nature and tjhe Power of culture ، کە تێیدا بە بەراوردی سێ کۆمەڵگەی سەرەتایی (Arapesh , Mundugumor , Tchambuli) لە هەرێمی Papua Niugini جیاوازی ڕێوشوێنی ژنان و پیاوانی لەو کۆمەڵگەیاندا نیشانداوە.

دیارە تا چەوسانەوەی چینایەتییش مابێ رزگاریان نابێ .. چونکە چەوسانەوەی ئەوان لە پەیدابوونی چینەکان و چەوسانەوەی چینایەتیی سەرچاوەی گرتووە، هەر بەو پێیەش کە کۆمونیزم هزری رزگاریی مرۆڤە و ئەو رزگارییەش بە لابردنی چەوسانەوەی چینایەتیی و دامەزرانی کۆمەڵێکی بێ چین دەستپێدەکا هەر جۆرە دەسەڵاتێك کە لەسەر بنچینەی چەوسانەوەی چینایەتیی پەیدا بووە - وەك دەسەڵاتی پیاوسالاریی - بەرەو مەرگ رادەماڵێ .. کەواتە کۆمونیزم تاکە رزگارکەری یەکجارەکییە بۆ ژنانیش. ل٣٣

لێرەدا ئەگەر بە لەبەرچاوگرتنی پێشینەی هزری کۆمونیستی و ئەوەش کە لێرەدا ڕۆشنەکراوەتەوە، کۆمونیستەکان ڕزگارگەری ژنانن، دەبێت هیوایان بەوە ببەستنەوە، کە ڕۆژگارێك فریاد-ڕەسەکانیان ڕزگاریانبکەن. دیسانەوە ئەمە پێچەوانەی ئایدیای خۆڕزگارگەریی تاکە وەك بەرهەمی خودهوشیاری لە خەباتی یەگرتووی هاوجۆرەکانیدا. بە بۆچوونی من، هەروەك شۆڕش خاڵێکی دیاریکراو و ساتێکی دانراونییە، ڕزگاریش سەردەمێك نییە، کە سەرکەوتنی دەستەبژێرێکی کۆمونیست سنوورەکەی لە سەردەمی کۆیلەتیی لە کۆمەڵگەی چینایەتیدا دیاربکات. بەڵکو بە پێچەوانەوە پرۆسێسێکی مێژوویی و ڕەوتێکی درێژماوەیە و بەو ڕادەیەی ژنان خۆهوشیار دەبنەوە و جەنگی ئازادبوون و یەکسانبوون و دادپەروەری دەکەن، بەو ڕادە ڕزگاریاندەبێت. منیش لەو بڕوایەدام لە کۆمەڵگەی چینایەتیدا مرۆڤ بەگشتی بە ئازادی و یەکسانی و دادپەروەی یەکجاری تەواو ناگات، بەڵام ئێستا بەردی بناخەی سبەێنێیە و ئەگەر ئێستا ئەو بەردە

دانەنێین، دیواری سبەنینێ وشکەکەڵەك و بێبناخە دەردەچێت و وەك ئیمپراتۆرییەکی بۆلشەڤیزم لە نێوەوەرا دادڕمێت.

هەروەها وێناندنی چەوسانەوەی ژنان بە هاوکێشەیەك، کە لەلایەکی ژنان وەستاون و خوێنیان لێ دەتکێت و لەلاکەی دیکەوە پیاوان بە چەقۆ و قامچییەوە پەلاماری ژنان دەدەن، بۆچوونی بۆرجوا_فێمینیستەکانە. بە بۆچوونی من، چەوسانەوەی ژنان بەشێکە لە پێکهاتەی کولتوور و سەرخانی کۆمەڵگە و سیستەمی چینایەتی بۆ پایەدارمانەوەی خۆی دەیپارێزیت و ئەگەر بەرگری ژنان و پیاوانی ئازادیخواز لەئارادانەبێت، ئەوا لە کۆمەڵگە ئەوروپییەکانیشدا هەر ئاوا کە ڕۆژانە نیئۆلیبراڵەکان خەریکن دەستکەوتە ڕامیاریی و ئابووریی و کۆمەڵایەتییەکانی نیوەسەدەی ڕابوردوو لە تاکە بندستەکان دەسێننەوە، هەر ئاواش وەك کوردستان زۆر بە ئاسایی و ئارامی و بەبێ بەرەنگاری یاسای چەند ژنە پیادەدەکەنەوە، هەرچەندە لە ئەوروپا لە ڕووی بازرگانی سێسکییەوە، واتە کۆیلەتی هاوچەرخی ژنانەوە، پیاوانی دەوڵەتمەند زیاتر لە چوارژنی بەردەست و یار و هاوسەر و هاودەمی سێکسیی و خزمەتکاریان هەیە و نموونەش دەتوانن سەرنجی فیلمە دۆکومێنتەرییەکان لەسەر چۆنیەتی ژیانی ملیۆنێر و ملیاردلێرەکان لە دوورگە و میوانخانە پێنج ئەستێرەکاندا بدەین و ببینین، کە چۆن کۆشکی سەرمایەداران وەك حەرەمسەرانی کۆیلەداران و پاشاکان لە ژنانی سێکسفرۆش و کەسایەتی شکاو جمەیاندێ. هاوکات هەروەك پیاوان لەژێر هەژموونی هزری زاڵی چینەداراکان و کولتوور و یاساکاندا دەبنە کوتکی دەستی سیستەمەکە، هەر ئاواش ژنانیش خراپتر ئەو ڕۆڵە دژەشۆڕشییە دەبینن؛ بۆ نموونە ئەگەر ژنان خۆیان بە خەتەکردنی خۆیان هەڵنەستن، ئەوا ڕێسا کۆمەڵایەتییەکان هیچ

ڕێگە بە پیاوان نادەن، تا کولەگوێزانی ڕدێنتاشینەکەیان بەدەستەوەبگرن و کچ و خوشکی خۆیان خەتەنەبکەن، هەر ئاواش ئامادەنین، ئەو کارەش بە پیاوانی دیکە بسپێرێن. ئایا چی ڕێگری ئەوە دەکات، کە ژنان ئەو کارە [یاخیبوون لەو ڕێسا کولتوورییە] نەکەن و دایکان و خوشکان و ژنانی دیکە قسەی لەسەرنەکەن؟ ئایا پیاوی سێکسنەدیتووی کورد دەتوانێت شەوی هاوسەری ئەوە دیارییکات، کە کچ خەتەنە کراوە یا نا؟ ئەگەر بشتوانێت، ئەوا مانەوەی ئەو پارچە گۆشتە بۆ خودی پیاو هێندە بەکەڵکە، کە ئامادەنییە، چیدیکە بیبڕێت! ئەی بۆ ژنان یاخینابن و هەوڵنادەن، کە نەیکەن؟ بە بۆچوونی من، ئەوەندەی ژنان کوتەك و بزوێنەری ناموسپەرستی پیاوانن، خودی پیاوان نین. هەروەها ئەوە باوك نییە، کە ئارەزوومەندی کوشتنی کیژۆڵەکەی بێت، بەڵکو ئەوە ڕێسای خێڵ و دەسەڵاتی کولتووری دواکەوتووانەی نەتەوەیە (خێڵە یەکگرتووەکان)، کە ئاوا لە باوك و برا دەکات، کیژۆڵەکەی وەك مامرێك سەرببرێت.

بە بۆچوونی من، ئەو بۆچوونانەی نووسەر تەنانەت جێی ڕەخنەی کۆمونیستەکانیش دەبن، کە پیاوان بە چەوسێنەری ژنان بزانێت. چونکە پیاوان هەروەك ژنان لە سیستەمەکدا ڕۆڵی پۆلیس و سەربازانێك دەبینن، کە هاوچین و هاوجۆرەکانی خۆیان خەڵتانی خوێن دەکەن. ئایا لەبەر بەرژەوەندی و ئازادی خۆیانەوە ئەوە دەکەن یا لەبەر دەستەمۆبوون و دەستبەسەرییان لەلایەن دەسەڵاتی کولتوور و سەروەری چینە داراکانەوە؟

ئەمە هەمان بۆچوونە کە هەموو کرێکاران بە شۆڕشگێڕ دادەنێت، ئەوە نادیدەدەگرێت، کە بەهەمان شێوە کرێکارانی کارخانەکانی چەکسازی وەك ژنانێك کە کیژۆڵەکانیان خەتەنەدەکەن، چەك و

تەقەمەنی بۆ کوشتنی هاوچینەکانیان بەرهەمدێنن! ئەگەر بە وردی سەرنجی چەندێتی لۆجیکبوونی ئەم بۆچوونە بدەین، دەبین، ئەوە لەبیردەکات، کە بە هەمان شێوە کە سەرووەریی چینایەتی لەسەر زەمینەی ملدانی زۆرینەی ژێردەستان [بە نموونە کرێکاران] بە کۆیلایەتی، خۆی ڕاگرتووە، پلەچەندی و نایەکسانی ژنان یا بەدیوەکەی دیکەیدا جێکەوتەیی ڕێسای باوکسالاری بەملدانی زۆرینەی ژنانەوە پەیوەستە، هەر بەو جۆرەی کە هەموو ژێردەستان ناهوشیار و پارێزەری سیستەمی سەرمایەداری نین، هەر ئاواش هەموو پیاوان هەڵگر و پارێزەری ڕێسای باوکسالاری نین و دانانی هەموو پیاوان وەك دوژمنانی ژنان، ئاو بە ئاشی بۆرجوا_فێمینیزمدا دەکات و هەموو گشتگیرکردنێك سەری لە کۆنەپارێزییەوە دەردەچێت.

<u>هەرچەندە بزاڤی کۆمونیستی رابردوو لە سەراسەری جیهان لە یەکەم هەنگاویدا کێشەی ژنانی بە کێشەیەکی گرنگی خۆی زانیووە و لە گۆڕەپانی خەباتیشدا دەستکەوتی زۆر مەزنی لە یەکسانییکردنی ژنان بە پیاوان وەدەستهێناوە بەڵام هەروەك لە زۆر لایەنیدی دووچاری لادان و شکست بۆتەوە لە پرسی ژنانیش کۆمەڵێك هەڵە و کەموکوڕیی و تێڕوانینی نادروستی هەبووە و کە گرنگترینیان ئەوانەی خوارەوەن:</u> ل٣٣

بەداخەوە ئەمە وانییە و کۆمونیستەکان لەنێو سۆشیالیستەکاندا دەتوانم بڵێم، ئەگەر دواهەمین باڵ نەبن یەکەمین باڵ نین، کە لایان لە پرسی ڕزگاری ژنان کردووەتەوە. ئەگەر بەراوردی تێڕوانینی چارلز فۆریە (François Marie Charles Fourier) و کارل مارکس لەمەر ژنان بکەین، کە مارکس، ئەو (چارلز فۆریە) بە خەیاڵپلاو و نازانستی و وردەبۆرجوایی و دواکەوتوویی تۆمەتبار-دەکات، بە فەرسەخ لە پێش (کارل مارکس)ەوە دەرکی بە ڕۆڵی ئازادی ژن لە گەیشتن بە سۆشیالیزمدا کردووە. بە کردەوەش

ڕاپەڕینێك (ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەر) کە لە فێبریوەری ١٩١٧دا چەخماخەکەی مانگرتنی ژنان و خۆپیشاندانی ژنان بوو، لە ڕوسیەی بۆلشەڤیکیدا گۆڕانێکی وەها بەسەر ژیانیاندا نەهات و وەك هاوڕێ پیاوەکانیان هەر ڕێوشوینی کۆیلانەیان بەرکەوتەوە. ئەگەر پاش (٧٠) ساڵ ئیمپراتۆری بۆلشەڤیکەکان، سەرنجی ڕێوشوێنی کۆمەڵایەتیی ژنان بدەین، دەبینن ئەوە تەنیا پاگەندە بووە و هیچی دیکە. ئەگەر پاگەندە نەبووایە، ئەوا لایەنیکەم ژنانی بلۆکی ئەوروپای خۆرهەڵاتی کەمتر لە ژنانی ئەوروپای خۆراوا، ملیان بە سێکسفرۆشی و پلەدووی و کۆیلەتی ڕەگەزی دەدا و لە ئێستاشدا پاشماوەی ئەو ئازادییە کەسییە دەبینرا. بەپێچەوانەوە ئەوەی من لە پەیوەندی نێوان هاوسەرە ڕوسەکانی ئەوروپادا دەیبینم، هەمان ڕۆڵی ژن و پیاوی خۆرهەڵاتییە و کۆیلەتی ڕەگەزیی لەنێو ژنانی بلۆکی بەناو سۆشیالیستی جاراندا فرەتر جێکەوتە و بەخێرایی پەرەیسەند لە بەراورد بە وڵاتانی دیکە. لەم بارەوە سەرنجی خوێنەران بۆ فیلمە بەڵگەنامەییەکان لەبارەی کۆیلەتی هاوچەرخ و کۆیلەتی ڕەگەزیی، کە بەرچاوترین دیاردەی پەرەسەندووی نێو ئەو وڵاتانەیە، ڕادەکێشم.

لێرەدا نووسەر خۆی ددان بەوەدا دەنێت، کە

١- تێڕوانین بۆ هەر کێشەیەک بەتایبەتیش بۆ کێشەی ژنان پتر تێڕوانینێکی پیاوانە بووە.

پاشان نووسەر دەڵێت:

٢- بەستنەوەی چارەسەرکردنی کێشەی ژنان بە هەڵگیرساندنی شۆڕشی سۆشیالیستیی بە جۆرێك بووە کە زۆر جار جوولاندن و بردنەپێشەوەی کێشەکە لە چوارچێوەی کۆمەڵگەی سەرمایەداریی فەرامۆش بکرێ و بۆ کاتیتر هەڵبگیردرێ.

هەر ئەوەی کە نووسەر بەخۆی لێرەدا ڕەخنەی لێدەگرێت، کەچی پەرەگرافێك پێشتر پێداگریی لەسەر کردووە.

هەر بەو پێیەش کە کۆمونیزم هزری رزگاریی مرۆڤە و ئەو رزگارییەش بە لابردنی چەوسانەوەی چینایەتیی و دامەزرانی کۆمەڵێکی بێ چین دەستپێدەکا هەر جۆرە دەسەڵاتێك کە لەسەر بنچینەی چەوسانەوەی چینایەتیی پەیدا بووە - وەك دەسەڵاتی پیاوسالاریی - بەرەو مەرگ رادەماڵێ .. کەواتە کۆمونیزم تاکە رزگارکەری یەکجارەکییە بۆ ژنان. ل٣٣

بەڵام ئەگەر پرسەکانی وەك نەژادپەرستی و هەڵاواردنی ڕەگەزی و ستەمی نەتەوەیی و سەرکوتی ئایینی، بێجگە لە پرسی سەروەریی مرۆڤ بەسەر مرۆڤەوە، سەرنجبدەین، دەبینین، کە هەر لەم سیستەمەدا شیاوی چارەسەرکردنن، بەمەرجێك هێزە ئازادیخوازەکان هەمەلایەنە (ئابووریی و کۆمەڵایەتیی؛کولتووریی، هونەریی، ئەدەبیی و ڕۆشنبیریی) خەبات بۆ لە نێوبردنی ڕەگوڕێشەکانیان بکەن. ئەمە شیاوی جێبەجێکردنە، چونکە سیستەمی سەرمایەداری لەپێناو مانەوەی خۆیدا ئامادەیە دەست لە هەندێك شت هەڵگرێت و هەندێك ڕیفۆرمبکات، لە کۆمەڵگە مرۆییەکانی سەر ئەم گۆی زەمینەدا لەسەردەم و شوێنی جیاوازدا ئەمە بەدیدەکەین، بەکورتی هەم ئاڵوگۆر لە نێوەوەی سیستەمەکە ئەگەری ڕوودانی هەیە و هەم وەها گۆڕانێك پابەندی بوونی هێزی کۆمەڵایەتییە بۆ سەپاندنی ئەو خواستانە، واتە هێزگرتن و کۆمەڵایەتیبوونەوەی ئەو گۆڕانە لە جێگیربوونی کولتووریی و بوونەبەش لە دەسەڵاتی کولتوورییەکاندا. چونکە هیچ شتێك بەبێ بوونە بەشێك لە کولتوور ناتوانێت کۆمەڵایەتیی-بێتەوە و درێژە بە مانەوە و پەرەسەندنی بدات. ئەم یاسایە دەسەڵاتیش دەگرێتەوە، چونکە ئەگەر دەسەڵاتەکان بنەمای کولتووریان نەبێت، هیچ کات

لەبەردەم نارەزایەتییە کۆمەڵایەتییەکاندا خۆیان ناگرن و هێزێکی کۆمەڵایەتیش بۆ پشتیوانی و پاراستنیان پەیدانابێت.

<u>٥- نەبوونی ڕێکخراوێکی دوور لەبەرژەوەندیی سیاسەتێکی دیارکراو کە لە ژنان و پیاوانی یەکسانییخواز پێکهاتبێ و تەنیا ئامانجی وەدەستهێنانی مافەکانی ژنان و یەکسانییکردنیان بێ بە پیاوان.</u> ل٣٤

ئەم خاڵە، کە پێشتریش لەسەری دواین، بە بۆچوونی من، ئەڵتەرناتیڤی گونجاو و دروستنییە. چونکە ئەگەر پیاوانی ئازادیخواز و یەکسانیخواز و دادپەروەیخواز، خوازیاری هاوخەباتی ژنان بن، ئەوا پێویستییان بە ڕێکخراوێکی سەروو-جەماوەریی نییە، بەڵکو لە ڕێکخراوە جەماوەری و سەندیکا و ئەنجوومەنە پیشەییەکاندا دەتوانن لەسەر ئازادی و یەکسانی ژنان لەتەك خۆیان پێدابگرن. کەواتە ئەوەی کە نووسەر دەیکاتە ئەلتەرناتیڤی ڕێکخراوی خۆهۆشیارگەریی سەربەخۆی ژنان، یەکەم پایەی ئابووریی و کۆمەڵایەتیی نییە، دووەم کارایی نییە، چونکە ناتوانێت فشاری ئابووری وەك مانگرتنی گشتی و خۆجێی دروستبکات، سێیەم بۆ کۆمەڵایەتییبوونەوەی شیرازەیەکی کۆمەڵایەتیی نییە، وەها ڕێکخراوێك و لەباشترین باردا دەبێتە ڕێکخراوێکی دەستەبژێریی سەرووجەماوەر. بەڵام ڕێکخراوی ژنانی خۆهوشیارییەخش دەتوانێت ژنان بۆ بەشداری لە بزاڤە کۆمەڵایەتییەکاندا هانبدات و ئەگەر مانگرتنی ژنانی دایك یا کابانی ماڵ بەڕێبخات، کە هیچ کات پیاوان تەنانەت کۆمونیستەکانیش خوازیارینەبوون، ئەوا کۆمەڵگە دەخاتە ژێر فشارەوە. هاوکات ڕێکخراوبوونی ژنان لە ڕێکخراوە جەماوەرییەکاندا وەك ئەڵتەرناتیڤی ڕێکخراوە کۆمونیستییە دەستەبژێرییەکە، ئەوا ژنان بەکردەوە پیاوانی هاوکارییان

دەگەیێننە پای پێداویستی یەکسانی ژن و پیاو، چونکە ئەو کات سەرکەوتنی مانگرتن و خۆپیشاندان و ناڕەزایەتی کرێکاران و فەرمانبەران و خوێندکاران و خانەنشینان و کەمئەندامان و بێکارانی پیاو، بەئامادەیی ژنانی هاوکار و هاودەردیانەوە بەستراوەتەوە و ناچاردەبن، خەبات بۆ یەکسانی خۆیان و هاوکارەکانیان بکەن، تاوەکو ئەوانیش بەشداریبکەن و نەبنە ڕێگر و هۆی هەرزانیی هێزی کار و مانشکێنی.

بەو جۆرە بە راستکردنەوەی ئەو هەڵە و کەموکورییانە و بەو رێگەچارانەی باسکران هزری کۆمونیستی باشترین و داکۆکییکەرترین هزرە بۆ رێگەی خەباتی ژنان و وەدەستهێنانی ماف و ئازادییەکانیان، چونکە ئەو هزرە جگە لەوەی لەنێو ریزەکانی خۆی بەیەك چاو سەیری ژنان و پیاوان دەکا بەرامبەر بە کۆمەڵیش پەنجە لەسەر بچووکترین جوایێزیی دادەنێ و بۆ چارەسەرکردنیشیان تێدەکۆشێ ل٣٥

دیسانەوە ئەمە زێدەڕەوییە و ئەگەر بە کەتواریی سەرنجی تێڕوانینی مارکسیست_فمینیستەکان بدەین، دەبینین، کە هەمان تێڕوانینی دەسەڵاتخوازانەیان وەك دەستەبژێرێکی شیاو بۆ دەسەڵاتداریی لە کۆمەڵگەی داهاتوودا هەیە و بەهەمان شێوە، ژنانی مارکسیست خۆیان بە مامۆستای ژنانی دیکە دەزانن و بە کردەوە لە هەوڵی سەرکردایەتی بزاڤی ژناندان. ڕاستییەکەی من نموونەیەکی بەرچاو نابینم، کە پشتڕاستی ئەو بۆچوونەی نووسەر بکاتەوە.

کرێکاران و کۆمونیزم

کۆمونیزم جگە لەوەی بزاڤێکی هزریی و فەلسەفییە.. سیستەم و قۆناغی دوارۆژی مرۆڤایەتییشە، لە رووی رامیارییشەوە لە سەردەمی ئێستا کە رژێمی چەوسێنەری سەرمایەداریی باڵادەستە؛ خەباتێکی کۆڵنەدەرانەی چینایەتییە لە لایەن کۆمونیستەکان بە

گشتیی و کۆمونیستە کرێکارەکان بە تایبەتیی بۆ گەیشتن بە سۆسیالیزم، جیهانبینیی مارکسیزمیش لە چوارچێوەی پێکهاتە سەرەکیی و بنچینەییەکانیدا لە پاش رسکانی قۆناغی سەرمایەداریی؛ ئاواکەر و شێوەی بوونە کۆمەڵایەتییەکەی و چرای رۆشنکەرەوەی رێگەی کاروانی خەباتەکەیەتی. ل٣٦

ئەم پەرەگرافە، دەکرێت بە پێناسەیەکی لایەنگرانە دابنێین و هیچ ئەرگومێنتیك نییە، کە پشتراستی پاگەندەکانی بکات، چونکە ئێمە لە قۆناخی دوارۆژدا نین و ناشزانین، چۆنە و سیستەمەکەی چۆن دەبێت و ئەو فەرماندانە، کەتواریی نییە. هەروەها کۆتایی پەرەگرافەکە لە ڕووی دارِشتنەوە نارِۆشنی و هەڵنەپێکراوی دروستکردووە. ئەگەر سەلمێندراوی مێژوویی بە ئەرگومێنت وەربگرین، ئەوا هەم ئیدە کۆمونیستییەکان بەگشتی و هەم مارکسیزم وەك چوارچێوەیەکی دیاریکراوی ئەو کۆمونیزمە لە پراکتیکدا بەرەنجامی پێچەوانەی پاگەندەکانیان بەدەستەوەداوە. هەڵبەتە ئەمە لە چەندین وڵاتی جیاواز و سات و شێوازی جیاواز و پیادەگەریی جیاوازدا. ئەمەش بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە، کە هەموو بەرنامەیەکی ئامادەکراو، هەموو هزرێکی بە ئایدیۆلۆجیکراو، لەتەك گۆڕان و داخوازییە زیندوو و بەردەوامگۆڕاوەکانی ژیاندا دەکەوێتە ناکۆکییەوە، هەروەك مارکسیزم کە وەك بەرنامە و چوارچێوەیەکی ئایدیۆلۆجی لەتەك گەشە و ویست و ئازادی و چاوەڕوانی و تەنانەت لەتەك خودی میکانیزم و هێزەکانی بەرهەمهێناندا کەوتە ناکۆکییەوە و دواجار گەورەترین هێزی ڕوخاندنی ئیمپراتۆری و دیکتاتۆرییە پارتییە بەناو پرۆلیتارییەکانی، هەر ئەو کرێکار و زەحمەتکێشانە بوون، کە لە نێونەتەوەیی یەکەمەوە نەوە لە دوای نەوە، پارت لە دوای پارت پاگەندەی نوێنەرایەتییان دەکرد و دەکەن.

ئەوەی کە لە پەرەگرافی دواتردا نووسەر پێیوایە، کە ئەوە هەڵەی پارتەکان و پاشینانی هزری مارکسیستی بووە، کە ناتەبا و شکستخواردوو بووە، بەپێچەوانەوە من ئاوایدەبینم، لەوێوەیە، کە مارکسیزم بڕوای بەوە هەیە، کە کۆمونیستەکان، لەبەرئەوەی کە دەرکی بەرژەوەندی کرێکاران دەکەن، بەگوێرەی ئەوەش دەبنە ڕابەر و چاوساخییان. ئەمە یەکێکە لە گەورەترین ناکۆکییەکانی مارکسیزم، لە کاتێکدا کە کرێکاران بە گەورەترین و کاراترین و شۆرسگێرترین هێز دادەنێت، کەچی ئەرکی ڕزگاربوونیان بە کۆمونیستەکان دەسپێرێت و دواتریش بەرێوەبردنی کۆمەڵگەی داهاتووش هەر بە ئەوان و بەبوونی دەوڵەتی دەستەبژێری کۆمونیست دەسپێرێت. هاوکات هەر لە ئێستاوە بەرنامەیەك دەنووسێتەوە و دەیکاتە پەرتووکی پیرۆز و کۆمەڵگە لە چوارچێوە دەگرێت، بەو جۆرە ئەوە کۆمەڵگە نییە، وەك پێکهاتەیەکی زیندوو و بەردەوام لە گۆڕاندا، کە کێڵگەی تاقیکردنەوەی هەر بیرۆکە-یەکە، بەڵکو بەرنامەیەکی پێشترئامادەکراو و مردوو دەکاتە کێڵگەی تاقیکردنەوەی گونجاوی کۆمەڵگە و هەر شتێك لەو چوارچێوەیە دەرچوو و زیاد و کەمی هەبوو، ئەوا مەقەستی ئایدیۆلۆجیا دایدەپاچێت، وەك لەو نموونانەدا ڕوویدا، کە خودی نووسەر باسیکردوون.

بە بۆچوونی من بزووتنەوەکان، ئیدی هەرچی بن؛ سۆشیالسیتیی یا ناسیونالیستیی یا ئایینی یا هونەریی، ئەوا لە ڕەوتی خەباتی ڕۆژانە و بەردەوامدا، دروستی و نادروستی ئایدیاکانیان تاقیدەکەنەوە و بەرنامە و پلانەکانیان لە خوێندنەوەی ئەزموونەکاندا بەدەستدەهێنن. ئەمەش ڕەتکردنەوەی ئایدیۆلۆجیا دەگەیێنێت، کە گیانی مارکسیزمە. چونکە ئایدیۆلۆجیا واتە مەرگی ژیان و هزریش واتە موتوربەبوونی ئایدیاکان بە ژیان و

هزر و تیئۆری، بەرهەمی ئەزموونەکانی مرۆڤایەتین نەك پێچەوانەکەی.

ڕاستە نووسەریش پەنجەی خستووەتە سەر ئەو گرفتانە، بەڵام ئەو بۆ خراپی فلانە پارت و سەرکردە دەگێرێتەوە. ئەگەر سەرنجی کەتواری گرفتەکان بدەین، دەبینین، بۆ ئایدیۆلۆجیا- بوونی مارکسیزم و پەرتووکە پیرۆزکراوەکانی دەگەڕێتەوە، کە تووشی دوگماتیزمیان کردووە.

ڕاستییەکەی لە سەراپای پەرەگرافەکاندا نووسەر بە بەردەوامی "هزری نوێی کۆمونیستی" دووبارەدەکاتەوە، بەڵام دیارینەکات، کە ئەو هزرە لە کام سەروبەندی مێژووییەوە سەریهەڵداوە و پانتایی بووونی لە کوێدایە ئایا مەبەستت لە ڕەخنەکانی خۆیەتی لە کۆمونیزمی کلاسیك و وەك پێشنیارێك بەناوی "کۆمونیزمی نوێ" ئاراستەیدەکات یا ئەو هزرە نوێیە لە ئێستادا هێڵێکی ڕامیاریی جیهانییە و بزووتنەوەگەلێکی زیندوو خەریکی پراکتیزەکردنینی؟
تا ئەوەندەی من تێگەیشتبم، مەبەستی نووسەر خودی بۆچوونەکانی خۆیەتی، ئەگینا من هیچ بزووتنەوەیەکی کۆمونیستی هەڵگری تێڕوانینە مارکسیستییەکان ناناسم، کە هاوبۆچوونی نووسەر بێت و پاشماوەی بزاڤی کۆمونیستی لە جیهاندا خەریکی بتسازییە لە کەلەسەری مارکس و ئەنجلس و لێنین و ستالین و مائۆ تسی تۆنگ تا دەگاتە مەنسووری حیکمەت لای حیکمەتیستەکانی ئێران و کوردستان.

بەم جۆرە من ئاوا ئەم تێکستە دەخوێنمەوە، کە پیاهەڵدان و ناساندنی بەرنامەیەکی دیکە بێت، کە ئێمە نەیناسین و لەوەی کۆمونیزمی باو، جیاوازبێت. ئەگەر مەبەستی لە کۆمونیزمی نوێ

سەرخەتگەلێك نین، کە خۆی ئاماژەیان پێدەکات، ئەوا دروستتر بوو، کە خودی ئەو سەرچاوەمان پێبناسێنیت، کە خۆی باسی- دەکات، واتە سەرچاوەکانی "هزری کۆمونیستی نوێ".

بەڵام هەرگیز هێندە خۆشباوەڕانەش لێیان ناڕوانێ کە دەتوانن لە هەموو کات و بارێکدا بە پێی پێویست پارێزگاریی لە یەکگرتوویی و شۆڕشگێڕیی و دڵسۆزیی خۆیان بکەن ل٣٧

ئەم ڕستەیە، لەباری زمانەوانییەوە، پێویستی بە ڕستەیەکی پێچەوانە هەیە، کە بەدوایدا بێت، چونکە ئەوە دەگەیێنێت، کە لە هەندێك باردا "ناتوانن لە هەموو کات و بارێکدا بە پێی پێویست پارێزگاریی لە یەکگرتوویی و شۆڕشگێڕیی و دڵسۆزیی خۆیان بکەن". بەڵام ئەوە ڕۆشننەکراوەتەوە، کە پێویستە چی بکەن و لەو بارانەدا کە خۆیان ناتوانان، کێ فریادڕەسییانە؟

دواجار نووسەر سەری لە بۆچوونەکانی نێو نێوتەوەیی یەکەمی کارل مارکس و لایەنگرانی دەردەچێتەوە، کە کۆمونیستەکانیان بۆ ئەم ئەرکە دەستنیشاندەکرد. بەڵام کەتوار ئەوەمان پێدەڵێت کە هەموو چین و توێژەکان ئەگەر بە ڕێوشوێن و کارایی و ڕۆڵی خۆیان لە کۆمەڵگەیەکدا هوشیاربن، ئەوا دەتوانن ژیان وەها ئاراستەبکەن، کە دەیخوازن. وەك ئەوەی کە بۆرجواکان و وردە- بۆرجواکان لە ئێستادا دەیکەن. یا بەواتایەکی دیکە، ئەگەر زۆرینەی چەوساوان، خۆهوشیاری و ڕێوشوێنی چینایەتی خۆیان لە کۆمەڵگەدا بزانن و قورسایی بەشدارییان لە بەرهەمهێنان و خزمەتگوزاری و بەڕێوەبەرایەتییدا بزانن، ئەوا وەلانانی ئەم سیستەمە ئاسانیترین کارێکە، کە مرۆڤی چەوساوە دەتوانێت بە خەباتی هاریکارانەی لەتەك هاوچینەکانی، پێیهەستێت. سەرمایەداران و دەسەڵاتداران بەو هەموو توانا ئابووریی و

تەکنۆلۆجیی و سەربازیی و ڕاگەیاندنەیانەوە، کە هەیانە، لەبەردەم مانگرتنی چەند هەفتەیی کرێکارانی شارەوانی (کەناسان)دا گیرۆدەدەبن و بۆگەندەکەن، چ بگات بە مانگرتنی گشتی کرێکارانی گواستنەوە و ئاو و کارەبا و نەخۆشخانەکان و سۆپەرمارکێتەکان و هی دیکە. پێکهاتەی کۆمولگەی چینایەتی لە ترکەڵەکی ئەفسانەی ئایینەکان لەمەڕ بومەلەرزە دەچێت، کە هەر تەکانێکی هوشیارانەی چینە بەرهەمهێنەرەکان، بە ئاسانی وێرانیدەکات. تەنیا خۆهوشیاربوونەوەی چەوساوەکان مسۆگەر-کەری کۆتاییهاتنی سەرکوت و نایەکسانی و نادادوەرییە. چونکە سیستەمە چینایەتییەکان بەرهەمی دەستی خودی مرۆڤن و گۆڕین و وەلانانیشیان، کاری ئەو کەسانەیە، کە لە ناهوشیاریدا ئەم سیستەمەیان لەسەر پشتی کۆیلەتی خۆیان ڕایانگرتووە.

لە لایەکی دیش کە سەرمایەداریی رژێمێکی پڕ ئاژاوە و ناجێگیرە.. ل٣٨

بەڵام بەداخەوە، کەتوار پێچەوانەی ئەمەیە و سەرمایەداری هێندە جێگیرە، کە نەك تەنیا بۆرجواکان و وردە بۆرجواکان وەها نیشاندەدەن، کە کۆتایی مێژووە، نەك تەنیا کرێکاران و زەحمەتکێشانی ناهوشیار بڕوایان بەلواویی وەرگۆڕانی کۆمەڵگەی چینایەتی (هەنووکەیی) نییە، بەڵکو زۆرێك لەوانەی کە پاگەندەی کۆمەڵگەی ناچینایەتی بەتێروانینی مارکسیستی دەکەن، ناتوانن کۆمەڵگەی ناچینایەتی (سۆشیالیستی) بەبێ دەوڵەت و ڕیشسپێتی دەستەبژێری خۆیان و کوتەك و زنجیر و پلە و پایەی بەڕێوەبەرایەتی و پێکهاتنی قوچکەیی وێنابکەن و هەر وێنایەك کە بۆ کۆمەڵگەی سۆشیالیستی لەبەرچاویدەگرن، هەر کوپیکردنەوە و میکیاجکردنی کۆمەڵگەی چینایەتی هەنووکەییە. هەروەك چۆن دارێژەرانی پەرتووکە ئایینیەکانی وەك تۆرات و

ئینجیل و قورئان نەیانتوانیوە وێنای بەهەشت بەدەر لە وێنەی کۆمەڵگەکانی ئەو کاتی خۆیان بکەن، هەرواش مارکسیستەکان ناتوانن وێنای کۆمەڵگەی ناچینایەتی بەبێ دەوڵەت و ڕابەریی خۆیان بکەن و هەر بۆچوونێك واوەتر لە تێڕوانینی خۆیان بۆ کۆمەڵگەی سۆشیالیستی بڕوات، ئەوا بە خەیاڵپڵاویی تاوانباری دەکەن. لەبەرئەوە بە پێچەوانەی بۆچوونی نووسەرەوە، تا ئەو کاتەی تاکە بندەستەکان ئامادەبن، مل بە کاری کرێگرتە و سەروەری کەسانی دیکە بدەن، ئەوا سیستەمی سەرمایەداری جێگیر و پارێزراودەبێت و لەتوانایدادەبێت، کە بەسەر قەیرانە-کانیدا زاڵبێت و پەڕوپینەی سیستەمەکەی بکاتەوە و هەر بەگوێرەی ئەوەش، بەداخەوە تا ئەو کاتەی زۆرینە دەگەنە ئەو بڕوایە، کە سەرمایەداریی شیاوی بەرگەگرتن نییە و چیدی ناتوانرێت لە سایدا بژێت، کۆمەڵگەی ناچینایەتی تەنیا خەونی خۆشی هەموو ئاراستە و باڵە سۆشیالیستەکان دەبێت و دەمێنێتەوە.

<u>لە کاتی بەرانگژبوونەوەشدا چەندین دیاردە و گۆڕانکاریی نائاسایی کە بۆرجواکان ڕاستەوخۆ باجی لەپێناودا دەدەن دێنێتە ئارا بۆ ئەوەی ئەو ڕێوشوێن و وزە و توانایە هزریی و رامیارییە چینایەتییانەی کە بە جۆرێکی خۆڕسکیی لەنێو کرێکاراندا هەن و هزری کۆمونیستی پشتیان پێدەبەستێ.. هەڵگێڕتەوە و بۆ دژایەتیکردن و لەباربردنی بزاڤەکە بەکاریانبهێنێ.</u> ل٣٨

ئەوەی کە ئەو گۆچانە جادوویيە دەداتە دەستی بۆرجواکان، لایەنە ناکۆکەکانی خودی کۆمونیزمی مارکسیستییە لەتەك سروشتی خەبات چینایەتی بۆ چێکردنی کۆمەڵگەی ناچینایەتی؛ پارت کە ئامرازی لێکدابڕان و دەستەگەریی نێوان کرێکاران و زەحمەتکێشانە و لە تاکی سەر بە چین و توێژی کۆمەڵایەتییەوە

دەیانکاتە ئەندامی گروپی سەروو_چین و ناکۆمەڵایەتیی و لەسەر بنەمای ئایدیۆلۆجی ڕێکیاندەخاتەوە و لەتەك هاوچینەکانیان کە هزر و ئایدیایەکی دیکەیان هەیە، دەیانکاتە دوژمن و لە ڕیزی خەباتی ڕۆژانەدا لەیەکیاندادەبڕێت، مارکسیزم پارت لە سەرووی هەموو ڕێکخراوە چینایەتییە سروشتی و شۆڕشگێڕەکانی کرێکاران و زەحمەتکیشانەوە دادەنێت؛ دەوڵەت کە ڕاگر و ئامرازی ڕێکخستنی کۆمەڵگەی چینایەتییە، دەیکاتە گۆچانی جادوویی بنیاتنانی کۆمەڵگەی ناچینایەتی و نێوەندێتی بەرنامەڕێژی و ملکەچی ناوچە و هەرێم و کەمایەتی و ڕێکخراوە خۆجێییەکانی کۆمەڵگە، دەکاتە گوێڕایەڵی دەستەبژێری سەروەر.. ئەمە بێجگە لەوەی کە لەجیاتی ئەوەی متمانەی تواناداریی چەوساوان بۆ خۆڕزگاریی و خۆبڕیاردان و خۆخەباتکردن و خۆبەڕێوەبەریی و سەربەخۆیی لە تاکە بندەست و ستمدیدەکانی کۆمەڵگە زیندوو بکاتەوە و لەجیاتی مامۆستایی بەبێ مامۆستایی ڕایانبهێنێت، کەچی دەچێتە سەرخوانی ڕاخراو و ئامادەی بۆرجواکان و پێکهاتە قووچکەییەکانی وەك پارت و دەوڵەت و دەیانپارێزێت و پاساو بۆ پێویستبوونیان دەهێنێتەوە.

ئەمانە تۆمەت نین، کە من یا کەسانی دیکە بۆ مارکسیزمی دروستبکەن، بەڵکو سەرەنجامی ئەزموونکردنی هەموو جۆرەکانی مارکسیزمن؛ لە جۆری کاوتسکیزمەوە تا لێنینیزم و ستالینیزم و خرۆشۆڤیزم و مائیۆئیزم و کاسترۆئیزم و خۆجەییزم، کە لە زۆر وڵات و کیشوەر و سەردەم و کۆمەڵگەی ئاست جیاوازدا فەرمانداریيانکرد و بێجگە لە نەهامەتی و بەدبەختی زیاتر بۆ چین و توێژە پرۆلیتێرەکان، هیچی دیکەیان بەرهەمنەهێنا.

لە بەرانبەر ئەوانەشدا، کە پاگەندەی ئەوە دەکەن؛ ئەوانە هەموو

لادان بوون لە مارکسیزم و پەیوەندییان بە کۆمونیزمەوە نەبووە، هێندە بەسە بپرسین، باشە چ ڕەخنەیەکتان لە بنەما هزریی و پراکتیکییەکانی ئەو ڕەوتانە هەیە؟ تا چەندە فەرمانداریی، دیکتاتۆری، دەستەبژێر، نێوەندەێتی و بەرنامەڕێژی ئابووریی و زۆری دیکە، کە بەرهەمهێنەری ئەو قەرەقوشیانە بوون و لە سایەی مۆدێلی مارکسیستیی کۆمونیزمدا، ڕووی دێمۆکراسی پارلەمانی و بازارئازادییان سپی کردەوە، ڕەتدەکەنەوە؟

لە هەمانکاتیشدا نە خۆی بەو خەڵکانە ماندوو بکا کە ناتوانن وەکو کۆمونیستێك لە ریزەکانی خەبات و ژیانی رۆژانەیاندا هەنگاو بنێن نەخۆشی بەو خەڵکانە چیڕ بکاتەوە کە بە هەر جۆر و شێوازێك هەیە بوونەتە کۆمونیست و لەگەڵ سادەترین دیاردە و وەرچەرخانی درندانەی سەرمایەداریی سارد دەبنەوە یان بە هۆی ماندووبوون و بەتەمەنداچوونیان دووچاری نەخۆشیی راستڕەویی و دۆگماتیستیی و لادان دەبن و دەبنە بار بەسەر بزاڤەکە، لە لایەکی دیش ئەگەر ببینێ زۆربەی زۆری کرێکاران نەیانتوانیبێ هێندە هۆشیار ببنەوە کە کۆمونیزم باشترین و تاکە رەوتێکە بۆ سەرکەوتن و رزگاریی ئەوان لە سەرمایەداریی و رژێمە چەوسێنەرەکەی ل٣٨-٣٩

لێرەدا پێویستە ئاماژە بەوە بدەم، کە سەردێڕ باس لە کرێکاران و کۆمونیزم دەکات، نەك لە کۆمونیزم و کرێکاران. تەناتەت ئەگەر باسی باری دووەمیشی بکردایە، ئەوا دیسانەوە ئەم پەرەگرافە هیچ پەیوەندی بە باسەکەوە نەدەبوو. چونکە ئەوەی نووسەر لێرەدا لەبارەیەوە دواوە، ڕامیاریکردنی دەستەیەك یا ڕێکخراوێکی ڕامیارییە نەك خەباتی شۆڕشگێرانەی چینایەتی کرێکاران. چونکە لە خەباتی چینایەتییدا ئامانج بەرەوپێشبردنی خەباتی ڕۆژانە و ئاراستەکردنییەتی بەرەو تەنهەڵچینین بە سیستەمە چەوسێنەرەکە، نەك خۆخەریکردن بەبژاردنی تاکەکانەوە. بژارکردنی تاکەکان، ئەرکی پارتە ڕامیارییەکانە،

وەك ئەوەی لە کۆنگرەکانی پاش ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەر، پارتی سۆشیالیدیموکراتی ڕوسیە و لەسەر دەستی خودی لێنین و لە پارتی ناوگۆڕاو بە (کۆمونیست)دا لەسەر دەستی ستالین و دواتریش مائۆ تسی تۆنگ و پۆلپۆت و لای خۆشمان لەسەر دەستی مەنسووری حیکمەت ئەنجامدرا. ئەمە پەیوەندی بە خەبات و کرێکارانەوە نییە، تەنیا میکانیزمی پلەوپایە پاراستنی دەستەبژێرێکی سەروەری نێو پارتە کۆمونیستەکانە و بەس.

بەو جۆرە هزری نوێی کۆمونیستی تەنیا و تەنیا خۆی بە ڕێبازی سەرجەم کۆمونیستان بە تایبەتییش کۆمونیستە کرێکارەکان دەزانێ .. هەروا نەخۆی بە خاوەنی خەباتی ئابووریی کرێکاران دەزانێ کە بەر لەو و لە دەرەوەی ئەو هەر هەبووە و تا کۆمەڵگەی چینایەتتیش مابێ هەر دەمێنێ.. نەخۆی بە ڕێبازی ئەو کرێکارانە دەزانێ کە بە هۆی سەختیی ئەو ژیانە کولەمەرگییەی کە سەرمایەداریی بۆی دروست کردوون تا دەشمرن ناتوانن لە ناخەوە کۆمونیزم پەسند بکەن و هەرسی بکەن.. سەرەنجام فەرهەنگی دواکەوتووانە و دژەمرۆیی سەرمایەدارییان هەڵگرتووە، واتە تەنیا ڕێبازی کۆمونیستەکانە بە بێ هیچ جوایەزییەك و کۆمونیستبوونی ڕێبوارانیشی پێ لە هەموو شتێك گرنگترە. ل٣٩

هەرچەندە سەراپای ئەم تێڕوانینە ڕەتدەکەمەوە، بەڵام خۆم لەوە دەبوێرم و تەنیا پرسیارێك ئاراستەدەکەم، ئایا ئەم هزرە نوێیە و کۆمونیستە هەڵگرەکانی، [کە لە هیچ سەردەمیکدا تەنانەت لە کۆمەڵگەیەکیشدا، کە خەونی پێوەدەبینن، نابنە زۆرایەتی کۆمەڵگە و تەنانەت زۆرایەتی نێو کرێکارانیش، ئەزموونەکان ئەمەیان نیشانداوە] لە کۆمەڵگەکەیدا کە دایدەمەزرێنن و بەڕێوەیدەبەن، چی لەو کرێکارانە دەکەن، " کە کە بە هۆی سەختیی ئەو ژیانە کولەمەرگییەی کە سەرمایەداریی بۆی دروست کردوون تا دەشمرن ناتوانن لە ناخەوە کۆمونیزم پەسند بکەن و هەرسی بکەن" ؟

ئەی ئەو کۆمونیستانەی کە باوەڕییان بە "هزری نوێی کۆمونیستی" نییە، چی؟ دواجار کۆمونیستەکان، کێن، نووسەر چ شوناسێکی کۆمەڵایتییان بۆ دیاریدەکات؟ ئەی ئەگەر لەو کۆمەڵگەدا بەرهەڵستی بەرنامە و بڕیارەکانی "هزری کۆمونیستی نوێ" کرا، وەڵامیان چی دەبێت؟ ئازادی بە نارازییان دەبەخشێت یا سەرکەوتیبیاندەکات؟ بەواتایەکی دیکە، ئەگەر لە هەرێمی کوردستاندا "هزری کۆمونیستی نوێ" توانی کۆمەڵگە بگرێتەدەست و سیستەمەکەی پیادەبکات و ... تد، بەڵام لە شارەزوور، خەڵکی [مەبەست لە خەڵکی زۆرینەیە] خوازیاری کۆمەڵگەیەکی ئیسلامی بوون و لە گەرمیان خوازیاری کۆمەڵگەیەکی پشتبەستوو بە بازارئازاد و سیستمی پارلەمانی بوون و لە هۆرامان خەڵکی خوازیاری خۆبەرێوەبەرایەتی و هەرەوەزی ئەنارکی بوون و لە بادینان خەڵکی خوازیاری یەکگرتنەوە لەتەك هەرێمی باکووری یا خۆراوای کوردستان بوون، لە وەها بارێکدا وەڵام و هەڵوێستی فەرمانڕەوایانی کۆمونیست لە بەرانبەر هەر یەك لەو بڕیار و ویستانە، چی دەبێت؟

ئەرکی ڕەسەن بۆ هزری نوێی کۆمونەیی ڕەسەن ل٤٠

پێش هەموو شت بە بۆچوونی من، پێویستە لە بەکاربردنی واژەی "ڕەسەن"دا وردکاربین و هەروا بەتایبەت بۆ پەسەندەکردنی بیروباوەڕێك. چونکە هەموو لایەك خۆی پێ ڕەسەنتر و دروسترە، ئەگینا ئەم هەموو جیاوازییانە نەدەبوون. ڕاستییەکەی ڕەسەن، دەتوانێت ئامرزاێك بێت بۆ ڕەتکردنەوەی هەموو ڕەسەنییەك.

بە بۆچوونی من دەبوو وەها بنووسرێت، "ئەرکی بنچینەیی بۆ "هزری نوێی کۆمونیستی شۆڕشگێڕ". چونکە ئەرکی ڕەسەن و ناڕەسەن بوونی نییە، بەڵکو بنچینەیی و لاوەکی هەیە، هەروەها

بەگوێرەی ئەوەی کە نووسەر کۆمەڵێك لایەن لە هزری کۆمونیستی کلاسیکدا ڕەتدەکاتەوە، کەواتە بەلایەوە کارا و تەبانین و لە بەرانبەردا شتگەلێکی کارا یا شۆڕشگێڕ دەخاتەڕوو، نەك ڕەسەن و ناڕەسەن، چونکە هیچ پێوەر و تەرازوویەك نییە، تا بەهۆیەوە ڕەسەنی و ناڕەسەنی دیاریبکەین.

<u>وەلی لە باری هەنووکەیدا بە هۆی کۆتاییهاتنی ئەرکەکانی و پیربوون و تەواو بۆگەنبوونی و دەرکەوتنی بۆ تێکڕای گەل ناتوانێ وەك جاران ئەو هاوسەنگییە رابگرێ</u> ل٤٠

بە بۆچوونی من، سەرمایەداریش هەروەك فیودالیزم ،قۆناخێکی پێویستنییە و بۆ پێگەیینی کۆمەڵگەی مرۆڤایەتی پێویستیشنابێت و وەها بۆچوونگەلێك لە هزری سۆشیالیستەکاندا بەگشتی و لە زۆربەی فێرگە هزرییەکاندا، بەرەنجامی زاڵیی بیری وردەبۆرجوای بووە و ئەگەر ڕاپەڕینی کۆیلان بەسەرکەوتن بگەییشتایە، واتە نەهێشتنی سەروەری مرۆڤ بەسەر مرۆڤەوە یا ڕاپەڕینی جوتیاران و شارنشینان دژی فیئۆدالیزم و کلیسا بەسەرکەوتن بگەیشتایە، ئەوا هیچ کات بوار بۆ بەسەروەربوونی فیئۆداڵەکان و بۆرجواکان نەدەڕەخسا و بە جێگرتنەوەی چینی فیئۆدال و بۆرجوا لە جێی کۆیلەدارەکان کۆتاییندەهات، هەروەك چۆن تێکشکانی ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەر بە سەرهەڵدانی شێوازێکی دیاریکراو لە سەرمایەداری دەوڵەتی (فەرمانداریی تاکپارتیی) کۆتاییهات، جێگرتنەوەی سەروەرانی نوێ لە جێی کۆنە سەروەران، فیئۆداڵەکان لە جێی کۆیلەدارەکان و بۆرجواکان لە جێی فیئۆداڵەکان، بەرهەمی تێکشکان یا نەگەییشتنی شۆڕش بووە بە سەرکەوتنی یەکجاری، واتە لەنێوبردنی سەروەری، هەر ئەوەش بووەتە هۆی گواستنەوەی ئەو سەروەرییە لە چینێکەوە بۆ چینێکی دیکە.

لەبەرئەوە، هیچ کات بە سەروەربوونی ئەو چینانە پێداویستی نەبووە، تا ئەرکی مێژوویيان هەبێت و بەسەرچووبێت. بەڵکو سەرکەوتنی شۆڕش وەك سەوزبوونی تۆوێکی سوودبەخشە، ئەگەر لە گیاکەڵە بژاربکرێت، ئەوا گەشەدەکات و ئەگەر گیاکەڵە بەسەریدا زاڵبێت، ئەوا لەنێودەچێت. ئەوەی کشتی ڕاپەڕینی کۆیلان و جوتیاران و کرێکاران، بەری ویستراوی بەدەستەوەنەدا، هۆی وەرگەرانی بوو بۆ جارەدڕکی چینە هەڵپەرستەکان. ئەوەش تەواو بۆگەن بووبێت، بەبۆچوونی من، هەر لەسەرەتاوە بۆگەن بووە و هیچ پۆزەتیڤییەکی تێدانەبووە. چونکە تەنیا گۆڕینی شێوازی بەڕێوەبەرایەتی دەستەیەك بە دەستەیەکی دیکە بووە و هیچی لە چینایەتیبوونی کۆمەڵگە و سەروەری چینایەتی نەگۆڕیوە. هەروەها "دەرکەوتنی بۆ تێکرای گەڵ"، من پێموانییە، چونکە ئەوە زۆرینەی ناهوشیاری گەلە، کە سیستەمی سەرمایەداری بە بەشداری لە بەرهەمێینان و جەنگەکانی و دامو-دەزگەکانی و لەشکر و پۆلیس و دەستە تیرۆستەکانیدا دەپارێزێت، ئەگینا چینی بۆرجوا بەخۆی هێندە کەمایەتییەکی کەمە، بەشی پاسەوانی و پاراستینی دەسەڵاتی چیبنایەتی لە گەورەترین شاری گۆی زەویدا ناکات، ئەگەر هەژماری هاوبەرژەوەند و زانا و بەڕێوەبەر و فیلۆسۆفەکانیشی بخەیتە سەر ئەوا سەرمایەداران و ڕامیارانی جیهان بەشی فەرمانداریی و پاراستنی دەسەڵاتی سەرمایە لە وڵاتێکی وەك عیراق ناکەن.

بەرنامەیەك یان ڕێگەیەك لەنێو خەباتی کۆمونیستی هەبێ بۆ زووتر بەرپێکردنی ئەرکە بۆرجوازییەکان کە تێیدا هەموو بارەکانی ژیان گەشە دەستێنێ و ژیان و گوزەرانی تێکرای خەڵك باشتر و گەشاوەتر دەك هاوکاتیش بنەمایەکی هەمەلایەنەی کۆمەڵێکی پێشڤەرۆ لەنێو چینەکانی کۆمەڵ بە تایبەتییش کرێکاران و زەحمەتکێشان پتر فەراهەم دەکا و هەنگاونانیش بەرەو هەڵگیرساندنی شۆڕشی سۆشیالیستیی ئاسانتر و خێراتر دەکا. ل٤٠

دیسانەوە ئەمە هەمان بۆچونی هەڵەیە، بۆ شۆڕش و ئەرکی چینە چەوسانەوەکان. بە بۆچوونی من، شۆڕشی دژە-سەروەری لە هەموو سەردەمەکاندا هەبووە و پێویستیش بووە و کۆمەڵگەی مرۆیی لە هەموو سەردەمێکدا چ ئەشکەوتنشینی (نابەرهەمهێنەری)، چ دێهاتی (کشتوکاڵی) و چ شارنشینی (پیشەسازی) [بەبێ ئەو پیشمەرجە ناکەتوارییانەی کە زادەی سازشی هزری بیریارانی کۆمونیستە لەتەك بۆچوون و ڕێگەچارەکانی وردەبۆرجوازی و سیستەمی سەروەریی و دەرکنەکردنی کۆمەڵگە بەبێ سەروەر]، دەیتوانی بەرەو کۆمەڵگەیەکی ئازاد و یەکسان و دادپەروەر بڕوات؛ واتە کۆمەڵگە دەیتوانی بەبێ کۆیلە و کۆیلەدار، بەبێ جوتیار و دەرەبەگ، بەبێ کرێکار و سەرمایەدار، کۆمەڵگەیەکی ئازاد بێت. ئەوە ئامادەنەبوونی مێژوویی خۆهوشیاری شۆڕشگێرانەی تاکەی چەوساوەیە، کە کۆمەڵگەی مرۆیی لە بەندی سەروەری و چینایەتیبووندا ڕاگرتووە، نەك پێداویستی بوون و مانەوە و فۆرمگۆڕینی چەوسانەوە و چەوسێنەر.

ئەوەی پێمانوابێت، جێگرتنەوەی سەروەریی بۆرجواکان لە جێی سەروەریی فیئۆداڵەکان، پێویستی گەشەی کۆمەڵگەی مرۆیی بووە، بەداخەوە دەبێت بڵێم، کولدەرکی ئەو بیریارانەیە، کە ئێمەیان لە لیتاوێکی ئاوا ڕۆکردووە، کە هەنووکە دەستەواژەی ئاوەها بەناوی شۆڕشەوە بەرچاودەکەون. ئەگەر پێمانوابێت مرۆڤایەتی لە سایەی داگیرکردن، جەنگ و کوشتار و برسیکردن و هەڵاواردن و پاکتاوکردن و شەڕەپەڕۆی پارلەمانتاری مشەخۆران و شوانەیی ڕامیاران و پارتەکاندا بەرەو شۆڕشی سۆشیالیستی گەشەدەکات، بەداخەوە ناچارم بڵێم دیسانەوە ئاوەزنەگیرە. چونکە مرۆڤایەتی لە سایەی ئاشتی و یەکسانی و ئازادیدا دەیتوانی لە دوو هەزار ساڵی رابووردا، هەزاران جار لە چاو ئێستا پێشکەوتووتر و

مرۆڤانەتر و شایستەتر بێت.

بە پێچەوانەوەی ئەو بۆچوونە نادروستە باوەوە، ئەزموونەکان ئەوەمان دەخەنە بەردەست، کە شۆڕش سەختر و دوورتر و نامسۆگەرتربووە. بە پێچەوانەی خەیاڵپلاوی ئاخایانی بیریارەوە، تەنانەت زۆرجار گومان لەوە دروستدەبێت، کە مرۆڤایەتی بتوانێت شۆڕشبکات. بەڵام لە دوو سەد یا سەد ساڵی ڕابوردوودا لە چاو ئێستا، سەرکەوتنی شۆڕش بەقەد ڕوخاندنی دسەڵاتی دەرەبەگێك لە لادێیەکدا ئاسانبووە. من ئەو بیرکردنەوەیە بە بەدبەختی مرۆڤی سەرەتای هەزارەی سێیەم ناودەبەم، مرۆڤێك کە تاوسەندنی ستەم و جێگیربوونی سەروەری چینایەتی و جیهانیبوونەوەی بە مەرجی سەرکەوتنی سۆشیالیزم بزانێت! ئەوەی کە من دەیڵێم، تەنیا لەو بارەوە ڕەخنەیە لە قسەکانی نووسەر، کە بە سادەیی بەلای ئەو بۆچوونەدا تێدەپەڕێت، بە بۆچوونی من، پێویستە زۆر بێباکانە، پەردە لەسەر تەنکهزریی بیریارانێك، هەڵدەینەوە، کە ستەم و سەقامگیربوونی سەرمایەدارییان بە مەرجی خێرایی و گەشەی شۆڕشی سۆشیالیستی زانیوە و لەوەش خراپتر داگیرکارییان بە پۆزەتیڤ لێکداوەتەوە.

بە بۆچوونی من، نەك تەنیا تا ڕادەیەکی زۆر کەم ڕاستی بۆ چووبن ڕاستی بۆ نەچوون، بەڵکو خۆشباوەڕی چەوساوان بەم تێڕوانینانە، کە لە خوێنگەوزانی ملیۆنان مرۆڤ و مەرگی خەونە بێئەشمارەکانی لێکەوتووەتەوە، ئەو بۆچوونانە وەك دژەشۆڕش، پێویستە ڕسوابکرێن و ڕمی ڕەخنەمان هێندە تیژبێت، کە نەك تەنیا دوو سەد ساڵ، بەڵکو دوو هەزار ساڵ بەرەو دوا بڕبکات. ئەمەش پێویستی بە لە زبڵدانانی پیرۆزییەکانە، پێویستی بە

تێکشکاندنی بتەکانە، پێیویستی بە بوێری ڕەخنە هەیە، هیچ باکمان لە هەراوهوریای پەرەستیاران و دەرویشانی ئەو بتانە نەبێت، کە بەناوی سۆشیالیزم و کۆمونیزم و شۆڕشەوە بنێشتە هەڵبزرکاوەکانی دوو سەدە لەمەوبەری ئەم و ئەو دەجوونەوە. بەیەك وشە ئەگەر تاکی ئەم سەردەمە، خوازیارە شۆڕشبکات و خۆی بڕیاردەربێت نەك مردووەکانی دوو سەدە لەمەوبەر، ئەوا پێویستە لە دەرەوەی مۆزەخانەکان و گۆرستانەکان ڕەفەی تۆزلێنیشتووی پەرتووکخانەکان، بیربکاتەوە. تاکی شۆڕشگێڕ دەرخگەری تێکستە زەردهەڵگەراوەکان نییە، بەڵکو خۆی بیردەکاتەوە و هاوکاتیش پراکتیزەیدەکات، مامۆستای کەس نییە و کەسیش بە مامۆستای خۆی نازانێت، ڕابەری کەس نییە و خۆیشی مل بە ڕابەری هیچ کەسێکی نادات. بەکورتی لە سەرووی خۆیەوە وەك تاکێکی ئازاد، نەخوا، نەدەوڵەت، نە نەتەوە و هیچ شتێك بەرز ڕاناگرێت.

<u>بۆ دەرخستنی رووی راستیی هزر و گفتار و رەفتار و ئامانجەکانی رژێمی سەرمایەداریی و دوورخستنەوەی تەواوی چەوساوان لێی و پەیوەستکردنیان بە خۆی و ئامادەکردنیان بۆ هەرچی زووتری هەڵگیرساندنی شۆڕشی سۆشیالیستیی</u> ل٤٢

لەم دەستەواژانەدا، دیسانەوە وەك ئەوانەی پێشوو،" <u>هزری نوێی کۆمونیستی</u>" وەك ئەوەی مارکس و ئەنگلس لەبارەوەی دەدوێن، هوشیاری و شۆڕش لە دەرەوەی خودی چەوساوانەوە دێنن، پرسیار ئەوەیە، لە (کێ)وە و لە (کوێ)وە دێن؟ چونکە نووسەر دەڵێت <u>دوورخستنەوەی تەواوی چەوساوان لێی و پەیوەستکردنیان بە خۆی و ئامادەکردنیان</u>، کە ئەمەش هەمان هزری بەسەرچووی جارانە و نادروستە، کە پێیوایە چەوساوان لەوانەش چینی کرێکار و زەحمەتکێسان،

بەخۆیان توانای بیرکردنەوەیان نییە! ئەگەر ئاوا نییە و من هەڵە تێگەیشتووم و لە خۆیانەوەیە، ئیدی چ پێویست بەوە دەکات، پێوەی پەیوەستبن؟ چونکە پەیوەستبوون، پێداویستی بەیەکگەیشتنی دوو شتی بەیەك نامۆ و لەیەك دابراوە! ئینجا ئامادەکردنیان، چ واتایەك بەدەستەوەدەدات، ئەگەر ئەوان خۆیان ئافەرێنەری ئەو هزرەن و لە نێو خۆیاندایە؟ ئەدی ئەوانە کێن، کە ئەوان بۆ شۆڕش ئامادەدەکەن؟

ئەمە هەمان بیرکردنەوەی ئایدیالیستانەیە، کە پێیوایە سەرەتا هۆشیاری لە دەرەوەی گەردوون، بوونی هەبووە و کاری لەسەر دروستکردنیکردووە و ئینجا مرۆڤ و دەوروبەکەی هاتووەنەتەبوون. بەڵام کەتواری هەموو ڕووداو و گۆڕانەکانی مێژوو ئەوەمان بۆ دەسەلمێنێت، کە هۆشیاری بەرهەمی کەڵەکەبوونی ئەزموونە-کانی خودی مرۆڤە، ئیدی ئەو مرۆڤە کرێکارێك بێت یا مشەخۆر (بۆرجوا)یەك. بەگوێرەی ئەوە هوشیاری چەوساوان لەوانەش کرێکاران لە خودی کردە (پراکتیک) و کەڵەکەبوونی ئەزموونی خۆیانەوە سەرهەڵدەدات و گەشەسەندن و گشتگیربوونیشی خەباتی بەردەوامی خودی خۆیانە و ئامادەکاریشیان بۆ شۆڕش بە ئامادەیی ئەو خۆهوشیارییە و بە پێداویستی بێچەندوچوونی گۆڕانەوە پەیوەستە، نەك بە چاکەخوازیی و دڵسۆزی وردە-بۆرجوازییەوە بۆ چەوساوان.

بۆ تێگەیشتن لەمە و ڕۆشنبوونەوەی، پێویستە تێکستی هەموو ئایینەکان و گوتەی فیلۆسۆف و زاناکان و بیریارەکان لەتەك ڕووداوەکانی ئەو سەدەمەدا بەراوردبکەین، ئەوا بۆمان دەردەکەوێت، کە هەمیشە لە دوای ڕووداوەکانەوە بوون و

ئەوانەش کە قسەیان لەسەر سۆشیالیزم و خەبات و شۆڕشی چینایەتیی کردووە، تەنیا هەڵسەنگاندنیان لەسەر ڕووداوەکان کردووە و زۆرجاریش ناڕاستگۆبوون و دژەخونییان لێکردووە و ڕاستییەکانیان شێواندوون و ئاوایان نیشانداوە، کە ڕووداوەکان دوای ڕێنوێنی ئەوان کەوتوون و وەگەڕکەوتنی گۆڕانەکان و هوشیاربوونەوە لە کەلەسەری ئەوانەوە دەستیپێکردووە.

<u>دەرفەتی ئەوە نەماوە کۆمونیستەکان بتوانن لەنێو یەك یەکێتیی بۆ سەراسەری جیهان کاروبارە رامیاریی و رێکخراوەییەکانی خۆیان رێکبخەن ل٤٢</u>

لێرەدا ئەگەر مەبەست لە کۆمونیستەکان هەموو ئەوانە بێت، کە خۆیان بە کۆمونیست دەزانن، بە بۆچوونی من لە هیچ سەردەمێکدا بواری پەیوەندی (communication) بەقەد ئێستا لەبار و ئاسان و گونجاونەبووە و ئەوەی ڕێگرە، پیلانی ڕژێمە کۆنەپەرست و چەوسێنەرەکان نییە، بەڵکو یەکەم دەسەڵاتخوازیی و دەستە-گەریی و شەڕی ڕابەریکردن و هەڵپەی دەستەمۆکردنە، کە هەر گروپ و دەستەیەك خۆی بە ڕابەری ئەوانی دیکە و جیهان دەزانێت، دووەم خۆبەستنەوەیانە بە کۆمەڵێك دەقی نەزۆکەوە، کە هەر یەکە ئەوی دیکە بە لادان و دژەخوونی لەو دەقانە و بێوەفایی بۆ بتەکان تاوانباردەکات. هەروەها شێوازی ڕێکخستنی کۆمونیستەکان چ لە ڕێکخراوە جەماوەرییەکانیان [کۆمیتە پارتییەکانیان]دا، چ لە ڕێکخراوە ڕامیارییەکانیاندا، چ لە نێونەتەوەییەکانیاندا، ڕێکخستن و پێکهاتەی قوچکەییانە بووە و هەیە، کە پلەوپایە و زنجیرە پلەی وەك ڕابەر و جێگر و گوێگر و جێبەجێگەر و چی و چی دەکاتە مەرجی یەکگرتن و سەرکەوتن، بۆیە دوو سەد ساڵە خەریکی شەڕە ڕابەر و شەڕە ئۆرتۆدکسبوون و

شەڕە مامۆستابوونن.

هەر کات کۆمونیستەکان، دانیاننا بەوەدا، کە هوشیاری چینایەتی بەرهەمی خەباتی چینایەتییە، بزاڤی سۆسیالیستی ڕابەر و مامۆستا ڕەتدەکاتەوە و ڕێکخستنی ڕامیاریی (پارتی) تەنیا سێکتاریزم بەرهەمدەهێنێت و کەس داهێنەری هزری سۆشیالیستی نییە و شۆڕش و ئەرکەکانی، ئەرك و بەرهەمی کاری هەرەوەزیی خۆبەخشانەی تاکە چەوساوەکانە و پێویستی بە تەوقیتی شۆڕش و نێوەندی بڕیاردان و ئامۆژگاری کەس نییە، ئەو کات دەتوانن وەك تاکی ئازادبیر لە هاریکاری هەرەوەزییانەدا بەبێ دەستوور و پەیڕەو یەکبگرن و یەکێتییە خۆجێییەکانیان بەرەو یەکێتی جیهانی پەرەپێبدەن، واتە کۆمونیستێکی لەدایکبووی عیراق و کوردستان لە لەندەن، تەنیا ئەرکی بانگەوازکردنی کرێکاران و کۆمونیستەکانی بریتانیا نییە بۆ بەشداریکردن و هاوپشتیکردن لە خۆپیشاندانی پەنابەران و پارتە کۆمونیستەکانی کوردستان و عیراق و ئێران، بەڵکو بەهەمان شێوەش ئەرکییەتی لە خەباتی شوێنی کار و ژیان و چالاکی کۆمونیستەکانی (لەندەن)دا زیاتر لە ڕادەی ئاوڕدانەوەی لە کوردستان، بەشداربێت و چالاکبێت. واتە خۆجێی کاربکەن و جیهانی بیربکەنەوە، نەك جیهانی کاربکەن و خۆجێی بیربکەوە! یەکێتی جیهانی بەم گیانە چینایەتی و شۆڕشگێرانەوە دێتەئاراوە، نەك بە پەیماننامە و نامەگۆڕینەوەی دوو سکرتێری دوو پارت و دوو کۆمیتەی پارتیی[بەناو ڕێکخراوی جەماوەریی] ڕێکخراو لەسەر بنەمای ققوچکەییانەی ڕابەر و ڕابەریکراو.

هەرچەندە ئەرکی من نییە، ڕۆشنایی بخەمە بەرپێی

کۆمونیستەکان، چونکە کۆمونیستەکان بەداخەوە لەم هەزارەی سێیەمیشدا واتە خۆبەماملۆستازانان و دەسەڵاتخوزانێك، کە هەردەم خەریکی دەستەمۆکردنی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان و سەپاندنی ڕێکخستنی قووچکەییانەی خۆیانن بەسەر ڕێکخراوە جەماوەرییەکاندا، ئەمەش درێژەی هەمان بیرکردنەوە و کاری سۆشیال_دیمۆکراسی سەد و ئەوەندە ساڵە. لەبەرئەوە ئەو دێرانەی سەرەوە تەنیا نموونەیەك بوون بۆ گەیاندنی مەبەستەکەم و بەس.

کات و شوێن لە شۆڕشی سۆشیالیستیی.

شۆڕشی سۆشیالیستیی بەو پێیەی دەبێتە گۆڕانکاریی و وەرچەرخانێکی گرنگ و مەزن بۆ گشت بارەکانی کۆمەڵ.. پێشبینییکردن و دەستنیشانکردنی کات و شوێنی هەڵگیرسانەکەی کار و بڕیارێکی هێندە ئاسان و ئاسایی نییە، ....؛ سەرەتا پێویستە سەرجەم پێداویستییەکانی (سەرهەڵدان و پاراستن و درێژەپێدان)ی ئامادە و ڕێکخرابێ.. هەروا نەخشەیەکی پێشنیارکراوی ئاکام و دەرەنجامەکانیشی بۆ داڕێژدرابێ ئەنجا بە باوەڕبەخۆبوونێکی چەسپاو – خۆڕاگرانە و بێ دوودڵیی - بڕیارێکی چارەنوسسازانە لەسەر هەردووکیان بدرێ؛ لەسەر کاتێکی گونجاو و دیارکراو (بۆ دایسانی یەکەمترووسکەی شۆڕش) و لەسەر شوێنێکی لەبار و دیارکراو (جا ئەو شوێنە وڵاتێکە یا ناوچەیەکە یا سەراسەری جیهانە). ل.٤٤

کات و شوێن بۆ شۆڕشی سۆشیالیستیی شتێکی ئامادەکراو یان یەدەگێکی بەردەست و دانراو نییە تا هەر کاتێك ئارەزوو بکرێ دەستی بۆ ببردرێ و بەکاربهێندرێ، هێشتا لە چوارچێوەی هەڵسوکەوتیێکردن و کار رایەڕاندنێکی نوێ خۆی دەنوێنێ و ئەزموونێکی هێندە زۆری نییە تا چەندین ڕێوشوێنی ئەو کارە کردەییە ساغ کرابێتەوە و دیاردە و ئەنجامی ئاشکرا و بەرجەستەی هەبێ و لە چەندبارەکردنەوەیدا سەرپێیانە تەماشا بکرێ و بە شێوەیەکی ئاسایی بەرێبخرێ. ل.٤٥

ئەم دوو پەرەگرافە، دووجار یەکدی ڕەتدەکەنەوە؛ جارێك لە

(ل.٤٤)دا پلان و کاتی شۆڕش بە پێشمەرج دادەنێت، کەچی لە (ل.٤٥)دا بۆچوونەکەی (ل.٤٤) ڕەتدەکاتەوە. جارێك باس لە دوورینی شۆڕش دەکات وەك پۆشاکی بەردەستی بەرگدوورێك نەك وەك دیاردەیەکی زیندووی خۆبەخۆ و کتوپڕ و هەمیشە ئامادەی نێو بزاڤە کۆمەڵایەتییەکان. جارێکی دیکە دەڵێت " کات و شوێن بۆ شۆڕشی سۆشیالیستیی شتێکی ئامادەکراو یان یەدەگێکی بەردەست و دانراو نییە تا هەر کاتێك ئارەزوو بکرێ دەستی بۆ ببردرێ و بەکاربهێندرێ،" کە ئەمەش ڕەتکەرەوەی نەخشە و پلانی نێودێرەکانی پێشووترە و یەکدی ڕەتدەکەنەوە.

ئەگەر لەم ناکۆکییە بگوزەرێم، ئەوا هێشتا خۆم لەتەك ڕوانگەیەکی میکانیکیدا دەرگیردەبینم، کە شۆڕش بە خاڵی بڕیاردانی چەند کەسێك یا ساتی ڕاگەیاندن دەبینێت. ئەمە کتومت ڕوانگەی لێنیستەکانە، کە لە فێبریوەری خەڵك لەسەر شەقامەکان بوون، سەدان هەزار ژن مانیانگرتبوو، سۆڤیەتەکان پێکهاتبوون، کەچی ئەوان بیریان لە ئەندازیاری شۆڕش دەکردەوە و لۆتۆ (یانەسیب)ی بەشداری دەسەڵاتی بۆرجوازی یا شۆڕشیان ڕادەکێشا.

پێشتر لەبارەی هوشیاری شۆڕشگێڕانەی چینایەتی و ڕێکخستن و خەباتی جەماوەری بۆچوونی خۆم خستەڕوو، هەروەك پێموایە، کە ئەو خۆهوشیارییە و خەباتە ڕۆژانەیە، پێداویستی و ئەزموونکردن و ناکۆکی کار و سەرمایە دروستیدەکات و لە لای کرێکاران و توێژە بەرهەلستکارەکانی کۆمەڵگە گەڵاڵەدەبێت و وەك وەڵام بە پێداویستییەکانی خەباتی ڕۆژانە دێتەبوون، هەرواش شۆڕش ڕەوتێکی مێژوویی گۆڕانی کۆمەڵگەیە و سەروکەتنی خاڵی بە لوتکەگەیشتنی ناکۆکییەکانە. ئەگەر شۆڕش بە بەری درەختێك بچوێنم، ئەوا ئەو بەرانەی کە نەخۆشن، زوو دەکەونەخوارەوە،

بەڵام بەرە تەندروستەکان تا دواخاڵی گەیین پەروەردەدەبن و ئینجا دەکەونە خوارەوە. بەم جۆرە شۆڕش خاڵی کەوتنەخوارەوەی بەرە گەنیو و کرمۆڵەکان نییە، بەڵکو خاڵی بە ئەنجامگەیشتنی پرۆسەی شۆڕشەکەیە. سەرهەڵدان و پێگەیینی شۆڕشیش وەك پێگەیینی بەری درەختێك [بە فەرمانی خوا نایێتەبوون وەك ئایدیالیستەکان پاگەندەی دەکەن] بەڵکو بە یەکانگیری کۆمەڵێك پێداویستی و بارودۆخ و لەباریی کەشی پێگەیینەکەیە، دروستی-دەکات. شۆڕشیش بەرهەمی ئەندازیاری دەستەبژێرێکی کۆمونیست نییە، بەڵکو بەرهەمی یەکانگیری هوشیاری شۆڕشگێرانە و گشتگیری ئەو خۆهوشیارییە و پێگەیینی ناکۆکییەکانی بندەستان لەتەك سەروەران و بەلوتکەگەیینی خەباتەکەیان و هاتنی خاڵی تەقینەوەی یەکجارییە، واتە پێداویستی ڕوخانی سیستەمەکە، وەك سیستەمەکانی پێشوو کاتی خۆی دێت و ئەمەش بە ئامادەیی و خۆهوشیاری و ویستی چەوساوانەوە بەستراوە. هەر ئاواش سەرکەوتنی دژەشۆڕشان لە چەشنی بۆرجواکان لە ڕاپەڕینی دژی فیئۆدالیزمدا، وەك بەربوونەوەی بەرە نەخۆشەکانی درەختێکە و ئەوەش کۆمەڵێك هۆکاری نێوەکی و دەرەکی خۆی هەیە و گەورەترینیان نائامادەیی خۆهوشیاری شۆڕشگێرانەی چەوساوان و خۆشباوەڕییانە بە تێڕوانین و بەرنامەی وردەبۆرجوازی دسەڵاتخواز، وەك خۆشباوەڕیی چەوساوان بە سۆشیالیستە دەسەڵاتخوازەکان لە ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەری ١٩١٧ی ڕوسیەدا.

هەرچەندە ئەزموونی هەردوو شۆڕشی کۆمونەی پاریس و ئۆکتۆبەری سۆڤیەتیی کۆمەڵێك پەند و وانەی چاکیان لە دوای خۆیانەوە جێهێشت..... هەر لە نێو ئەوانیشدا بەوە گەیشت بڕیاری کات و شوێن دیارکردنی هەردوو شۆڕش بدرێ و پاشانیش بە تەواویی بە لاڕێدا بچن. ل.٤٥

وەك پێشتر گوتم، ڕوانگەیەك كە شۆڕش و خاڵی بە تەقینەوەگەیشتنی شۆڕش یەكدەگرێت، ناچار ئەندازیاران و ڕاگەیێنەرانی ساتی سفر قوتبكاتەوە، ئەوا بێجگە لەو دوو تەقینەوانە شۆڕش لە هیچ شوێنێكی دیكە نابینێت. ئەمە گەورەترین گورزی كوشندەبووە لە هزری شۆڕشگێڕیی و ڕۆڵ و كارای خودی چەوساوان لەو شۆڕشانەدا.

بە بۆچوونی من، جیهان تەنیا دوو شۆڕشی بە خۆوە نەدیوە و بەردەوام بە خەباتی چەوساوان، شۆڕش بارگاویدەبێت. ئەگەر ئێمە داخوازی و گۆڕانەكانی ژیان لە ڕەوتی مێژوودا بە نموونە وەربگرین، دەردەكەوێت، كە شۆڕش پرۆسێسێكی بەردەوامی ڕوو لە پێشە؛ بۆ نموونە لە ئەوروپا و ئەمەریكا ٣٠٠ ساڵ ڕەشپێشتەكان وەك كاڵا بازرگانیان پێوەدەكرا و تەنانەت كەم سەیركردنیان لەلایەن خودی چەوساوانی ئەو وڵاتانەوە دیاردەیەكی نكۆڵی-هەڵنەگرە، كەچی لە ئێستادا نەوەی ئەو چەوساوە ناهوشیارانە لەتەك ڕەشپێستەكان ئەوینداریدەكەن. شەش دەهە پێشتر چەوساوانی فەرەنسە و ئاڵمانیا دەچوونە سەنگەری دەسەڵاتدارانەوە و دژی یەكدی دەجەنگان، كەچی ئێستا لە هاوخەباتی چینایەتیدا پشتیوانی لەیەكدی دەكەن. ڕۆژگارێك بوو، ئەوروپییەكان بە گوێڕایەڵی كەنیسەكان بەرەو داگیركردنی خۆرهەڵات بەڕێدەكەوتن، كەچی لە جەنگەكانی ڤیتنام و كوریا و ئەفگانستان و عیراقدا لە ١٢٠ شاری ئەورووپی و ئەمەریكیدا ملیۆنان مرۆڤ وەك هاودەردی و وەستانەوە دژی جەنگ، ڕژانە سەرشەقامەكان. ئایا ئەمانە بەشێك لە بەرگرتنی پرۆسێسی شۆڕش نین، ئایا ئەمانە هەنگاوەكانی نێو شۆڕش و بەرهەمی ئەو گۆڕانانانە نین، كە بەردەوامی شۆڕش

دروستیییاندەکات؟ ئایا ئەمانە نیشانەی شۆڕش و هەنگاوی هەنووکەیی شۆڕش نین؟

من بۆخۆم ئەو تاقیگەرییەی سۆشیالیزم و دێمۆکراسی لە خوارەوەرا؛ لە ئەرژەنتین [سەندنەوەی کارخانەکان و خۆبەرێوەبەرایەتی کرێکاریی و پێکهێنانی هەرەوەزییەکانی نێو گەڕەکەکان و هاریکاری و هاوپشتی چینایەتی نێوان بزووتنەوەی بێکاران و ڕێکخراوی دایکانی زیندانیان و خۆبەڕێوەبەرایەتییە کرێکارییەکان و ئەنجومەنی گەڕەکەکان] کەمتر لەو دوو ڕاپەڕینە نابینم، کە نووسەر و زۆرێکی دیکە ڕیزیانکردوون و دەکەن. چونکە لەم ئەزموونە تازەدا ئەوە زانا و فیلۆسۆف و بیریارە ڕیشن و سەکسۆکەدار و بۆیباخلەملەکان نین، کە لە سەرکردایەتی پارتەکانەوە پلانی خەبات و شێوازی ڕێکخستن و هەنگاو و کاتی شۆڕش بۆ کرێکاران دیاریدەکەن، بەڵکو ئەوە خودی کرێکارانن و تەنیا خۆیان خەریکن هەر لەنێو ئەم سیستەمە خۆیدا، سۆشیالیزم و دیمۆکراتی ڕاستەوخۆ، پێشنیاردەکەن و ئەزموونیدەکەن و نیشانیدەدەن، کە گەشەسەندن و پەرەسەندنی بەرهەمهێنان لە یەکێتی و یەکسانی و خۆبەڕێوەبەرایەتی کرێکاران و زەحمەت-کێشاندا باشتر لە سایەی بوونی بۆرجواکان و دەزگە قووچکەییەکەیاندا ڕوو لەسەر دەبێت و ئەمەش بیرۆکەی پێویست-بوونی قۆناخی سەرمایەداری بۆ گەیشتن بە سۆشیالیزم بەدرۆخستەوە، هەروەك كۆمونەكانی ئۆكرانیا ١٩١٧- ١٩٢١ هەرەوەزییەکانی کەتەلۆنیا ١٩٣٦-١٩٣٩ پێشتر نیشانیاندا، لە هەژارترین و دواکەوتووترین شوێنی ئەم گۆی زەمینەدا سۆشیالیزم وەك هەر شوێنێکی گەشەکردوو و دەوڵەمەندی دیکە شیاوی ڕوودان و سەرکەوتنە و لە هەردوو بارەکەدا ژیان و ئازادی و دادپەروەری و گەشەی بەرهەمهێنان و پەروەردەبوونی مرۆڤی

ئازاد باشتر لەو [قۆناخە خوێناوییە] بەرهەمدێت، کە بیریارانی سەدەی نۆزدە پەسەندەیاندەکردن. بەڵام لە نموونەی دیکتاتۆریی بۆلشەڤیزم لە ڕوسیە و وڵاتی پاشرەویدا هاوکیشەکە پێچەوانەدەبێتەوە و پاش ٧٠ساڵ ئیمپراتۆرییەکەیان وەك پەشمەك دەتوێتەوە و کۆتایی بە زیندانی دەوڵەتی بەناوسۆشیالیستی و نەتەوەیی ناسیونالیستە ڕوسەکان و ئەوانی دیکە دێت، ئەزموونەکان نیشانماندەدەن، کە ئێمە ڕزگارناکرێین، بەڵکو تەنیا خۆمان دەتوانین خۆمان ڕزگار-بکەین و بۆ وەها ڕزگاربوونێکیش بێجگە لە خۆهوشیاریی و ویستی خۆمان، هیچ پێشمەرجێکی گەشەسەندوویی ئابووریی و بوونی ڕێکخراوی قوچکەیی ڕامیاریی و نوێنەرانی چەنەبازی پارلەمان، پێویست و مەرجی سەرکەوتن نین!

تەنانەت لەو دواییانەش کەڵەگایی رژێمی سەرمایەداریی نەیانتوانیوە بزاڤی کۆمونیستی رابردوو کە هیچ ڕێکخراوێکی ئەوتۆ یان هێزێکی بەرانگارییشی نەماوە بەو شێوەیە کارکەنار و سەرکوت بکا کە هیچ رۆلێکی نەمێنێ لەسەر گۆڕانکارییە کۆمەڵایەتییەکان و نەخشە رامیارییەکان، هاوکات لە باری ئێستادا تەمی سەر بە لارێدا چوونی بزاڤی کۆمونیستی رابردوو بە تەواویی رەویتەوە و یەکسانییخوازان رێگەچارە و هێڵی تازەیان بەدەستەوەیە و زۆر بەکەمویوختیی کار دەکەن و هەنگاوی گەورە دەنێن. ل.٤٦

لە سەراپای بابەتەکانی پەرتووکەکەی نووسەردا، بزاڤی یا "هزری نوێی کۆمونیستی" لەلای خوێنەر بیرۆکەکانی خودی نووسەر دەگەیێنێت، بەڵام لێرەدا خەریکە باس لەو ڕێکخراو و گروپانە دەکات، کە پاش دارمانی ئیمپراتۆرییەکەی بۆلشەڤیزم سەریان-هەڵداوە. لەبەرئەوە پرسیارێکی دیکە لای من قوتدەبێتەوە، ئایا ئەو گروپ و هزرە، ئەو تێڕوانینانەی ڕەتکردووەتەوە، کە بوونە هۆی نەزۆکیی هزری کۆمونیستی کلاسیك؟ من بۆخۆم هێشتا شتی ئاوام بەرچاونەکەوتووە، کە

کۆمونیزم وەك هزرێکی ئازاد واتە نائایدیۆلۆجیا هاتبێتەمەیدان و دەوڵەت و پارت و دیکتاتۆریی و دەستەبژێریی خۆی ڕەتکردبێتەوە.

<u>ئێستا هەڵگیرساندنی شۆڕشی سۆشیالیستیی لە جاران پتر لەبارتر و گونجاوترە و پێویستەهەر ئێستا ئەنجام بدرێ، بەڵام ئەو هەر ئێستایە ئەوە دەگەیەنێ کە دەبێ بای هێندەکۆمونیستانێك پەیدا بووبن کە هێزێکی هەمەلایەنیان تێدا بێ بۆ هەڵگیرساندن و پاراستن و درێژەپێدانی شۆڕش</u> ل.٤٦

ئەگەر خۆم لەوە ببوێرم، کە بڕوام بەو شۆڕشە قورمیشکراوە نییە، گریمان شۆڕش هەر ئەوەیە، کە دەستەبژێرێك ئاوەزییان پێیدەشکێت و بەو سەرەنجامە دەگەن، کە کاتی شۆڕشە، ئەوا لەم بارەدا هیچ بڕوام بە شۆڕش نامێنێت، چونکە ئەگەر لەتەك سەدەکانی ڕابوردوو و سەردەمە پڕ هەڵچوونەکانی ڕابوردوو و ناجێگیری یا نەبوونی دەوڵەتە سەراپاگیرە نەتەوەییەکان لەتەك جیهانیبوونەوەی دەسەڵات و کولتووریبوونەوەی مشەخۆریی و هێز و پانتایی میدیاکان لە ئێستادا بەراوردیبکەم، ئەوا بەپێچەوانەوە شۆڕش لە جاران گونجاوتر و لەبارترنییە. ئەمە لەلایەك و لەلایەکی دیکەوە، شۆڕشی سۆشیالیستیی، بەرهەمی شەڕی پارتیزانی و خۆپیشاندانی یاسایی و کودەتای دستەبژێرێکی کۆمونیست نییە، تاکو بە هەبوونی ژمارەیەکی دیاریکراو ڕامیار_ پیشە [وەك بلانکی و لێنین و مەنسووری حیکمەت و ئەوانی دیکەی پێش و پاشیان پاگەندەیان بۆدەکرد]، سۆشیالیزم دامەزرێنن. نەخێر شۆڕشی سۆشیالیستی، ڕاپەڕینی کۆمەڵگەیە، ڕاپەڕینی چین و توێژە بندەست و چەوساوەکانە، کە چیدیکە وەك سەردەمی کۆیلایەتی و دەرەبەگایەتی لەتەك بارودۆخ و سیستەمەکەدا ناگونجێن و ناچار بە گۆڕینی دەبن.

هەروەها وەك گوتم هەڵگیرساندنی شۆڕش و پاراستن و درێژەپیدانی بە هەبوونی ژمارەیەك دەستەبژێرەوە نەبەستراوە و پەیوەندی بە پێداویستی و ویستی ڕزگاربوونی چەوساوانەوە هەیە، کەی ئەو ویست و ناچارییە گشتگیر و یەکانگیربوو، ئەگەر کۆمونیستەکانی هەموو دونیاش ببنە پارێزەری ئەم سیستەمە هەنووکەییە، ئەوا هەر دەبێت بڕوخیت و کەس ناتوانێت بیگێڕێتە دواوە، وەك چۆن سیستەمەکانی کۆیلایەتی، فیئۆدالی، بەسەرچوون و بوونە بەشێك لە ڕابوردووی هەرگیزنەگەڕاوە.

<u>بەڵام بە راگەیاندن و دەستبەکاربوونی بزاڤێکی کۆمونیستی راشکاو و پشت ئەستوور بەجیهانبینیی نوێ و لەدایکبووی نێو کەلتووری ڕەسەنی کۆمونیزم دەتواندرێ ئەو هێزەبە زوویی وەدەستبهێندرێ</u>، ل. ٤٦

بەداخەوە دیسانەوە من لە خوێندنەوەی واژەی "<u>ڕەسەن</u>"دا تەنیا ئۆرتۆدۆکسیزمەکەی حیکمەتیستەکان دەخوێنمەوە. ڕەسەن واتە چی و ناڕەسەن کامەیە؟ ڕەسەن لە هەموو بوارەکاندا واتە نەگۆڕ، شتێك کە وەك خۆی مابێتەوە. (ئۆرتۆدۆکسی مارکسی)یش هەر ئەمەیە، ئایا مەبەستی نووسەریش هەر مارکسیزمی ئۆرتۆدۆکسە؟ ئەگەر ئەرێ، ئیدی پاگەندەکانی زانستیبوونی مارکسیزم چ بنەمایەکیان هەیە؟ لەوەها بارێکدا ئایا ئۆرتۆدۆکسیبوون ناکاتە کۆنەپەرستیی و کۆنەپارێزیی؟

<u>بەڵکە لەهەر شوێنێك توانا و پێداویستییەکانی هەڵگیرسان پەیداکرابێ و توانای پاراستن و درێژەپێدانی ئاواکردنی کۆمەڵگەیەکی سۆشیالیستیی نەخشەیەکی بەرنامەئامێزی زانستیی و هونەریی بۆ کێشرابێ ئەوا پێویستە ئەو شۆڕشە لەوێ ئەنجام بدرێ</u> ل. ٤٦

ئەم تێڕوانینە میکانیکیانە و ئەم وێناکردنە کۆمیدییە لە شۆڕش سەردەمی بەسەرچوو، لەو کاتەوەی نووسەر ئەم بابەتانەی

نووسیون و من بە خوێندنەوەیان هەستاوم، دەیان شت وەك هەنگاوە وردەکانی شۆڕش گۆڕاون و ڕوویانداوە. شۆڕش لەسەر پلانی زانستیی و هونەریی ناوەستێت. شۆڕش کۆپی خانەیی مەڕ و پلانی هێرشی سەربازیی نییە، تاوەکو "نەخشەیەکی بەرنامە ئامێزی زانستی و هونەری" بۆ بکێشرێت. شۆڕش، هوشیاربوونەوە و خەبات و یەکگرتنی چەوساوانە، کە دوا وێستگەی لە سەرزەمینی سەرمایەداریدا، لە نێوبردنی دەسەڵات و پێکهاتە قووچکەییەکانی کۆمەڵگە و نێوەندەکانی بڕیاردانی سەرووخەڵکییە و خاڵی دەستپێکردنی مێژوویەکی دیکەیە؛ مێژووی ئازادی و یەکسانی و دادپەروەری مرۆڤ وەك تاکی کۆمەڵایەتیی هوشیارەوەبوو لە بەرەبەیانی کۆمەڵگەی مرۆڤایەتییەوە تا هەنووکە و تا کاتێك کە سەروەریی مرۆڤ بەسەر مرۆڤدا یا کۆیلەتی مرۆڤ بۆ مرۆڤ لەئارادابێت، شۆڕش بەردەوام دەبێت و مرۆڤی ئازادیخواز هەموو ساتێك لە شۆڕشدادەبێت، بەواتایەکی دیکە شۆڕش پرۆسێسێکی بەردەوامی مێژووییە، کە بزووتنەوە کۆمەڵایەتییە دژە سەروەرییەکان لە هەر ساتێکی خەباتی ڕۆژانەدا پایەکانی جێگیر و سەرکەوتنەکانی تۆماردەکەن، شۆڕش کاتێکی دیاریکرا و نەخشەیەکی پێشتر ئامادەکراو نییە. چونکە هەر ئاوا کە هیچ دیاردەیەك یا سیستەمێك لە شەو و ڕۆژێك و بەپلانێکی میکانیکی نەهاتووەتە بوون، هەرواش شۆڕش دژی دیاردەکان و سیستەمەکان و لە نێوبردنیان لە خاڵێك و ساتێکی دیاریکراو و قورمیشکراو و لە شەو و ڕۆژێکدا ڕوونادات و سەرکەوتن بەدەستناهێنێت و ئەو دیاردە چینایەتییانەی کە بە پرۆسێسێکی مێژوویی کۆمەڵایەتیی بوونەتەوە و بوونەتە بەشێك لە کولتووری خەڵك، بە ڕاگەیاندنێکی جادووییانەی دەستەبژێرێك لە شەو و ڕۆژێکدا لەنێوناچن، هەر ئەمە وەك ئەرکێکی شۆڕشگێڕانە بەسەرماندا دەسەپێنێت، کە هەر ئێستا و لەنێو ئەم سیستەمە چینایەتییەدا

بۆ ڕاگرتن و ئاوەژووکردنەوەی ئەو پرۆسێسە مێژووییە، ڕۆژانە لە پایە کۆمەڵایەتی و کولتوورییەکانی سیستەمی سەروەری چینایەتی بدەین و ئەڵتەرناتیڤە ئابووریی و کۆمەڵایەتیی و کولتوورییەکانی خۆمان بەهەر ڕادەیەك کە بۆمان بلوێت، جێگیر و کۆمەڵایەتی بکەینەوە. لەسەر ئەم بنەمایەیە، کە دەڵێم ڕۆڵی دەستەبژێری ڕامیارپیشە بێجگە لە وێناکردنی سۆپەرمانیی بە کەتوار، هیچیدیکە نابێت و ئەگەر هەزاران جار ئەو هەلەیان بۆ بڕەخسێتەوە، کە لە خۆشباوەڕیی چەوساوانی ڕاپەڕینی ١٩١٧دا بۆیان ڕەخسا، ئەوا بێجگە لە گەورەتربوون و فراوانتربوونی ئاست و ڕەهەندی دیکتاتۆریی و ماڵوێرانی و "کوشتن و لەسێدارەدانی شۆڕشگێڕانە"ی خودی چەوساوانی ناڕازی، هیچی دیکە بەرهەم ناهێنێنەوە. سەرهەڵدانی هەموو دیکتاتۆرییەکیش لەو خاڵەوە سەرهەڵدەدات، کە کەمینەیەك، زۆرینە بە گەمژە و نەزان دەزانێت و پێیوایە ئەرکی ئەوە، کە ژیان و چۆنیەتی بیرکردنەوە و هەڵسوکەوتییان دیکتەپێبکات و کودەتابکات و فەرمانداریی دابمەزرێنێت و بڕیاریان بۆ بدات و کۆمەڵگەیان بۆ بکات بەو"بەهەشت"ەی کە خۆی ناوی دێمۆکراسی و سۆشیالیزم و زۆرێکی دیکەی لێدەنێت.

سەرەنجام دیارکردنی کات و شوێن بۆ شۆڕشی سۆشیالیستیی بەگوێرەی (چەند و چۆن و چیەتیی)ی هەڵسانەسەرپێی کرێکاران و چینە زەحمەتکێش و بێبەشەکانی کۆمەڵ و بڵاوبوونەوە و تەشەنەکردنی هزری کۆمونیستی بڕیاری لەسەر دەدرێ کە ئەوەش لەوانەیە ماوەیەکی کەم یان زۆر بخایەنێ بەڵام بێگومان هەر دێتەپێش و گرنگیش ئەوەیە کە تا پێنەگەیشتبێ دەستی بۆ نەبردرێ. ل٤٦.

کات و شوێن دیاریکردن لە پانتایی گەردووندا چەندە لە کەتوارەوە دوورە، هێندەش ساتی تەقینەوەی کۆتایی ڕاپەڕینی

[نەك شۆڕش]ی كۆمەڵایەتی، لە نەخشە و سات دیاریكردنی كودەتاچییانە [نەك شۆڕشگێڕانە]وە دوورە.

سەرەنجام

سەرەنجام كۆی ئەو تێڕوانینانەی سەرەوە (وەرگۆڕان)ێكی بەرجەستە و راشكاو بەسەر بزاڤی كۆمونیزمی كلاسیكیی دادەهێنێ و لە ئاكار و نێوەرۆكدا هزرێكی نوێی كۆمونیستی لێ وەبەرهەمدەهێنێ، ئەو هزرەش خۆبەخۆ بزاڤێكی رامیاریی و رێكخراوەیی بەدوادا دێ كە لەسەر بنەما بنچینەییە فەلسەفیی و هزرییەكانی جیهانبینیی ماركسیزم دادەمەزرێ ل.٤٧

دواجار وەڵامی ئەو پرسیارەم وەرگرتەوە، كە لەبەر ناڕۆشنی پێشنیاركردنی خودی "هزری نوێی كۆمونسیتی" لە بابەتەكاندا بە دوو جۆری جیاواز لە سەرەنجامدا سەرەتاتكێمان لەتەكدا دەكات، كە هەندێك جار وەك بزووتنەوەیەكی بەكردەوەی ئامادە قسە_دەكات و هەندێك جار وەك بزاڤێكی لەباری لەدایكبوون و پێگرتندا خۆی نیشاندەدات، بەڵام بەم سەرەتاییەی سەرەنجامەكە، دەردەكەوێت، كە مەبەست لە "هزری نوێی كۆمونیستی" كۆمەڵێك سەرخەتن، كە خودی نووسەر دەیانخاتە_ڕوو. كە بڕیارە وەرگۆڕان بەسەر بزاڤی كۆمونیزمی كلاسیكیی دا بهێنن. بەڵام چۆن، لە كاتێكدا كە خودی ئەم "هزرە نوێیەی كۆمونیزم" خۆی لەسەر بنەما بنچینەییە فەلسەفیی و هزرییەكانی جیهانبینیی ماركسیزم دادەمەزرێنێتەوە، كە بە نۆرەی خۆیان هۆكاری شكستخواردنی بزاڤەكانی تا ئێستا بوون؟ لە وەها بارێكدا چۆن دەتوانێت پەیامی وەرگۆڕان و بەدەستهێنانی سەرەنجامی دیكەمان پێبدات؟

ئەو وەرگۆڕانە تازەیە هێندەسەراپاگیرە تەنانەت بۆ تەشەنەكردنی هزرە نوێیە بەرهەمهاتووەكەشی - كە لەنێو یەكێتییەكی ناپارتیی گەشەدەكا و دەرسكێ - شێوەی رێكخراوبوونی پارتیی دەگۆڕێ و لەسەر بنچینەی (دەستەبەندیی كۆمەڵایەتیی) و بە

شێوەی کۆمونەیی ڕێکخراوی دەکا، ئەو ڕێکخراوبوونەش لە یەکگرتنێکی چینایەتییانەی گشت ئەو کۆمونیستانەپێکدێ کەراستەوخۆ لەئەنجامی ململانێی خودی ناکۆکییەکانی نێوان کار و سەرمایە کۆمونیزمیان وەك هزر و رامیاریی بۆ گۆڕینی سیستەم و گەیشتن بەقۆناغی ئایندەی مرۆڤایەتیی - کەچەوسانەوەی مرۆڤ لەلایەن مرۆڤەوەی تێدا بنەبڕ دەبێ — هەڵبژاردووە ل.٤٧

لێرەدا دیسانەوە ئەڵتەرناتیڤی ڕێکخراوی پارتیی، ڕێکخراوی تەنیا کۆمونیستەکانە، کە نووسەر بە"دەستەبەندیی کۆمەڵایەتیی" ناویاندەبات. پرسیار: ئایا ناکۆمونیستەکان لە کوێی ئەو دەستەبەندییە کۆمەڵایەتییەدا جێگیردەبن یا دەوەستن؟

هەروەها نووسەر هەر وەك لە پەرەگرافەکانی دیکەدا شۆڕش و ئەرکی گۆڕینی کۆمەڵگە بە ڕێکخراوەی کۆمونیستە هزرنوێیەکان دەبەستێتەوە. پرسیار: ئایا ڕۆڵی چین و توێژە بندەستە ناکۆمونیستەکان و ڕێکخراوە خەباتکارەکانیان لەو پەیوەندەدا چی دەبێت؟

هەروا بەتوندییش پێ لەسەر ئەوەدادەگرێ کە پێویستە کۆمونیستەکان - لەهەر ناوچەو وڵات و سەرزەمینێکی ژیاندا هەن - بەپێی تێڕوانین و بەرژەوەندییەچینایەتییەکانی چینی کرێکاران و تەواوی چەوساوان پێویستییبوونی یەکێتییەکی کۆمونیستی بۆ ئەو شوێنانەبسەلمێنن.. بۆ یەکدەنگیی و هاوکاریی و هاوخەباتییش بەبایەخپێدانێکی زۆر و بەکردەوەلە نێوان گشت یەکێتییەکان (یەکێتی گشتیی کۆمونیستی جیهانیی) دابمەزرێنن بۆ بەڕێوەبردن و سەرکردایەتییکردنی خەباتی کۆمونیستی لەسەر ئاستی تێکڕای جیهان. ل.٤٨

ئەی خودی یەکێتییە کرێکاری و جەماوەرییەکان ڕۆڵیان چی دەبێت؟ ئایا جیاوازی ئەم بەڕێوەبردن و سەرکردایەتیکردنەی "کۆمونیستە هزر نوێیەکان"، لەتەك سەرکرایەتییەك کە دوو

سەدە کۆمونیستە هزر نانوێکان پاگەندەیان بۆ کرد و بە زۆری پۆلیس و پاژنەی ئاسنینی لەشکر بەسەر کرێکاراندا سەپاندیان، چییە؟ ئایا سەرکرایەتی کۆمونیستەکان واتای بنکرایەتی ناکۆمونیستەکان ناگەیێنیت؟ ئایا کرێکاری بنکردایەتی (جێبەجێگەری فەرمانی سەرکردان) دەتوانێت لە سایەی هەبوونی سەرکردایەتی کۆمونیستەکاندا ئازادبێت؟ ئایا دەکرێت پاساوی ئەو سەرکردا_ یەتییە بزانین و ڕەگە سروشتییەکانی لە هزری ئازایخوازی و کۆمەڵگەی سۆشیالیستیدا، کە بریارە کەس سەروەری کەس نەبێت، پەیدابکەین؟

هزری نوێی کۆمونیستی وەك وەرگۆڕانێکی مەزن داهێنانێکی مێژووکردی بابەتییەو لە منداڵدانی ناکۆکییە چینایەتییەکان و کێشمەکێشمی خۆساغکردنەوی بزاڤێکی راستەقینەی کۆمونیستی لەدایکبووەو خۆشی بەدرێژەپێدەری هەمان بزاڤ دەزانێ، وەلی لەئەنجامی لادان و خۆخەریککردنی ئەو بزاڤە بەکۆمەڵێك کێشەی لابەلا و رۆتینیی نێو کۆمەڵگەی سەرمایەداریی لەلایەك و نەگونجان و هەبوونی کۆمەڵێك ناکۆکیی خۆی لەگەڵ هزری کۆمونیستی راستەقینەو بەرژەوەندییە چینایەتییەکانی چینی کرێکاران زەحمەتکێشان لەلایەکیدی کەببوونەکۆسپ لەبەردەم گەشەکردنی سروشتییانەی خۆی.. سەرەنجام بەشێوەیەکی نائاسیی رووەو هەڵدێر بۆوە، ئا هەر لەو سەروبەندانەدا هزری نوێی کۆمونیستی وەك هێڵێکی گشتیی و جوایەزی ئەو بزاڤەلەهەردوو رووی رامیاریی و رێکخراوەیی و بەگەڕانەوە بۆ بنچینەو پێکهاتە سەرەکیی و ڕەسەنەکانی مارکسیزم و بەرەچاوکردنی بارودۆخی بەردەوام لەگۆڕاندای کۆمەڵگەی مرۆڤایەتیی لە دید و بۆچوونێکی تازەو بەخوێندنەوەیەکی هوورد و زانستییانەی چەمك و کارکردە کۆمونیستیەکان هاتۆتەسەر گۆڕەپانەکە و خۆی بە ڕەنگدانەوەی ئەو وەرگۆڕانە سەراپاگیرییە دەزانێ کە هەر ئێستا سەرلەبەری جیهانی تەنیوەتەوە. ل٤٨

دواجاریش، کە "هزری نوێی کۆمونیستی" خۆی بە وەرگۆڕانێکی مەزن پێناسەدەکات، کەچی خێرا خێرا پابەندی بە مارکسیزم وەك

ئایدیۆلۆجیایەك دووپاتدەکاتەوە. ئەمە خۆبەخۆ ڕەتکردنەوەی وەرگۆڕانە. هەرچەندە ناوی ئایدیۆلۆجیا بە ئاشکرا نابینین، بەڵام کاتێك بنەمای سەرەکی هزرێکی تازە مارکسیزم بێت، ئیدی چۆن دەتوانێت، پایە بنەڕەتییەکانی کۆمونیزمی مارکسیستی ڕەتبکاتەوە، کە دەوڵەت و دیکتاتۆریی و پارت و دەستەبژێر و ڕێکخستنی قووچکەیی و ڕابەریی کۆمونیستەکانە؟

تا ئەم ساتە، کە من ئەم دێرانە دەنووسم، هیچ دەستە و گروپێکی کۆمونسیت- مارکسیست ناناسم، کە ئەو بنەمایانەی مارکسیسزم ڕەتبکەنەوە، بێجگە لە کۆمونیستە سۆڤیەتیستەکان، کە هەر لە سەرەتای ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەردا هاوشانی ئەنارکیستەکان ڕەخنەی ڕادیکاڵیان لە بۆلشەڤیزم گرت و [ئەوان نەك ئەنارکیستەکان]، لێنینزم و ئیزمەکانی پڕۆ بۆلشەڤیکیان بەجۆریك لە لادان لە مارکسیزم ناساند و پارتایەتیان ڕەتکردەوە.

دوا وشە، هیوادارم نووسەر بە گیانێکی ئازادیخوازانە و سۆشیالیستانەوە ئەم سەرنجانەم لێ وەربگرێت و ئەمە ببێتە سەرەتای گفتوگۆ و ڕەخنەگرتنێکی ڕادیکاڵ و بتوانین بە گشت لایەکمانەوە بەستەڵەکە ئایدۆلۆجییەکانی نێو بزووتنەوەی سۆشیالیستی بشکێنین و بە ڕەخنەلەخۆگرتن و لەیەکترگرتن، ناڕۆشنییەکانی یەکدی ڕۆشنبکەینەوە و لاوانی سۆشیالیست لە لاساییکردنەوە و دەرخکردنی دەقەکان وەرگێڕین و هزر و بیرۆکە سۆشیالیستییەکان بگێڕینەوە نێوجەرگەی بزووتنەوە کۆمەڵایەتی_ ییەکان و لەجیاتی مامۆستایی و وانەوتنەوە، پرسیار لە خۆمان بکەین و لە دەروونی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکاندا و لە هەڵسەنگاندنی ئەزموونەکاندا و لە دەربرینی هەر تاکێکی پەنادەستی سۆشیالیستماندا لە دووی

وەڵامەکان بگەڕێبین و پێمانوانەبێت، پرسیارەکان وەڵامی یەکجارەکییان وەرگرتووەتەوە، بەڵکو بە چاوی ڕەخنەوە و بە ڕەخنەگرییەکی وێرانگەرانەوە، وەلامە دۆگماکان تێکبشکێنین و لە کۆڕ و کۆمەڵ و گروپە کاریی و کۆمەڵایەتییە خۆجێییەکانماندا سەرلەنوێ بیانخەینەوەڕوو و پێکەوە لە بەرەنجامی کار و خەباتی ڕۆژانەدا، لە دووی وەڵامەکانیان بگەڕێین. هەروەها هیوادارم توانیبێتم، چەند پرسیارێك لای خوێنەری بەدەربەست بەجێبهێڵم و ئەو پردەم دروستکردبێت، کە لەتەکمدا بکەوێتە گفتوگۆ و ڕەخنە و سەرنجی خۆی ئاراستەی نارۆشنییەکانی نێو ئەم سەرنجانەی منیش بکات.

* ئەم بابەتە لە ٢٤ی سێپتەمبەری ٢٠١٠ دا نووسراوە و لە ئێستادا (١٢/٠٦/٢٠١١) پاکنووس و بۆ بڵاوکردنەوە ئامادەکراوە. شایانی باسە، پێشتر ڕەزامەندی نووسەرم وەرگرتووە، هەر چەندە بابەتەکانی نێو پەرتووکەکە پێشتر وەك زنجیرە بابەتێك بڵاوکراونەتەوە، نووسەر پێیباشبوو پاش بڵاوبوونەوەی پەرتووکەکە، منیش دەست بە بڵاوکردنەوەی سەرنجەکانم بکەم. بەداخەوە لەبەر هاوکاتبوونی بڵاوبوونەوەی پەرتووکەکە و سەرهەڵدانی زنجیرە ڕاپەڕینەکانی باکووری ئەفریکا و خۆرهەڵاتی ناوین، نەمپەرژایە سەر بلاوکردنەوەی و ئەرك و سەرقاڵی لەپێشتر هاتنە پێش و پێویستربوونی خۆیان بەسەرمدا سەپاند.

خوێنەرانی هێژا، ئەو بەشانەی هێڵیان بەژێردا کێشراوە، لە پەرتووکی "گۆڕان و وەرگۆڕان" وەرگیراون و بۆ ئاسانکاری و جیاکردنەوەیان، من هێڵم بەژێردا کێشاون. بۆ خوێندن.

للقراءة و الطبع المزيد من الكتب الأخرى حول الأناركية باللغة العربية، الفارسية و الكردية، زوروا هذا الرابط الكتروني: http://issuu.com/anarkistan

برای خواندن و چاپکردن کتاب بیشتر درباره‌ای آنارشیسم به زبانی عربی، فارسی و کردی، روی این لینک انترنتی کلیک نماید: http://issuu.com/anarkistan

بۆ خوێندنەوە و چاپکردنی پەرتووکی زیاتر دەربارەی ئەنارکیزم بە زمانی عەرەبی، فارسی و کوردی، کرتە لەسەر ئەم لینکە بکەن: http://issuu.com/anarkistan

Rehendekanî Gorran

serincdanêkî Rexneyî le Pertûkî
(Gorran û Wergorran)

nûsînî: Hejên

Çapî yekem, novemberî 2011

Rehendekanî Gorran

serincdanêkî Rexneyî le Pertûkî

(Gorran û Wergorran)

nûsînî: Hejên

Çapî yekem, Novemberî 2011